

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BAŞKANLIK SEÇİMLERİNİN İŞLEYİŞİ, SİYASAL VE KURUMSAL ETKİLERİ, ELEŞTİRİLEN YÖNLERİ VE “SADAKATSİZ DELEGE” VAKIALARI

Yasin AYDOĞDU*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM
Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

E-posta: yasinaydogdu@ogu.edu.tr ORCID: [0000-0003-3248-5199](https://orcid.org/0000-0003-3248-5199)

Makale geliş tarihi: 16 Temmuz 2025 Makale kabul tarihi: 8 Ekim 2025

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BAŞKANLIK SEÇİMLERİNİN İŞLEYİŞİ, SİYASAL VE KURUMSAL ETKİLERİ, ELEŞTİRİLEN YÖNLERİ VE "SADAKATSİZ DELEGE" VAKIALARI

ÖZ

İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesini kazanan kolonilerin güçlerini birleştirerek birlikte yaşam formasyonu oluşturmaya çalıştıkları yeni bir devletin kurucu belgesi olarak 1787 ABD Anayasası, dünyanın ilk yazılı anayasası olarak kabul edilmesinin yanı sıra kurumsal ve yönetsel anlamda getirdiği yenilikler başta olmak üzere birçok yönden kendine özgü özellikler barındırmaktadır. Federal bir devlet olan bu ülkede yürütme organı olarak başkanın seçilme usulü bu özgün yönlerden biridir. Henüz anayasa hazırlanırken uzun tartışmalar sonucu kabul edilen başkanlık seçim sistemi diğer ülkelerdeki devlet başkanlığı seçimlerine göre daha karmaşık usuller içermekte ve süreç olarak oldukça uzun sayılabilecek bir süreyi kapsamaktadır. Bu durumun sebebi yeni başkan ve yardımcısını belirleme sürecinin farklı tarihlerde yapılacak birden fazla oylama ve sayım işlemine dayanmasıdır.

Dört yıllığına seçilen başkanın görev süresinin bitimine üç ay kala yapılan seçimlerde ABD'liler başkan ve yardımcısını seçecek olan delegeleri belirlemek için oy kullanmaktadır. Bu seçimden yaklaşık 45 gün sonra federal düzeyde elli eyalet ve Başkent Washington D.C. bölgesinden seçilen toplam 538 delege kendi seçim çevrelerinde bir araya gelerek başkan ve yardımcısı için ayrı bir oylama yapmaktadır. Aralık ayında yapılan bu seçimlerde kullanılan oylar Kongre'ye gönderilmektedir. Kongre'de toplanarak yapılacak sayım ve değerlendirme işlemleri sonucunda takip eden ocak ayının başında yeni başkan ve yardımcısı resmi olarak belirlenmiş olmaktadır. Bu uygulama ABD'de uzun zamandır eleştirilmekte ve seçim sisteminin değiştirilmesi için öneriler sunulmaktadır. Fakat Federal Anayasa'nın değiştirilmesi sürecinin zorluğundan dolayı bu mesele sürekli ertelenmektedir.

Çalışmada ABD’deki başkanlık seçimlerinde uygulanan iki dereceli seçim sisteminin işleyişi tüm yönleriyle açıklanmakta ve bu süreçte ortaya çıkma ihtimali olan “sadakatsiz seçmen/delege” vakıaları farklı yönlerden incelenmektedir. Konunun tüm yönleriyle anlaşılabilmesi için çalışmada ABD’nin anayasal yapısı ve başkanın sistem içerisindeki konumu ile başlayarak seçim sürecine dair detaylı bilgiler verildikten sonra eyaletlerdeki seçmenler ile seçiciler kurulu delegeleri arasındaki vekalet ilişkisi, sadakatsiz seçmen vakıaları ve Federal Yüksek Mahkeme’nin bununla ilgili kararları üzerinde durulmuştur. Son olarak başkanlık seçim sisteminin değiştirilmesine yönelik tartışmalar ve anayasa değişikliği önerileri üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Başkanlık seçimi, Seçiciler Kurulu, sadakatsiz seçmen/delege, Federal Yüksek Mahkeme.

THE PROCESS OF PRESIDENTIAL ELECTIONS IN THE UNITED STATES, POLITICAL AND INSTITUTIONAL IMPACTS, CRITICIZED ASPECTS, AND CASES OF "FAITHLESS ELECTORS"

ABSTRACT

The 1787 US Constitution which is the founding document of a new state formed by colonies that gained independence from England by joining forces to create a new way of life, is considered the world's first written constitution and has many unique features, particularly in terms of the innovations it brought about in institutional and administrative terms. One of the unique aspects of this country, a federal state, is the method of electing the president as the head of the executive branch. The presidential election system, which was accepted after lengthy discussions while the constitution was drafted, involves more complex methods than presidential elections in other countries, and the process covers a period that can be considered quite long. The reason of this situation is the process of determining the new president and vice president is based on multiple votes and counts to hold on different dates.

Three months before the end of the four-year term of president, Americans vote to select delegates who will elect the president and vice president. Approximately 45 days after this election, 538 delegates elected from fifty states and the District of Columbia (federal capital city) at the federal level gather in their respective constituencies to hold a separate election for the president and vice president. The votes cast in these elections in December are sent to Congress. Following the counting and evaluation process carried out by Congress, the new president and vice president are officially determined at the beginning of the following January. This method has long been criticized in the US, and proposals have been made to change the electoral system. However, due to the difficulty of amending the Federal Constitution, this issue has been continuously postponed.

In the study, the two-stage electoral system used in US presidential elections is explained in all its aspects and “faithless electors” cases that may arise in this process is analyzed from different aspects. In order to understand all aspects of the issue, the study begins with detailed information on the US constitutional structure and the president’s position within the system, followed by the representation relationship between voters and electoral college delegates in the states, cases of faithless electors, and the Federal Supreme Court’s decisions on the matter. Finally, assessments are made based on discussions regarding changes to the presidential election system and proposed constitutional amendments.

Keywords: USA, Presidential election, Electoral College, faithless elector, Federal Supreme Court of US.

GİRİŞ

Dünyada her yıl onlarca farklı ülkede devlet başkanlığı seçimleri yapılmaktadır^[1]. Uygulanan hükümet sistemine göre seçim usulü değişmekle beraber halkın katılımıyla yapılan devlet başkanlığı seçimleri kamuoyunda daha büyük etki oluşturmaktadır. ABD'de yapılan başkanlık seçimleri ise sadece bu ülkenin seçmenleri üzerinde değil küresel düzeyde etki oluşturmaktadır. Seçim öncesi, seçim günü ve seçimlerin ardından belirli bir süre boyunca dünya kamuoyu ABD'ye yoğunlaşmaktadır. Bu durumun altında yatan sebepler başka çalışmaların konusu olmakla beraber, bu çalışmada ABD'de başkanlık seçimlerinde uygulanan usul ve günümüz demokrasi ilkelerinden "doğrudan oy" usulüne uymayan bir yöntem olarak iki dereceli seçim sisteminin ortaya çıkardığı belirli sorunlar üzerinde durulacaktır.

ABD'nin aynı zamanda kuruluş belgesi olan 1787 Anayasası^[2], üzerinde uzun süre düşünülmüş ve farklı görüşler etrafında yapılan tartışmalar sonucunda uzlaşılı kabul edilmiş bir hukuki metindir. İki asırdan fazla bir süredir yürürlükte olan ve şimdiye kadar çoğunluğu zor şartlar altında olmak üzere toplamda sadece 27 kez değişikliğe^[3] uğrayan ABD Anayasasında federal yürütme organı olarak başkan ve yardımcısının seçimine dair bir reform yapılmamıştır. Halkın çoğunluğu başkanlık seçimlerinde köklü bir değişiklik yapılması gerektiğini savunmakta ancak siyasal kurumlar bu konuda nihai sonuca ulaşamamaktadır. Şimdiye kadar birçok defa Kongre'ye anayasa değişikliği sürecini başlatacak tasarılar sunulmuş ancak bunların hiçbirisi anayasa değişikliği için gerekli şartları sağlayamamıştır.

HAKEMLİ

- [1] Yakın tarihli bir çalışmada, günümüzde 108 devlette farklı yöntemlerle devlet başkanı seçimlerinin yapıldığı belirtilmektedir. Abdurrahman Tekin, "Devlet Başkanının Halk Tarafından Seçimi Yöntemleri", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2021, s. 439-440.
- [2] ABD Anayasasının güncel ve resmî metni için bkz. <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm> (Erişim tarihi: 13 Ocak 2025).
- [3] ABD'liler anayasanın ilk halini adeta kutsal bir metin olarak kabul ederek bu metin üzerinde değişiklik yapmak yerine, ilk metni olabildiğince muhafaza ederek onun üstüne yeni düzenlemeler eklenmesi (*amendment*) suretiyle anayasa değişiklikleri yapma yöntemini tercih etmiştir.

Anayasanın ilk halinde başkan ve yardımcısının seçimine dair detaylı düzenlemeler olmadığı için henüz dördüncü seçimlerde belirli sorunlar yaşanmıştır. 1800 yılındaki başkanlık seçimlerinde yaşanan sorunların ardından anayasaya yapılan ekleme ile bu sorunların belirli düzeyde aşıldığı, daha sonraki yıllarda da anayasa eklemeleri yapıldığı ancak başkanlık seçimlerinde uygulanan sistemin halen çağdaş demokrasinin temel ilkelerini sağlamadığı ifade edilebilir. Demokrasinin seçimlerin nasıl yapıldığından daha çok hak ve özgürlükler ile hukukun üstünlüğü ilkesi üzerinden gelişim gösterdiği bu ülkede gerek federe devletlerde gerekse federal düzeyde etkin siyasal makamlar seçimle göreve gelmekle^[4] beraber seçimlere katılım oranı yüksek değildir^[5]. ABD'liler ortalama her iki yılda bir federal düzeyde Kongre, her dört yılda bir federal başkanlık ve eyaletlere göre farklılık arz edebilmekle beraber bu esnada federe organlar için çok sık sandığa gitmektedir. Seçimlere katılım oranının düşük olmasının birçok sebebi olmakla beraber federal başkanlık seçimlerine katılımın düşük olmasının sebeplerinden biri oldukça karmaşık olan bu sistemin işleyişine yönelik tepkilerdir^[6].

- [4] ABD'de mahalli düzeyde, eyalet düzeyinde ve federal düzeyde farklı makamlar için (yasama, yürütme, yargı ve diğer kurumlar) toplamda yaklaşık 1.000.000 kişinin seçimlerle göreve geldiği belirtilmektedir. Ali Akdemir ve Gözde Mert, *Liderlik Yönüyle Dünyadaki Başkanlık Sistemleri*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 74.
- [5] Genel oy ilkesinin federal düzeyde uygulanmaya başlanmasının ardından 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana gerek başkanlık seçimlerinde gerek Kongre seçimlerinde federal düzeyde seçimlere katılımın %70'i geçmediği görülmektedir. Belirli eyaletlerde seçimlere katılım yüksek olmakla beraber federal düzeydeki istatistiklere bakıldığında son yıllarda yapılan birçok seçimde katılım %50'lerde kalmıştır. ABD'deki seçimlere dair farklı istatistikler için ayrıca bkz. <https://www.electproject.org/> (Erişim tarihi: 11 Şubat 2025).
- [6] İşleyiş olarak oldukça karmaşık usuller barındıran ABD'deki başkanlık seçimleri hakkında bu ülkedeki seçmenlerin dahi yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı belirtilmektedir. Amerikan Temel Haklar Birliği (*American Civil Liberties Union-ACLU*) adlı bir organizasyon ABD'de başkanlık seçimlerinde uygulanan sisteme uzun yıllardır karşı çıkmakta ve kamuoyunda farkındalık oluşturmak için çalışmalar yapmaktadır. ACLU tarafından yapılan bir çalışmada, başkanlık seçimlerinde uygulanan sistemin seçmenler tarafından yeterli düzeyde bilinmediği ve kamusal otoriteler tarafından bunun çözümü için ayrı bir çaba sarf edilmediği belirtilmektedir. <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025). Başka bir çalışmada ise bu analizi destekler nitelikte, birçok eyalette ders kitaplarında dahi sistemin işleyişinin doğru

Gerek hazırlandığı dönemde gerekse günümüzde halen orijinal^[7] birçok özellik barındıran 1787 Anayasasındaki belirli düzenlemeler zaman içerisinde farklı devletler tarafından iktibas edilmiştir. Başkanın seçim usulü ise, geçmişte birkaç devlet tarafından örnek alınarak denenmekle beraber, günümüzde başka hiçbir devlette karşımıza çıkmamaktadır. Tamamen ABD'ye özgü bu seçim usulünün birçok yönden demokrasinin çağdaş ilkeleleriyle bağdaşmadığı belirtilebilir. Henüz anayasa hazırlanırken dahi uzun tartışmalara sebep olan başkanın seçim usulü aslında farklı öneriler arasında karar veremeyen asli kurucu iktidarın paydaşlarının kendi aralarında geliştirdikleri bir "orta yol" olarak değerlendirilmektedir. Asli kurucu iktidarın böyle bir seçim usulünü tercih etmesinin sebebini anlayabilmek için anayasa hazırlama komisyonunun üyelerinden üçü tarafından kaleme alınan *Federalist Yazılar (Federalist Papers)* adlı çalışma başta olmak üzere belirli eserler ile o döneme dair tarihi belgeler yahut literatürde bu konuda yazılmış eski tarihli çalışmalardan faydalanılmaktadır. Bu çalışmalar üzerinden yapılacak analizler sonucunda elbette asli kurucu iktidarın başkan seçiminde böyle bir usulü neden benimsediğine yönelik değerlendirmeler yapılabilir. Nitekim çalışmada bu yöntem ile belirli analizler yapılmaya çalışılacaktır.

Devlet şeklinin cumhuriyet olarak tercih edildiği ABD'de hükümet modeli olarak yasama ve yürütmenin birbirinden bağımsız şekilde göreve geldiği ve birbirlerinin görevine son veremediği bir sistem kurgulanmıştır. Doktrinde yaygın olarak kuvvetlerin sert ayrılığı olarak nitelendirilen bu hükümet sisteminde esasen kuvvetler (yasama ve yürütme) görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken birbirlerine "muhtaç" kılınmış ve aralarında zoraki bir iş birliği teşvik edilerek dengeli bir güç dağılımı oluşturulmuştur. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin fikri özü olarak kabul edilebilecek "siyasi iktidarın sınırlandırılması" düşüncesi bağlamında devlet başkanının "sınırlı" yetkilere sahip

açıklanmadığı ifade edilmektedir. Keith E. Whittington, "Originalism, Constitutional Construction, and the Problem of Faithless Electors", *Arizona Law Review*, Cilt 59, Sayı 903, 2017, s. 930.

- [7] Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: Federal düzeyde yürütme organı olarak başkanın görev süresi dört yıl iken iki meclisli yasama organının alt kanadı olarak Temsilciler Meclisi'nin görev süresinin iki yıl, üst kanat olarak Senato'nun görev süresinin altı yıl olması; Senato üyelerinin üçte birinin iki yılda bir yenilenmesi; yasama ve yürütme organı arasındaki denge ve denetim mekanizmaları; yeni başkan ve yardımcısının halkın katıldığı seçimlerden yaklaşık üç ay sonra göreve başlaması vs.

bir kişi olmasını isteyen asli kurucu iktidar, aynı zamanda başkanın seçim sürecine federe devletlerin tamamının aktif katılımını arzulamıştır. Nihayetinde ortaya çıkan iki aşamalı seçim sistemi ABD'nin kuruluşundan bu yana kesintisiz bir şekilde uygulanmaktadır. Farklı argümanlarla benimsenen bu seçim sistemi çoğu dönem varlığını hissettirmeksizin seçim sonuçlarına büyük bir etki etmez iken bazı seçimlerde farklı yönlerden sorunlar oluşturabilmektedir. Sistemin ortaya çıkardığı en büyük sorun federal düzeyde kullanılan geçerli oyların çoğunluğunu alan bir adayın delege çoğunluğunu sağlayamayarak seçilememesi ihtimalidir. Nitekim şimdiye kadar birçok kez bu durum yaşanmıştır. Bunun yanında belirli dönemlerde yaşanan “sadakatsiz seçmen”^[8] vakıaları seçimlerin demokratikliğine gölge düşürmekte ve halkın iradesinin gaspı olarak değerlendirilebilmektedir. Nadiren yaşanmakla beraber yaşandığı zaman gerek siyasal bakımdan gerekse toplumsal olarak daha büyük etki oluşturan bu durum ABD’de 2016 yılında yapılan başkanlık seçimleri sonrasında anayasa değişikliği tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Çalışmada başkanlık seçimlerinin işleyişi, eleştirilen yönleri ve özel olarak sadakatsiz seçmen vakıaları üzerinde durulacak ve bu sorunlar tarihi, siyasal ve hukuki yönleriyle ele alınacaktır.

Türkçe literatürde ABD’de uygulanan başkanlık sistemine yönelik yoğun bir ilgi gösterilmekle beraber bu çalışmaların büyük çoğunluğu hükümet sistemi temelli olup, devlet erklerinin görev ve yetkileri ile birbirleriyle olan ilişkileri üzerine kaleme alınmıştır. Bunun yanında kendine özgü devlet teşkilatlanması ve idari işleyişi olan ABD’nin bu yönlerine dair çalışmalar da bulunmaktadır. Fakat başkan ve yardımcısının seçim sürecine dair kaleme alınan çalışmalarda sürecin bazı aşamalarının derinlemesine incelenmediği görülmektedir. Türkçe literatürde yaygın olarak “görünürde iki dereceli ancak fiiliyatta tek dereceli bir seçim” olarak açıklanan ABD’deki başkanlık seçimleri esasında kendi içinde üç ayrı aşamadan oluşan, her bir aşamasında potansiyel farklı sorunlar barındıran, ihtimaller üzerinden karışık usullere dayalı kendine özgü bir sistem üzerinden yapılmaktadır. Konuya ilişkin Türkçe literatüre katkı sağlamak amacıyla kaleme alınan bu çalışmada, ABD’de

[8] ABD’de kullanılan “*faithless elector*” kavramının Türkçe çevirisi “sadakatsiz seçmen” olmakla beraber çalışmanın başlığında kavram kargaşasına sebebiyet vermemek amacıyla tercih edilen “delege” kavramı teknik olarak ABD başkanlık seçimlerindeki ikinci seçmenlere karşılık gelmektedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında bu konu hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır.

başkanlık seçim süreci farklı yönlerden incelenecek ancak doktrinde daha önce farklı yazarlar tarafından tüm yönleriyle ele alınan hükümet sistemine dair konulara değinilmemeye özen gösterilecektir. İlgili konulara dair yeri geldikçe okuyucu için farklı kaynaklar referans gösterilecektir. Açıklama ve tartışma yöntemlerinin yanı sıra belirli yerlerde ikincil kaynaklardan elde edilen istatistiki verilerden faydalanılacaktır.

Çalışmada ele alınacak konulara dair yasal düzenlemeler ve mahkeme kararlarına resmi otoritelerin internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Mevzuat ve içtihatlar dışında ilgili konulara dair ikincil kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğu, bu alanda uzun süredir çalışmalar yürüten belirli organizasyonlar tarafından hazırlanan raporlar ile İngilizce literatürde kaleme alınan kitaplar ve bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleler üzerinden teyit edilmiştir. Ele alınacak konuların sistematik olarak planlanan düzen içerisinde ilerlemesi amacıyla çalışma kendi içinde altı başlıktan oluşacaktır. İlk başlıkta ABD'nin anayasal yapısı ve yürütme organı olarak başkanın sistem içerisindeki konumu, ikinci başlıkta başkanlık seçimleri, üçüncü başlıkta eyaletlerdeki seçmenler ile seçiciler kurulu üyeleri arasındaki vekalet ilişkisi, dördüncü başlıkta sadakatsiz seçmen vakıaları, beşinci başlıkta ABD'deki yasal düzenlemeler ve uygulamaların Federal Yüksek Mahkeme kararları ışığında değerlendirilmesi, altıncı başlıkta başkanlık seçim sisteminin değiştirilmesine yönelik tartışmalar ele alınacaktır.

I. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN ANAYASAL YAPISI VE YÜRÜTME ORGANI OLARAK BAŞKANIN SİSTEM İÇERİSİNDEKİ KONUMU

Kuvvetler ayrılığı ilkesi üzerine oluşturulan ABD anayasal düzeninde asli kurucu iktidar başkanın sistem içerisindeki konumunu belirlerken onun göreve geliş sürecinden başlayarak görevden ayrılma anına dek belirli bir düşünce üzerinden hareket etmiştir. Anayasadaki düzenlemeler üzerinden başkanlık seçimlerinin işleyişini anlayabilmek için devletin inşası sürecinde benimsenen temel düşünceyi bilmek önem arz eder.

A. TARİHİ VE SİYASAL AÇIDAN AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN ANAYASAL YAPISI

Yeni kıtanın keşfi sonrası İngilizler tarafından bu topraklara yerleştirilen koloniler, yaklaşık iki asır sonra anavatanları İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi başlatmışlardır. 1775 yılında başlattıkları savaşta önemli

bir üstünlük sağlayan koloniler 4 Temmuz 1776 tarihinde yayımladıkları Bağımsızlık Bildirgesi ile İngiltere Kralı ve Parlamentosu'nun yetkilerini artık tanımadıklarını beyan ederek bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir^[9]. Bağımsızlık mücadelesi sürecinde kendi anayasalarını^[10] hazırlayarak ayrı birer egemen devlet şeklinde hareket eden koloniler aynı zamanda kendi aralarında konfederasyon kurarak güçlerini birleştirmişlerdir^[11]. Bağımsızlıklarını kazanmalarının^[12] ardından konfederal birlikteliği daha güçlü hale

[9] “Koloni” kavramının karşılığı, Amerika kıtasındaki kolonilerin buraya getirilişi (kuruluşu), yönetim şekilleri, siyasal yapıları, anavatanları olan İngiltere ile ilişkileri, İngiltere’ye karşı bağımsızlık mücadelesi ve birleşerek konfederasyon kurmaları ile sonuçlanan süreç hakkında Türkçe literatürde daha fazla bilgi için ayrıca bkz. Adnan Küçük, *ABD ve Latin Amerika Ülkelerinde Başkanlık Sistemi ve Uygulamaları*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 79-86; Ayferi Göze, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, 19. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 515-534; Cem Eroğlu, *Anatüze’ye Giriş (Anayasa Hukuku’na Giriş)*, 13. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2013, s. 52-56; Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1789-1914)*, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003, s. 24-32; Mehmet Merdan Hekimoğlu, *Anayasa Hukukunda Karşılaştırmalı “Demokratik Hükümet Sistemleri ve Türkiye”*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 28-30; Murat Yanık, *Başkanlık Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 6-20; Osman Korkut Kanadoğlu ve Ahmet Mert Duygun, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 3. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023, s. 365-370; Recai G. Okandan, “İngiltere ve Şimali Amerikada Devletin Pozitif İnkişafı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 19, Sayı 1-2, 1953, s. 49-55; Şaban Tanıyıcı ve Birol Akgün, *Amerikan Başkanlığı Cumhuriyetten İmparatorluğa*, Orion Kitabevi, Ankara, 2008, s. 38-46.

[10] Tüm kolonilerin bağımsızlık mücadelesi esnasında kendi anayasalarını hazırladıkları ifade edilmektedir. Armaoğlu, *op.cit.*, s. 26. Göze ise Connecticut ve Rhode Islands kolonilerinin bu listeye dahil olmadığını, bunlar dışındaki diğer kolonilerin kendi anayasalarının olduğunu ifade etmektedir. Göze, *op.cit.*, s. 531. Yabancı literatürdeki diğer çalışmalardan ve konuyla ilgili farklı kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında; bu iki koloninin maddi anlamda bir anayasası olmasa dahi anavatanları İngiltere’deki kazanımların yansıması olarak kurumsal ve yönetsel bakımdan belirli kurallara bağlı şekilde yönetildiği anlaşılabilmektedir.

[11] Konfederasyonun yapısı ve işleyişi hakkında ayrıca bkz. Küçük, *op.cit.*, s. 83-84; Yanık, *op.cit.*, s. 18-20.

[12] 3 Eylül 1783’te Paris’te imzalanan barış antlaşmasıyla İngiltere’nin koloniler üzerindeki siyasal egemenliği tamamen sona ermiştir. Armaoğlu, *op.cit.*, s. 32; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 44.

getirmek için 14 Mayıs 1787 tarihinde Pennsylvania Eyaleti'nin Philadelphia şehrinde bir araya gelen eyalet^[13] temsilcilerinin 17 Eylül 1787 tarihinde ilan ettikleri anayasa ile federal bir devlet kurulmuştur^[14].

1787 Anayasası Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucu belgesidir. Anayasanın yapım sürecinde asli kurucu iktidar rolünü üstlenen Philadelphia Konvansiyonu üyeleri, uzun yıllar sömürgesi altında yaşadıkları İngiltere'nin devlet şekli ve hükümet modelinden farklı bir sistem aramışlardır^[15]. Bağımsızlık

[13] Eski koloniler bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra bağımsız birer devlet olmuştur. Nitekim İngilizce orijinal kullanımında bu siyasal yapılar Türkçede devlet anlamına gelen "state" kavramı ile anılmaktadır. Bu devletlerin birleşmesiyle kurulan Amerika Birleşik Devletleri anayasa hukuku tekniği bakımından "federal devlet", bu devletler ise "federe devlet" olarak adlandırılmaktadır. Teknik kullanımı dışında federe devletler için yaygın olarak "eyalet" kavramı tercih edilmektedir. Çalışmada her iki kavram da kullanılmaktadır.

[14] Yeterli sayıda üye (federe) devlet tarafından onaylanmasının ardından Federal Anayasa 21 Haziran 1788 tarihinde yürürlüğe girmiştir. <https://constitutioncenter.org/blog/the-day-the-constitution-was-ratified> (Erişim tarihi: 23 Mart 2025); <https://www.census.gov/about/history/stories/monthly/2023/june-2023.html> (Erişim tarihi: 12 Mart 2025). Daha önce koloni olan, bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından devlet (eyalet) halini alan 13 paydaşın 9'unun kabul etmesi anayasanın yürürlüğe girmesi için yeterliydi. Üyelerin yani federe devletlerin tamamının anayasayı onaylaması ise 1790 yılına değin sürmüştür Armaoğlu, *op.cit.*, s. 703. Federe devletlerin tamamının anayasayı onaylaması için ilk yıllarda anayasaya eklemeler yapmak gerekmiştir. Anayasaya yapılan ilk on ekleme, İngiltere'den esinlenerek "Haklar Bildirgesi (*Bill of Rights*)" olarak adlandırılmaktadır. Eroğlu, *op.cit.*, s. 55. Anayasanın onaylanması sürecinde eyaletlerde bu iş için özel olarak oluşturulan komisyonların uzun süren tartışmalar sonucu kararlar aldığı belirtilmektedir. Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 47.

[15] Toplam 54 temsilciden oluşan Philadelphia Konvansiyonu, dört aylık çalışmanın ardından 1787 yılında ABD Anayasasını hazırlamıştır. Göze, *op.cit.*, s. 535-536. Bu bakımdan Philadelphia Konvansiyonu, 1787 ABD Anayasasının asli kurucu iktidarıdır. Gerek Philadelphia Konvansiyonu'nda gerekse bağımsızlık mücadelesinin kazanılmasının ardından ABD'nin kuruluş sürecindeki diğer toplantılarda farklı kişilerin de katkısı olmakla beraber asli kurucu iktidar olarak Philadelphia Konvansiyonu'nun öne çıkan üyelerinden yedisi "Kurucu Babalar (*The Founding Fathers*)" olarak adlandırılmaktadır. Kurucu Babalar arasında şu kişilere tarihsel olarak daha büyük değer atfedilmektedir: George Washington, Thomas Jefferson, John Adams, Benjamin Franklin, Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison. Bunlardan Hamilton, Jay ve Madison tarafından kaleme alınan makaleler o dönem yayınlanmamış ancak devletin kuruluşundan uzun bir süre sonra Federalist Yazılar

mücadelesini kazanan bir halkın İngilizler yahut başka bir devletin^[16] yeniden tahakkümü altına girerek özgürlüklerini yitirmesinden kaygılanan asli kurucu iktidar, aynı zamanda devlet gücünün aşırılaşmış şekline karşı bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasını istemiştir^[17]. Özgürlük temelli bir bakış açısıyla oluşturulan yeni anayasal düzende bireylere ait ve devlet müdahalesine kapatılmış bir alanın var olması gerektiği anlayışının benimsendiği görülmektedir. Bunu koruyabilmek için devlet gücünün tek elde toplanarak keyfi kullanımının engellenmesi amaçlanmıştır^[18]. İngiltere'deki devlet şekli ve hükümet modelinden farklı bir sistem kurmaya çalışmakla beraber diğer taraftan anayasacılık gelişmelerinin beşiği olan İngiltere'nin bu deneyimlerinden faydalanılmıştır^[19]. Eski İngiliz kolonisi olmalarından dolayı İngiltere'nin siyasal yapı ve sisteminden etkilenmeleri kaçınılmaz olan Philadelphia Konvansiyonu üyelerinin birçoğunun İngiltere'de hukuk öğrenimi görmüş^[20] olmaları da göz önünde bulundurulursa ABD'nin kuruluş sürecinde İngiliz hukukunun etkisi anlaşılabilir.

ABD'liler hukuk sistemlerinin işleyişi ile temel hak ve özgürlükler rejimi bakımından İngiltere'ye benzemekle beraber, devlet teşkilatlanması ve hükümet modeli olarak İngiltere'den farklı bir siyasal tercihte bulunmuşlardır. Anayasacılık gelişmelerinin lokomotif ülkesi olan İngiltere'de o dönem etkin olan liberal ilkeler ve Anglo-Sakson kamu hukuku sistematigi ile kendi

(*The Federalist Papers*) adlı eser ile yayınlanarak şimdiye kadarki anayasal tartışmalarda yorum kaynağı olarak kullanılmıştır. Eserin basılı nüshalarından biri için bkz. Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison, *The Federalist Papers*, The New American Library of World Literature, ABD, 1961.

- [16] “Başka bir devlet” ibaresine bağımsızlığını kazanan koloniler arasında oluşturulacak üst çatı yapı olarak federal devlet de dahildir. Mümtaz Soysal, *Anayasaya Giriş*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2011, s. 68.
- [17] Bu düşünce ABD Anayasasının hazırlanma sürecinde doğal hukukçu bir yaklaşım sergilenmesine yol açmıştır. Şule Özsoy Boyunsuz, *Dünyada Başkanlık Sistemleri*, İmge Kitabevi, Ankara, 2017, s. 60.
- [18] Özsoy Boyunsuz, *op.cit.*, s. 61.
- [19] Hayri Keser, “Başkanlık Sisteminde Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki Karşılıklı Etkileşim Araçları Açısından Türkiye-ABD Hükümet Sistemlerinin Karşılaştırması”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2021, s. 170.
- [20] Göze, *op.cit.*, s. 540.

ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını harmanlayarak yeni bir sistem oluşturmuşlardır^[21]. İngiltere Kralı'nın siyasal konumuna karşılık olarak fakat monarşiden farklı bir şekilde halkın seçtiği devlet başkanlığı makamı öngörmüşlerdir. Bu şekilde aslında devlet şeklinin cumhuriyet olmasına yol açmışlardır.

Cumhuriyet rejiminin benimsendiği ABD'nin kuruluşunda devlet yapısı "federalizm" ve "kuvvetler ayrılığı" olmak üzere iki temel mekanizma üzerine oluşturulmuştur^[22]. Federalizmin siyasal anlamda devlet teşkilatlanmasında ilk örneği olan bu ülkede, federal organlar arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesi İngiltere'ye nazaran çok daha sert şekilde uygulanmaktadır. Federal düzeyde yasama organı olan Kongre ile yürütme organı olan başkanın göreve geliş usullerinin birbirinden bağımsız olması ve birbirlerinin varlıklarına son verememeleri bu ülkede uygulanan sistemin "kuvvetlerin sert ayrılığına dayanan başkanlık sistemi" olarak tasvir edilmesine sebep olmuştur. Federal düzeyde kamusal yetkilerin yasama ve yürütme organları arasındaki paylaşımına^[23] ilaveten federe devletler ile federal devlet arasındaki^[24] siyasal ilişkide

[21] Özsoy Boyunsuz, *op.cit.*, s. 60. Literatürde çoğunlukla Philadelphia Konvansiyonu üyelerinin İngiltere'den farklı bir devlet şekli ve hükümet modeli oluşturmak istediği yönünde yaygın bir kanaat olmakla beraber Duverger, Kurucu Babalar'ın 18. yüzyıl İngiltere'sinin siyasal yapısına benzemeye çalıştıklarını, kralları olmadığı için bunun yerine halkın oylarıyla göreve gelecek bir başkan tasvir ettiklerini belirtmektedir. Maurice Duverger, *Siyasal Rejimler*, çev. Teoman Tunçdoğan, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 2000, s. 94.

[22] Soysal, *op.cit.*, s. 67; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 16.

[23] Asli kurucu iktidarın "siyasi iktidarı paylaşan ayrılmış kurumlara dayanan bir hükümet" oluşturma niyetinin uygulamada "paylaşılmış iktidar için yarışan ayrılmış kurumlara dayanan bir hükümet sistemine" dönüştüğü belirtilmektedir. Giovanni Sartori, *Karşılaştırmalı Anayasa Mübendisliği – Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme*, çev. Ergun Özbudun, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 118. Yazar, ABD'deki bu ayrılmış kurumların uyumlu çalışabilmelerini geleneklerden kaynaklanan "ortaklıkçı" uygulamalar ve dış politikadaki fikir birliğine bağlamaktadır. Sartori, *op.cit.*, s. 121.

[24] Siyasi iktidarın sınırlandırılması düşüncesini öncelikle federal devletin yetkileri üzerinden işleten asli kurucu iktidar, kuvvetler ayrılığı ilkesini federal devlet ile federe devletler arasında dikey yönde de uygulayarak belirli konular haricinde temel konularda (eğitim, sağlık, medeni ilişkiler, yerel teşkilatlanma, yerel kolluk vs.) karar alma yetkisini federe devletlere bırakmıştır. Duverger, *op.cit.*, s. 62; Eroğul, *op.cit.*, s. 56; Hekimoğlu, *op.cit.*, s. 30; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 67. Anayasanın ilk

“fren ve denge (*check and balance*)” mekanizması kurulmaya çalışılmıştır. Kongre’nin iki kanadının (Senato ve Temsilciler Meclisi) ve başkanın görev sürelerinin farklı olması şeklindeki uygulama ile bu organların ayrı siyasal çoğunluklardan oluşumunun önünü açmak isteyen asli kurucu iktidar, aynı zamanda bu organların oluşumunda federe devletlerin etkisini olabildiğince fazla hissettirmek istemektedir. Başlangıçta 13 federe devletten^[25] oluşan ABD’de bu sayı zamanla bazı eyaletlerin gönüllü katılımı, bazılarının ise federal devlet tarafından satın alınmasıyla^[26] elliye yükselmiştir^[27]. Federe devletlerin yüz ölçümü veya nüfusuna bakılmaksızın Senato’da eşit temsil edilmesi, anayasanın henüz hazırlanma aşamasında varılan bir uzlaşının

halinde açıkça düzenlenmeyen bu durum, 25 Eylül 1789 tarihinde kabul edilen ve 15 Aralık 1791 tarihinde federe devletler tarafından onaylanarak yürürlüğe giren 10. Anayasa Ekleminde şöyle ifade edilmektedir: “Anayasa tarafından Birleşik Devletlere verilmeyen yahut Anayasa tarafından eyaletlere yasaklanmayan yetkiler, eyaletlere veya halka aittir.”

- [25] Bağımsızlığını kazanmalarının ardından federe devlet halini alan 13 koloni şöyledir: Connecticut, Delaware, Georgia, Maryland, Massachusetts, New Hampshire, New Jersey, New York, North Carolina, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, Virginia.
- [26] 19. yüzyılın ilk yarısında Louisiana ve Florida’nın yanı sıra Texas, California ve Alaska gibi yüz ölçümü çok büyük olan eyaletler satın alınarak birliğe dahil edilmiştir. Armaoğlu, *op.cit.*, s. 714-719. California’nın satın alındığı zamanki hali şu an Arizona, Utah ve Nevada eyaletlerini de kapsamaktadır.
- [27] 2024 yılında yapılan başkanlık seçimlerini kazanan Donald J. Trump, henüz resmi olarak göreve başlamadan dahi Grönland, Panama ve Kanada’nın federal yapılanmalarına dahil olmasını istediğini açıkça beyan etmiştir. Trump ve kabinesinde yer alan belirli kişilerin kendi sosyal medya platformlarındaki paylaşımlar ve basına verilen demeçlerde bu üç bağımsız devletin katılımıyla ABD’nin yeni dönemde elliden fazla eyaletten oluşacağına yönelik temenniler belirtilmektedir. Konuyla ilgili belirli medya haberleri için bkz. <https://edition.cnn.com/2025/01/08/politics/trump-greenland-canada-panama-analysis/index.html> (Erişim tarihi: 12 Şubat 2025); <https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/28/greenlandic-lawmakers-form-broad-coalition-to-resist-us-pressure-on-the-eve-of-jd-usha-van> (Erişim tarihi: 31 Mart 2025); <https://www.thepeninsula.org.in/2025/01/19/trump-and-musk-canada-panama-and-greenland-an-old-story/> (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2025).

sonucudur^[28]. ABD'de çoğu zaman siyasal kurumlar arasındaki sorunların çözümünde bu uzlaşılı kültürü etkili olmaktadır. Aksi halde federal sistem çalışamaz hale gelmektedir.

Anayasa ile ortaya çıkan hükümet sistemi tarihsel olarak daha önce bir uygulama örneğı olmayan, uygulanmasıyla beraber literatürde "başkanlık sistemi (*presidential system*)" olarak adlandırılan kendine özgü bir sistemdir. Başka bir anlatımla başkanlık sisteminin prototipi ABD olmuştur. Tarihsel süreç içinde bugünkü anlama eriştiğı belirtilen^[29] ABD'deki başkanlık sisteminde, anayasanın uygulandığı ilk dönemlerde yasama organı ön planda görünmesine rağmen 19 ve 20. yüzyıllardaki savaşlarla beraber başkanlık makamının popülaritesini arttırdığı, özellikle II. Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında yaşanan gelişmelerle beraber yürütmenin kamusal erkler arasında ön plana çıktığı görülmektedir^[30]. Bu durumun oluşmasındaki en büyük

[28] Göze, *op.cit.*, s. 536; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 55. Anayasa hazırlanma sürecinde Kongre'de temsil hususunda, federalistlerin nüfusla orantılı temsil talebine karşılık anti-federalistlerin her eyaletin eşit olarak temsil edilmesi taleplerinin bir "orta yolu" olarak Temsilciler Meclisi ve Senato şeklinde iki meclisten oluşan bir yasama modelinin benimsendiğı belirtilmektedir. Duverger, *op.cit.*, s. 96-97. Yazar, ayrıca siyasal kadroların ve yüksek mahkeme mensuplarının atanmasında onay verme yetkisinin Senato'ya verilmiş olmasını belirterek anayasa hazırlık sürecindeki tartışmalarda kimin taleplerinin daha çok kabul gördüğünü aktarmaktadır. Duverger, *op.cit.*, s. 97.

[29] Eroğul, *op.cit.*, s. 60; Özsoy Boyunsuz, *op.cit.*, s. 67; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 69-121.

[30] Philip B. Kurland, "The Rise and Fall of the 'Doctrine' of Separation of Powers", *Michigan Law Review*, Cilt 85, Sayı 3, 1986, s. 609. ABD Başkanı'nın federal organlar arasında güçlenerek ön plana çıkmasının temellerinin Federal Yüksek Mahkeme Başkanı John Marshall'ın 1819 yılındaki *Mcculloch v. Maryland* Davası (17.US.315) ile ortaya attığı "zımnî yetkiler" doktrinine dayandığı belirtilmektedir. Mert Nomer, *ABD Başkanlık Sisteminde Başkanın Yetkileri*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013, s. 12. Örneğın, Anayasa'da açıkça yetki verilmemekle beraber geçmişte belirli başkanların düzenleyici işlemler yapması ve daha sonra bu konuda Federal Yüksek Mahkeme'nin bu işlemleri iptal etmemesi yürütmenin düzenleyici işlem yapma yetkisi olarak gelişim göstermiştir. Başkanın Kongre tarafından çıkarılan kanunları veto edebilme yetkisine ilaveten kanunların ısdar (onay) aşamasında metin üzerine kendi yorumunu yazarak kanun iradesini farklılaştırabildiğı imza beyanı (*signing statement*) uygulaması ise yasamaya ait bir yetkinin gaspı olarak değerlendirilebilir. İmza beyanı uygulaması ile ilgili ayrıca bkz. Mehmet Ali Zengin, "ABD Başkanlık Sisteminde Fren ve Denge Mekanizması Üzerine Bir İnceleme", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt

etken II. Dünya Savaşı ile beraber ABD'nin bölgesel bir güç olmaktan çıkarak küresel bir güç haline gelmesi ve başkanların bu gücü tüm dünyada temsil eden kişiler olarak ön plana çıkması gösterilebilir^[31].

Yasama ve yürütme arasındaki güç savaşının çoğu dönem yoğun şekilde hissedildiği ABD'de hak ve özgürlüklerin gerçek koruyucusunun bağımsız yargı (özellikle Federal Yüksek Mahkeme) ve hukuk devleti ilkesinin diğer araçları olduğu belirtilmektedir^[32]. Buna disiplinsiz siyasi parti sistemi, kamuoyu denetimi ve medyanın gücünü^[33] de eklemek gerekir. Özellikle yürütmenin görev ve yetkilerinin kullanımı esnasında başkana karşı duyulan “güvensizlik” algısı yürütme organının üzerinde demokrasi ve hukukun kılıcının sürekli hissedilmesine sebep olmaktadır. Henüz koloni zamanında İngiltere Kralı III. George'un adaletsiz davranışları ve Kral tarafından atanan koloni valilerinin uyguladıkları acımasız baskıların kötü hatıraları sebebiyle^[34]

7, Sayı 28, 2016, s. 21-23. İmza beyanı uygulaması ile kimi zaman Kongre tarafından çıkarılan kanunların uygulanması imkânsız hale getirilebilmektedir. Tanıyıcı / Akgün, *op.cit.*, s. 147. Başkanın düzenleyici işlemleri ile yasama işlemlerini ilga edebilmesi ise anayasal sistem içerisinde başkanın gücünü aşırılaştıran ve esasında kuvvetler ayrılığı ilkesi üzerine kurulan hükümet modeline zarar veren bir durum oluşturmıştır. Bu konuda bir örnek için ayrıca bkz. Küçük, *op.cit.*, s. 119 (dn. 492).

[31] Başkanın gücünün artarak sistemin temel aktörü haline gelmesinin sebepleri ulusal ve uluslararası krizler, Kongre'nin zayıflaması, sosyal ve teknolojik gelişmeler, başkanların inisiyatif vs. şeklinde sıralanabilir. Attila Özer, *Anayasa Hukuku*, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 222-225. Özellikle 1929 Ekonomik Buhranı sonrası Başkan F.D. Roosevelt ile modern başkanlık dönemine geçildiği belirtilmektedir. Nomer, *op.cit.*, s. 27-30.

[32] Kurland, *op.cit.*, s. 607, 611.

[33] Medyanın siyasi iktidar üzerindeki etkisi ve denetim gücü hakkında ABD'de, hatta tarihsel olarak dünya genelinde en dikkat çekici örneklerden biri; ABD eski başkanlarından Richard Nixon'un istifasına kadar giden süreç olarak “Watergate Skandalı” gösterilebilir. Bu skandal ve o dönem yaşananlarla ilgili ayrıca bkz. https://www.youtube.com/watch?v=OxxA_eTIGLE (Erişim: 5 Mayıs 2025).

[34] Öyle ki; Amerikalılar, İngiliz Kraliyetine karşı duydukları tepkiden dolayı kendileri için çok farklı bir devlet başkanlığı makamı inşa etmeye çalışmışlardır. Örneğin; İngiltere Kraliyet Ailesi'nin yaşadığı saraylardan farklı olarak başkanın ikamet ettiği konut için “Beyaz Ev” anlamına gelen “White House” kavramını tercih etmişlerdir. Kuruluşundaki bu iradeye rağmen ilk başkan G. Washington'ın gösterişli bir yaşam

devlet başkanlığı makamında bulunacak olan kişiye en başından beri duyulan güvensizlik, anayasanın yapım sürecinde yürütme organı olarak başkan ve yardımcısının görev ve yetkileri ile yasama organı arasındaki siyasal ilişkinin nasıl olacağına ilişkin tartışmaları yoğun bir şekilde etkilemiştir.

B. FEDERAL YÜRÜTME ORGANI OLARAK BAŞKAN

1787 ABD Anayasası bağımsızlık mücadelesini kazanan eski koloniler arasında federal bir devlet kurmuştur. Federal devlet modeli bir ülke üzerinde yaşayan insanlar için iki farklı siyasi iktidar öngörür. En güçlü siyasi iktidar "federal devlet" olarak adlandırılan, ülkede yaşayan bütün insanlar üzerinde ve tüm üyelerin sınırlarından oluşan büyük harita üzerinde egemen olan devlettir. Federal devleti oluşturan üye devletler (federe devlet / eyalet) ise ayrı sınırlar içerisinde yaşayan insanlar üzerinde "sınırlı"^[35] egemenliğe sahip siyasi iktidarlardır. Federal devletlerde, her bir federe devletin kendi anayasası ile beraber düzenlediği ayrı bir siyasi yönetim mekanizması olmakla beraber çatı^[36] devlet olarak federal devletin temel organlarının oluşumunda her bir federe devletin siyasal katılımı olmaktadır.

Federe devletlerin katılımıyla belirlenen federal organlar, anayasal düzenin temel kolonu olarak kabul edilebilecek "kuvvetler ayrılığı ilkesi" üzerine oluşturulan yasama, yürütme ve yargı organları olarak üçlü ayrıma tabi tutulmaktadır. Federal yasama organı olarak Kongre'de federe devletlerin nüfuslarına göre belirlenen farklı sayıda temsilcilerden oluşan 435 üyeli

sürmesi o dönem eleştirildiği için 3. Başkan T. Jefferson oldukça sade bir hayat şekli benimsemiş, hatta Kongre binasına tek başına kendi atıyla gelerek diğer vatandaşlardan bir farkı olmadığını göstermeye çalışmıştır. Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 18 (dn. 5).

[35] Federe devletlerin egemenlik sınırı federal devletin egemenliğinin başladığı yere kadardır. Başka bir anlatımla federe devletler, federal devletin egemenliğinin izin verdiği ölçüde, kendi sınırları içerisinde, kendi insanları üzerinde egemendir. Bu "sınır" federal devletin temel ilke ve kurumlarının, federe devletler nezdinde uygulanmasını sağlamakta ve federal düzeyde "ortak ilkelere" riayet edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla federe devletlerin siyasal ve yönetsel olarak tam özerkliği bulunmaktadır.

[36] "Federal devlet federe devletlerin üstündedir ama, federe devletlerin yerini almamıştır." Göze, *op.cit.*, s. 539.

Temsilciler Meclisi^[37] parlamentonun alt kanadını oluştururken, her federe devletten eşit temsil esasına dayalı olarak iki üyenin katılımıyla oluşan toplam 100 üyeli Senato parlamentonun üst kanadını oluşturmaktadır. Anayasadaki düzenlemeler ile kendi çalışma usul ve esaslarını belirlediği tüzüğe göre yasama faaliyetlerinde bulunan Kongre'nin çıkardığı kanunlar ve diğer işlemleri Federal Yüksek Mahkeme'de yargısal denetime tabidir. Federal Yüksek Mahkeme, ayrıca federe devletler arasında yargıda içtihat birliğini sağlamakla görevlidir^[38]. Federal yürütme organı ise dört yıllığına seçilen başkan ve yardımcısından oluşmaktadır.

ABD Anayasasına göre hem devlet başkanlığı hem de federal düzeyde yürütme yetkisi başkana verilmiştir (m. 2/1). Başkan bu yetkisini seçimlere beraber katıldığı, kendisi ile aynı usulle ve aynı süre için seçilen yardımcısı ile beraber kullanmaktadır (m. 2/1). Başkanlık seçimlerine katılabilmek şartları Anayasada düzenlenmektedir (m. 2/1-5)^[39]. Bu şartları sağlayan adaylar arasında seçimlerin yapılacağı yılın ilk aylarından itibaren yapılan ön seçimler sonrasında ağustos veya eylül ayında siyasi partilerin federal genel kurulları tarafından belirlenen kişiler seçimlere katılmaktadır^[40]. Daha önce

[37] 435 temsilcinin dışında Başkent Washington D.C., Porto Riko ve birkaç bölgeyi temsilen toplam 6 temsilci daha bulunmaktadır ancak bunların oy hakkı bulunmamaktadır.

[38] Federal Yüksek Mahkeme ile ilgili ayrıca bu çalışmanın "V" numaralı başlığı altında açıklamalarda bulunulacaktır.

[39] Doğum anından itibaren ABD vatandaşı olmak, 35 yaşından küçük olmamak ve 14 yıldır ABD'de ikamet etmek başkan olabilmenin anayasal şartlarıdır.

[40] Başkan adayları olarak seçimlere katılmak isteyen kişiler için iki farklı yol bulunmaktadır. Yaygın olan yöntem bir siyasi parti bünyesinde seçimlere katılmadır. İstisnai olarak, bireysel imkanları ile seçilme hakkını kullanmak isteyen kişiler de başkan adayı olabilir ancak bu durumda federal düzeyde seçimleri kazanma ihtimali çok zayıftır. Nitekim siyasi partilerin etkin olmaya başladığı 19. yüzyılın başından beri ABD siyasal tarihinde böyle bir örnek yoktur. Daha güçlü bir ihtimal olarak bir siyasi parti bünyesinde seçimlere katılmak isteyen kişilerin, federe devletler nezdinde aday adaylığı başvurusunda bulunduktan sonra ön seçim yoluyla yahut parti yetkili kurulları (kongre veya kurultay sonucu) tarafından aday gösterilmesinin ardından ilgili siyasi partinin federal genel kurulunda kendi partisinin başkan adayı olarak sunulması gerekmektedir. Anayasada siyasi partilerle ilgili düzenlemeler bulunmamakla beraber, ABD'de siyasi partilerin ortaya çıkmasının ardından hiç kimsenin bir siyasi partinin

bir dönem başkanlık yapmış kişilerin tekrar aday olmaları durumunda, yasal bir zorunluluk olmamakla beraber, genellikle yeniden aday gösterildikleri ifade edilmektedir^[41].

Türkiye ve Avrupa'daki siyasi parti teşkilatlanmalarından farklı olarak ABD'deki siyasi partileri ülke çapında yöneten bir "genel merkez" bulunmamaktadır. Her bir siyasi parti tarafından federal düzeyde adaylar çıkarılan başkanlık seçimlerinde siyasi partiler sırf bu iş için oluşturulan kurultaylar (*conventions*) ile adaylarını belirlemektedir^[42]. Önseçim usulü ile başkan ve yardımcısı adaylarının belirlenmesinin ardından bu kurultayların vazifesi sona ermektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere başkan adayları seçimlere siyasi partiler tarafından belirlenen yardımcılar ile beraber katılmaktadır.

Başkan ile beraber seçimlere katılarak göreve gelen başkan yardımcısı, başkanlık makamının herhangi bir sebeple boşalması^[43] halinde diğer seçimlere kadar bu vazifeyi yerine getirecek kişi^[44] olmakla beraber aynı zamanda

desteği olmadan başkan seçilmediğini göz önünde bulundurarak siyasi partilerin sistem içerisindeki gücü vurgulanmaktadır. Özer, *op.cit.*, s. 220.

[41] Akdemir ve Mert, *op.cit.*, s. 63.

[42] Eroğul, *op.cit.*, s. 64-66; Yanık, *op.cit.*, s. 44.

[43] Başkan yardımcılığı makamının herhangi bir sebeple boşalması halinde nasıl hareket edileceği 6 Temmuz 1965 tarihinde kabul edilen ve 10 Şubat 1967 tarihinde eyaletler tarafından onaylanarak yürürlüğe giren 25. Anayasa Eklmesi ile detaylı bir şekilde düzenlenmektedir. Buna göre başkan yardımcılığı makamında herhangi bir sebeple boşalma olması halinde başkanın önereceği ismin Kongre'nin her iki kanadı tarafından onaylanması ile yeni yardımcı belirlenecektir. Örneğin, Başkan Yardımcısı Spiro Agnew'in 1973 yılındaki istifasının ardından Başkan Richard Nixon'un önerisi ile Kongre tarafından yeni başkan yardımcısı olarak Gerald Ford atanmıştır. Burada ilginç diğer bir durum ise bu atamadan kısa bir süre sonra Başkan Nixon'un da istifası sebebiyle başkanlık görevini üstlenen Ford, istisnai şekilde seçimlere katılmaksızın başkanlık makamına gelmiştir. Abdülkadir Yıldız, "Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan Yardımcısı ile Türkiye'de Cumhurbaşkanı Yardımcısının Karşılaştırılması", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 2018, s. 517; Kanadoğlu / Duygun, *op.cit.*, s. 381 (dn. 1300). Hem başkan hem de yardımcısının herhangi bir sebeple makamlarında bulunamamaları durumunda nasıl hareket edileceği 25. Anayasa Eklmesinin 3 ve 4. bölümünde ayrıca düzenlenmektedir.

[44] 21. yüzyılda bu durumun bir örneği görülmese de ABD siyasi tarihinde şimdiye kadar farklı sebeplerle (ölüm, istifa) başkanlık makamının boşalmasının ardından kalan süreyi

Senato'nun da başkanlığını yapmaktadır (m. 1/3)^[45]. Başkan yardımcısı dışında, başkan tarafından atanan sekreterler ve diğer federal görevliler yürütmeye dair işlerde başkana yardımcı olmaktadır. Başkanın kabinesini oluşturan sekreterler (bakanlar)^[46] ve diğer üst düzey kamu görevlilerinin atamalarının onayı Senato tarafından yapılır (m. 1/3-5)^[47]. Bununla beraber

başkan yardımcısının tamamladığı birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin; Abraham Lincoln'un suikast sonucu ölümünün (1865) ardından Andrew Johnson, James A. Garfield'in suikast sonucu ölümünün (1881) ardından Chester A. Arthur, William McKinley'in suikast sonucu ölümünün (1901) ardından Theodore Roosevelt, F.D. Roosevelt'in ölümünün (1945) ardından Harry S. Truman, John F. Kennedy'nin suikast sonucu ölümünün (1963) ardından Lyndon B. Johnson başkanlık makamına geçmiştir. İstifa olarak ise ABD tarihinde tek bir örnek vardır. Richard M. Nixon'ın istifasının (1974) ardından yardımcısı Gerald R. Ford kalan iki yıllık dönemde başkanlık yapmıştır. 1976 Başkanlık Seçimlerinde aday olmasına rağmen seçilemeyen Ford, ABD tarihinde sadece iki yıl başkanlık makamında kalan tek kişidir.

- [45] Olağan durumlarda Senato'da oy kullanma yetkisi olmayan başkan yardımcısı ancak oylamalarda eşitlik olması halinde karar alma sürecine etki edebilmektedir Eroğul, *op.cit.*, s. 61-62; Zengin, *op.cit.*, s. 4. Başkan yardımcıları yürütmeye dair işlerine daha çok vakit ayırdıkları için Senato'nun sevk ve idaresi için kendi üyeleri arasından ayrı bir kişi görevlendirilmektedir. Yanık, *op.cit.*, s. 57. Belirli dönemlerde ise Senato'da Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasında üye sayısı bakımından eşitlik olabilmekte ve bu durumda başkan yardımcısının oyu belirleyici olmaktadır. Örneğin 2020 başkanlık seçimleri sonrasında Senato'da "50 Cumhuriyetçi-50 Demokrat" senatör eşitliği oluşmuş ve Başkan Yardımcısı Kamala Harris önemli oylamalarda belirleyici olmuştur. Kanadoğlu ve Duygun, *op.cit.*, s. 372 (dn. 1280).
- [46] Türkiye'de ve parlamenter sistem uygulanan diğer ülkelerde "bakan" olarak adlandırılan ve yürütme organı içerisinde özel uzmanlık konularına göre teşkilatlandırılan kurumların başındaki kişiler için ABD'de "sekreter" kavramı kullanılmaktadır. Anayasanın uygulandığı ilk yıllarda 1. Başkan George Washington tarafından farklı departmanların yönetimi için atanan Alexander Hamilton, Thomas Jefferson, Henry Knox ve Edmund Randolph ABD'deki ilk sekreterlerdir. <https://virginiahistory.org/learn/cabinet-george-washington-and-creation-american-institution> (Erişim tarihi: 11 Ocak 2025).
- [47] Senato'nun başkan tarafından atanan sekreter ve diğer kamu görevlilerinin atamalarının çoğunlukla onaylandığı, çünkü başkanın Senato'nun reddetmeyeceği kişileri tercih ettiği belirtilmektedir. Nur Uluşahin, *Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1999, s. 50-51. Senato'nun şimdiye kadar atanmasını onaylamadığı sekreterlerin sayısının yaklaşık 13 olduğu ifade edilmektedir. Özer, *op.cit.*, s. 203.

sekreterler sadece başkana karşı sorumlu olup, Kongre'nin sekreterler hakkında siyasi sorumluluk işletebileceği bir mekanizma bulunmamaktadır^[48]. Sekreterlerin yahut diğer federal bürokratların görevden alınması ve federal düzeyde yürütme yetkisinin kullanımına dair tüm işlerde son söz başkana aittir^[49].

Yürütme yetkisinin kullanımı hususunda başkanın görev ve yetkilerinin neler olduğu Federal Anayasa'da düzenlenmekle beraber, başka bir organa verilmeyen yetkilerin kullanımında ve dahi anayasada düzenlenmeyen belirli konularda başkanlık makamı zaman içerisinde kendini yetkili kılmıştır. Nihayetinde günümüzde ABD Başkanı hem hükümetin başı hem devlet başkanı sıfatıyla oldukça geniş yetkilere sahiptir. "Yetki kimde ise sorumluluk ondadır" kuralı uyarınca parlamenter sistemlerdeki devlet başkanından farklı olarak ABD'de başkanın siyasi ve cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Henüz anayasa hazırlık çalışmalarında başkanın sorumluluğu tartışılmış, İngiltere'deki hükümet modelinden farklı olması bilinçli bir şekilde istenmiş, devlet şekli olarak cumhuriyet tercih edildiği için devlet başkanının seçimle göreve gelmesi kurgulanmış, bunun sonucunda siyasi ve cezai olarak sorumluluk taşıması istenmiştir^[50]. Halkın oylarıyla göreve geldiği için siyasi olarak halka karşı sorumluluğu olan başkana cezai bakımdan da herhangi bir sorumsuzluk tanınmamıştır. Anayasada yer alan "Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletler'in bütün sivil yetkilileri, vatana ihanet, rüşvet, diğer ağır suçlar ve görevi kötüye kullanmakla suçlanır ve mahkûm olurlarsa,

[48] Mehmet Turhan, *Hükümet Sistemleri*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993, s. 41.

[49] Bu uygulamayı anlatmak için literatürde çoğunlukla eski başkanlardan Abraham Lincoln ile sekreterleri arasında gerçekleşen bir görüşme sonrasında, kendi oyunun belirleyici olduğunu vurgulamak için söylediği "yedi hayır, bir evet, evetler kazandı" ifadeleri kullanılmaktadır. Duverger, *op.cit.*, s. 96. Sonraki tarihli başkanlardan Dwight David Eisenhower "...başkanın vazifesi bakanları kendi politikaları istikametinde kullanarak, onlardan istifade etmektir" sözleriyle başkan ile sekreterler arasındaki siyasi ilişkiyi özetlemektedir. Özer, *op.cit.*, s. 203-204.

[50] Federalist Yazılar'ın 63, 65, 69 ve 74. bölümlerinde anayasanın hazırlanış sürecinde başkan ve yürütme organının konumu, görev ve yetkileri ile sorumluluğuna dair o dönem yapılan tartışmalar aktarılmaktadır. Hamilton, Jay ve Madison, *op.cit.*, s. 382-390, 396-401, 415-423, 447-449.

görevlerinden alınacaklardır” şeklindeki düzenleme “*impeachment*”^[51] olarak adlandırılan yürütmenin cezai sorumluluğuna dayanak oluşturmaktadır (m. 2/4). Kongre’nin alt kanadı olarak Temsilciler Meclisi tarafından yapılan soruşturma sonucunda üst kanat Senato tarafından yargılaması yapılan kişiler, suçlu bulunması halinde senatörlerin üçte ikisinin oyuyla görevden azledilebilmektedirler. ABD tarihinde henüz hiçbir başkan bu usul ile görevden alınmamıştır, ancak birçok başkan için bu usul işletilmiştir.

ABD Anayasasındaki mevcut düzenlemelere göre bir kişi en fazla iki dönem başkanlık yapabilmektedir. Anayasanın ilk halinde başkanlık dönemine dair herhangi bir kısıtlama bulunmamasına rağmen ilk Başkan George Washington iki dönem başkanlık yaptıktan sonra üçüncü dönem için adaylığını koymayarak siyasal bir gelenek başlatmıştır. İki dönemin ardından Virginia’daki çiftliğine dönerek sivil hayatına devam etme kararı alan Washington’ın bu tavrı sonraki başkanlara örnek oluşturmuş ancak eski başkanlardan F.D. Roosevelt bu geleneği bozmuştur. 1932 Seçimleri ile göreve gelen Roosevelt, 1936 yılında da seçilerek 1940 Başkanlık seçimlerine gelindiğinde iki dönemini doldurmuş bulunuyordu. Yeni Düzen (*New Deal*) politikalarının meyvelerini başkanlığının ikinci döneminde toplayan Roosevelt, II. Dünya Savaşı’nın oluşturduğu kaygılı bir ortamda üçüncü kez aday olmuş ve gerekçe olarak “Federal Anayasa’da böyle bir kısıtlama olmadığını” belirtmiştir^[52]. Hatta dördüncü kez aday olup yine seçilen Roosevelt, bu dönemini ömrü yetmediği için tamamlayamamıştır. Yaşanan bu gelişmelerin ardından, gelecekte bir daha böyle bir durum yaşanmaması ve ülkenin kurucularının iradesini yansıtan iki dönem kuralının anayasal emir halini alması için II. Dünya Savaşı’nın ardından anayasaya ekleme yapılmıştır^[53].

[51] Konuyla ilgili daha fazla bilgi için ayrıca bkz. Türker Ertaş, “Amerikan Siyasi Tarihinde Başkanların Impeachment Usulü ile Suçlandırılması: Johnson, Nixon, Clinton ve Trump Örnekleri Üzerinden Anayasal Bir İnceleme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s. 3-89.

[52] Başkanlık yetkilerinin arttığı bir süreç olarak Roosevelt dönemi ABD siyasi tarihinde “modern başkanlığın doğuşu” olarak belirtilmektedir. Nomer, *op.cit.*, s. 27-30.

[53] 21 Mart 1947 tarihinde kabul edilen ve 27 Şubat 1951 tarihinde eyaletlerin onaylaması ile yürürlüğe giren 22. Anayasa Ekleme şöyledir: “Hiç kimse, Başkanlık görevine iki defadan fazla seçilemeyecek ve daha önce Başkanlığa seçilmiş başka bir kimsenin görev süresinin iki yıldan fazla bölümünde Başkanlık sorumluluğunu yüklenmiş, ya da ona

Anayasanın hazırlanış sürecinde asli kurucu iktidar başkanın yetki ve etkinlik bakımından kısıtlanmış^[54] bir pozisyonda olmasını arzulamış ancak zaman içerisinde başkanın Kongre karşısındaki siyasal pozisyonu güçlenmiştir. Çerçeve bir anayasa olarak kabul edilen 1787 Anayasasında başkanın görev ve yetkilerinin "muğlak ve ucu açık"^[55] olarak düzenlenmesi belirli dönemlerde başkanların yetkilerini güçlendirmelerinin önünü açmıştır. Özellikle savaş dönemlerinde Abraham Lincoln, Woodrow Wilson, Franklin Roosevelt başta olmak üzere belirli başkanların politikalarını gerçekleştirebilmek için yaptıkları işlemler ve bunlara Federal Yüksek Mahkeme'nin çoğu zaman onay vermesi ile başkanın güçlü pozisyonu yerleşik hal almıştır. Başka bir anlatımla asli kurucu iktidarının ortaya çıkardığı başkanlık makamı zaman içinde güçlenerek ilk halinden çok daha etkili, anayasal sistem içerisinde ön planda olan bir organ halini almıştır^[56].

II. Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin küresel düzeyde süper güç pozisyonunun giderek güçlenmesi ile beraber ABD başkanlarının uluslararası etkisi birçok ülkede doğrudan hissedilmeye başlamıştır. Nihayetinde

vekâlet etmiş bir kimse bir kereden fazla Başkan seçilmeyecektir." Düzenlemenin ikinci kısmından anlaşılacağı üzere başkanlık makamının herhangi bir sebeple boşalması halinde bu makama gelen kişi iki yıldan daha az bir süre bu şekilde görevde kalırsa bu süreç iki dönem kısıtlamasına dahil edilmeyecektir. Konuyla ilgili ayrıca bkz. Duverger, *op.cit.*, s. 95; Göze, *op.cit.*, s. 543; Küçük, *op.cit.*, s. 99; Özer, *op.cit.*, s. 196.

[54] Aksi yönde görüş için bkz. Özer, *op.cit.*, s. 192.

[55] Küçük, *op.cit.*, s. 162; Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 59. Anayasada düzenlenmeyen konularda başkanın serbest olduğu görüşünü benimseyen eski Başkan Theodore Roosevelt, yetkilerini kullanma hususunda geniş yorum usulünü benimseyerek bu makamın anayasal sistem içerisindeki etkinliğini arttırmıştır. Nomer, *op.cit.*, s. 20-24.

[56] ABD'deki hükümet sisteminin "başkanlık (*presidential*)" olarak adlandırılmasının sebebi budur. Oysa ABD'nin eski başkanlarından Woodrow Wilson ülkenin siyasi yapısı ve yönetiminde yasama organının etkinliğini anlatmak için 19. yüzyılın sonlarında "kongre hükümeti (*congressional government*)" değerlendirmesi yapmaktaydı. Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 87-88. F.D. Roosevelt ile beraber başlayan sürecin ardından belirli dönemlerde Kongre'nin etkinliği gözlemlenmekle beraber çoğunlukla başkanların ön planda olduğunu belirten yazarlar, özellikle G.W. Bush dönemi ile beraber ABD'deki hükümet sistemini "monarşik başkanlık" olarak nitelemektedir. Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 22. Bu çalışmanın kaleme alındığı tarihte 2016-2020 yılları arasında da başkanlık yapan D. Trump'ın ikinci dönemindeki politikaları yazarların bu analizini destekler niteliktedir.

ABD’de kimin başkan olacağı, yardımcısının kim olacağı, hangi partiye mensup olacakları, nasıl bir siyaset izleyecekleri gibi sorular gerek federal düzeyde ABD’de gerekse küresel düzeyde dünyada birçok ülkede yakından takip edilen bir mesele halini almıştır.

II. BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

ABD’de başkanlık seçimleri iki ayrı oylama üzerinden yapılmaktadır. İlk aşama federe devletlerde yani eyaletlerde gerçekleşmektedir. Bu aşamada öncelikle eyalet vatandaşlarının genel oyla katıldığı seçimlerde başkanı ve yardımcısını^[57] seçecek olan delegeler belirlenmektedir. Bu delegelerin oluşturduğu heyet “seçiciler kurulu (*electoral college*)” olarak adlandırılmaktadır^[58]. İkinci aşamada eyaletlerin seçiciler kurulu delegeleri belirli gün ve saatte toplanarak başkan ve yardımcısı için oy kullanmaktadır. Bu aşama ile beraber iki dereceli oy kullanma işlemi tamamlanmakta ancak başkanlık seçimleri henüz sonuçlanmamaktadır. Çünkü eyaletlerde seçiciler kurulu delegeleri tarafından kullanılan oylar Kongre’de sayılmakta, itirazlar değerlendirilmekte ve nihai seçim sonuçları ancak takip eden ocak ayı içerisinde Kongre tarafından açıklanmaktadır. Seçim sürecinde ortaya çıkan sorunların çözümünde ise eyalet ve federal düzenlemelerde yer alan hükümlere göre hareket edilmektedir. Konuyla ilgili yasal düzenlemelere geçmeden evvel ayrı bir başlıkta başkanlık seçimlerinde benimsenen usulleri ortaya çıkaran temel düşünce ve kendine özgü bir uygulama olarak “seçiciler kurulu”

[57] ABD’de yürütme organının tek yapılı oluşu ve başkanın etkili birçok görev ve yetkiyi elinde bulundurması nedeniyle demokratik meşruiyeti büyük önem arz etmektedir. Başkanın görevi başında olmadığı yahut başkanlık makamının sürekli boşalması durumlarında bu görevi yerine getirecek kişi olarak başkan yardımcısında da demokratik meşruiyet aranmaktadır. Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 7. Baskı, Seçkin, Ankara, 2025, s. 473. Başlarda daha çok “temsili” bir makam olarak görülen başkan yardımcılığı makamı, zaman içerisinde başkanlık makamının güçlenmesiyle beraber farklı bir misyon üstlenerek “bir sonraki başkanlık” için hazırlık dönemi şeklinde görülmeye başlanmıştır. Harold C. Relyea, “The Law: The Executive Office of the Vice President: Constitutional and Legal Considerations”, *Presidential Studies Quarterly*, Cilt 40, Sayı 2, 2008, s. 328-329.

[58] ABD Anayasasında “*electoral college*” terimi geçmemektedir. Anayasada “*elector*” yani “seçici” olarak adlandırılan bu kişilerin oluşturduğu kurul zaman içerisinde “*electoral college*” yani “seçiciler kurulu” şeklinde adlandırılmıştır.

hakkında bilgiler verilecektir. Takip eden başlık altında konuyla ilgili federal düzenlemelere dair bilgiler verildikten sonra, son olarak ayrı bir başlık altında başkanlık seçimlerinin işleyişi ve seçimlerde ortaya çıkabilecek olası sorunlar ele alınacaktır.

A. BAŞKANLIK SEÇİM SİSTEMİNİ ORTAYA ÇIKARAN TEMEL DÜŞÜNCE VE KENDİNE ÖZGÜ BİR UYGULAMA OLARAK "SEÇİCİLER KURULU"

Anayasacılık düşüncesinin temel ilkelerinden biri olan siyasi iktidarı sınırlandırma fikrinin^[59] birçok kurumsal mekanizmada karşımıza çıktığı ABD'de başkanlık seçimlerinde kendine özgü bir yöntem geliştirilmiştir. Başkan ve yardımcısının seçim usulünün iki aşamalı bir oylamadan oluşması özgün yanlardan sadece biridir. Anayasanın hazırlandığı dönemde demokratik seçim ilkeleri^[60] günümüzdeki uygulamasına göre çok daha ilkel bir halde olduğu için iki dereceli seçim sistemi olumsuz karşılanmamaktaydı. Sınırlı oy uygulamalarının normal karşılandığı bir dönemde, kamusal otoritelerin tüm seçim çevrelerinin güvenliğini sağlama konusundaki yetersizliğinin farkında olması ile beraber 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında birçok ülkede seçimlerin iki dereceli seçme yöntemiyle yapıldığı görülmektedir^[61]. Fakat ABD'de iki dereceli seçim usulünün benimsenmesinin temel sebebi

HAKEMLİ

[59] 1787 Anayasasının özü ve ruhunu asli kurucu iktidarın temsilcilerinden biri olan James Madison'ın şu sözleri özetlemektedir: "Eğer insanlar melek olsaydı herhangi bir hükümete gerek kalmazdı. Eğer hükümet meleklerden oluşsaydı, herhangi bir iç veya dış denetime gerek kalmazdı (*If men were angels, no government would be necessary. If angels were to govern men, neither external nor internal controls on government would be necessary*). Hamilton, Jay ve Madison, *op.cit.*, s. 322. Asli kurucu iktidarın üyeleri olarak Thomas Jefferson ve Alexander Hamilton'ın bazı görüşleri Madison'dan farklı olmakla beraber bu yazıların geneli incelendiğinde; anayasanın temelinde siyasi iktidarın sınırlandırılmasına yönelik bir amaç gözetildiği anlaşılabilmektedir.

[60] Çağdaş demokrasilerde seçme hakkının temel ilkeleri; genellik, eşitlik, bireysellik, gizlilik ve serbestlik olarak sayılabilir. Yasin Aydoğdu, *Seçim Sistemleri ve Türkiye*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 26-31.

[61] Halkın büyük çoğunluğunun eğitim ve kültür seviyesinin düşük olduğu 19. yüzyılda, siyasi iktidarı belirlemek amacıyla oy kullanma işleminin belirli bir eğitim seviyesi ve siyasi bilinç gerektirdiği düşüncesiyle iki dereceli seçme yöntemi muteber görülmüştür. Sınırlı oy uygulamalarının yaygın olduğu bu dönemde seçim çevrelerinde yaşayan halkın azınlığını oluşturan belirli kişilere seçmen olma hakkı tanınırken; ikinci seçmen olabilmek için ayrıca daha yüksek düzeyde eğitim seviyesi, kültür düzeyi yahut ekonomik güç şartı aranmıştır. Bu yönetime göre; seçimlerde kimlerin yönetici veya

farklıdır. Anayasanın hazırlanma sürecinde başkanın seçimine dair tartışmalarda asli kurucu iktidar olarak Philadelphia Konvansiyonu üyeleri arasında iki görüş ön plana çıkmıştır^[62]. Bir görüş başkanın federal yasama organı olarak Kongre tarafından seçilmesi gerektiğini savunurken, diğer görüş federal vatandaşlığa sahip herkesin katılımıyla doğrudan halk tarafından seçilmesi gerektiğini savunmuştur^[63]. Nihayetinde ortaya çıkan iki dereceli seçim sistemi ve seçiciler kurulu mekanizması bu iki görüş arasında bir “orta yol” olarak benimsenmiştir^[64]. Yani başkan doğrudan halkın oylarıyla göreve gelmemektedir^[65], halk başkanı ve yardımcısını seçecek olan ve “seçiciler kurulu” olarak adlandırılan delegeleri seçmektedir.

Seçiciler kurulu üyelerine yaygın kullandığı karşılığı olarak delege veya seçim sistemleri literatürü bağlamında “ikinci seçmen”^[66] denilebilir. Kurul,

temsilci olacağına nihayetinde ikinci seçmenler karar vermektedir. Böylelikle siyasi iktidarın belirlenme sürecinde asgari bir bilinç düzeyi oluşturulmaya çalışılmıştır.

- [62] Anayasanın hazırlanma sürecinde, başkanın belirlenme usulüne dair 15 farklı öneri sunulduğu belirtilmektedir. John D. Feerick, “The Electoral College - Why It Ought to be Abolished”, *Fordham Law Review*, Cilt 37, Sayı 1, 1968, s. 6.
- [63] Federalist Yazılar’ın 39. bölümünde yeni kurulacak devletin yürütme organının oluşumunda “ulusal (*national*)” yahut “federal” yönlerden hangisine ağırlık verilmesi gerektiği yönündeki tartışmalar aktarılmaktadır. Hamilton, Jay ve Madison, *op.cit.*, s. 240-246.
- [64] Tim Lau, “The Electoral College Explained”, *Brennan Center for Justice*, 17 February 2021, <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/electoral-college-explained> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025). Yabancı literatürde, koloniler arasındaki konfederal birliktelik zamanındaki eyalet anayasalarının hazırlanma sürecinden başlayarak 1787 Anayasasının hazırlanma aşamasına değin asli kurucu iktidarın seçiciler kurulunu oluşturma sürecindeki düşünceleri tarihsel yorum ile analiz edilmektedir. Paul Boudreaux, “The Electoral College and Its Meager Federalism”, *Marquette Law Review*, Cilt 88, Sayı 2, 2004, s. 195-249; Whittington, *op.cit.*, s. 921-926.
- [65] Philadelphia Konvansiyonu üyelerinden George Mason’a göre; “...uygun bir Başkanın seçilmesini halka bırakmak, kör birisinden renkler arasında tercih yapmasını istemeye benzetilebilirdi.” Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 62. Mason’un bu ifadeleri, anayasanın hazırlandığı dönemde halkın bilinç düzeyine güvenilmediğini göstermektedir.
- [66] Osmanlı’da iki dereceli seçme yönteminin uygulandığı dönemlerde bu kişiler için “müntehib-i sâni” terimi kullanılmaktaydı. Aydoğdu, *op.cit.*, s. 145-146. Türkçe

Kongre'nin her iki kanadındaki toplam temsilci sayısı olarak 50 eyaletten seçilecek 535 delege ve ayrıca Federal Başkent Bölgesi'nden (*District of Columbia*) seçilecek üç delege olmak üzere toplam 538 kişiden oluşmaktadır^[67]. Bu kişiler esasen federal yürütme organının belirlenmesinde federe devletlerin sürece katılması için görevlendirilen temsilcilerdir. Başka bir anlatımla federal düzeyde yürütme organı olarak başkan ve yardımcısının seçimi federe devletler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Çünkü anayasanın hazırlanma sürecinde federal birlikteliğe kaygıyla yaklaşan federe devletler, kendi egemenliklerini başka bir yapıya devretmek istememişlerdir. Egemenliğin kullanımında federal devletin yetkilerinin sınırlı, esas yetkinin kendilerine ait olacağı şartıyla anayasayı kabul eden federe devletler, federal organların (özellikle Başkan ve Kongre) belirlenme sürecinde ön plana çıkmak istemişlerdir^[68]. Bu sebeple her bir federe devletten, federal yasama organı olan Kongre'de temsil edildiği kişi sayısı kadar "ikinci seçmen/delege (*elector*)" belirlenmesi uygun görülmüştür. Federal Anayasa bu delegelerin

literatürde başka bir çalışmada, seçiciler kurulu üyeleri için "ikincil seçmen" kavramı tercih edilmekle beraber "süper seçmen" yahut "süper seçici" kavramlarının da tercih edilebildiği belirtilmektedir. Nomer, *op.cit.*, s. 6.

[67] Temsilciler Meclisi üye tamsayısı olan 435, Senato'nun üye tamsayısı olan 100 ve Başkent Washington D.C.'yi (*District of Columbia*) başkanlık seçimlerinde temsil eden 3 delege olarak toplamda federal düzeyde 51 ayrı bölgede 538 seçiciler kurulu delegesi seçilmektedir. Başkent'ten üç delege seçilmesi Anayasanın ilk halinde mevcut olmayıp 16 Haziran 1960 tarihinde Kongre'de kabul edilen ve eyaletlerin onayına sunulmuş 29 Mart 1961'de yürürlüğe giren 23. Ekleme ile getirilmiştir. Washington D.C.'nin üç delege çıkarmasının sebebi Anayasadaki düzenlemede belirtilen "hiçbir şekilde en az nüfuslu eyaletten daha fazla temsilci çıkaramayacağı" kuralından kaynaklanmaktadır. Zira nüfusu çok az olan eyaletler (Alaska, Delaware, Güney Dakota, Kuzey Dakota, Vermont, Wyoming) Senato'da eşit şekilde 2 üye ile temsil edildiği ve Temsilciler Meclisi'ne en az 1 üye gönderdiği için seçiciler kurulunda 3 üye ile yer almaktadır. Hangi eyaletin Temsilciler Meclisi'ne kaç üye göndereceği her 10 yılda bir eyaletlerin nüfus verilerine göre güncellenmektedir. <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim tarihi: 10 Mart 2025). Benzeri bilgi için Türkçe literatürde bkz. Tanıyıcı ve Akgün, *op.cit.*, s. 55; Zengin, *op.cit.*, s. 3-4.

[68] Soysal, *op.cit.*, s. 69.

belirlenmesi usulünü federe devletlere bırakmıştır (m. II/1-2)^[69]. Asli kurucu iktidarın bu uygulama ile devlet gücünü federal düzeyde merkezi hükümet ile eyaletler arasında paylaştırmaya çalıştığı ifade edilmektedir^[70].

Her bir eyalette kimlerin seçiciler kurulu delege adayı olacağına, başkan adaylarının siyasi partilerinin eyalet teşkilatı yahut federal merkez organları karar vermektedir. Eyaletlerdeki düzenlemelere göre uygulama farklılıkları olabilmekle beraber bağımsız adayların seçiciler kurulu üyeliği için seçimlere katılma hakkı bulunmaktadır. Fakat iki eyalet (Nebraska ve Maine)^[71] hariç tüm eyaletlerde listeli çoğunluk sistemi uygulanmaktadır^[72]. Bu seçim sistemi bağımsız adayların seçilme ihtimalini azaltmaktadır. Çoğunluk sisteminin

[69] Federal Anayasada bu konuda düzenleme olmadığı için federe devletler seçiciler kurulu delegelerini kendi belirledikleri usullere göre seçmektedir. Anayasanın uygulanmaya başladığı ilk yıllarda eyaletlerin çoğunda seçiciler kurulu delegeleri eyalet yasama meclisleri tarafından belirlenmekteydi. Zaman içerisinde genel oy ilkesinin yaygınlaşmasıyla beraber delegeleri belirleme yetkisinin eyalet vatandaşlarına verildiği ifade edilmektedir. Thomas H. Neale, “The Electoral College: How It Works in Contemporary Presidential Elections”, *Congressional Research Service*, 15 Mayıs 2017, s. 7. <https://www.congress.gov/crs-product/RL32611> (Erişim tarihi: 12 Mayıs 2025).

[70] Merve Ünal Açıkgöz, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Başkanlık Seçimi ve Federal Yüksek Mahkeme’nin Seçime İlişkin Emsal Kararları”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s. 688.

[71] Eyalet tarihinde yakın zamana değin delegelerin tamamının aynı adayı destekleyecek şekilde belirlendiği Maine’de 2016, 2020 ve 2024 Başkanlık seçimlerinde dört delegenin üçü Demokratlardan biri Cumhuriyetçilerden seçilmiştir. Benzer şekilde Nebraska’da eyalet tarihinde sadece 2008, 2020 ve 2024 seçimlerinde delegeler farklı partiler arasında paylaşılmıştır. Nebraska’da bu üç seçimde beş delegenin dördü Cumhuriyetçilerden, biri Demokratlardan seçilmiştir.

[72] Başkanlık seçimlerinde üç delege çıkaran Washington D.C. ve 48 eyalette uygulanan listeli tek turlu basit çoğunluk sisteminin değiştirilmesine yönelik bazı eyaletlerde kanun çalışmaları yürütülmekle beraber şimdiye kadar Maine ve Nebraska hariç hiçbir seçim bölgesinde değişiklik gerçekleşmemiştir. California, Colorado, Michigan, Pennsylvania, Virginia, Wisconsin eyaletlerinde seçiciler kurulu delegelerinin seçim usulünün değiştirilmesine yönelik gelişmeler hakkında ayrıca bkz. Neale, *op.cit.*, s. 19-20.

uygulandığı eyaletlerde kullanılan geçerli oyların çoğunluğunu alan siyasi partinin adaylarının tamamı seçiciler kurulu delegesi olarak seçilmektedir^[73].

Eyaletlerde seçiciler kurulu delegelerinin belirlenmesi hususunda yasal düzenlemeler ile ilgili eyaletin siyasi parti geleneklerindeki farklılıklar sonucunda federal bir yeknesaklıktan bahsedilememektedir. Her bir eyalet kendi yasama organının belirlediği usule göre hareket etmektedir^[74]. Federal Anayasa'da seçiciler kurulu delegeleri ile ilgili sadece belirli kısıtlamalar bulunmaktadır. Buna göre, eyaletlerden seçilecek olan ve nihayetinde başkan ve yardımcısının belirleneceği ikinci seçimlerde oy kullanacak olan seçiciler kurulu delegeleri o eyaletin Temsilciler Meclisi üyesi yahut senatörü olamazlar (m.2/1-2)^[75]. Bu kısıtlama dışında, anayasanın ilk halinde seçiciler kurulu delegelerinin belirlenme usulüne dair bir düzenleme yer almadığı için bu kişilerin doğrudan eyalet meclisleri tarafından dahi seçilebileceği ancak

[73] ABD kamuoyunda bu durum "kazanan her şeyi alır" anlamına gelen "*winner takes all*" ifadesi ile belirtilmektedir.

[74] Delegelerin belirlenmesinde ön seçim yapılmakla beraber son sözü söyleme yetkisi çoğunlukla siyasi partilerin eyalet kongre-kurultaylarına aittir. Delege belirleme süreci, genellikle seçimlerin yapılacağı yılın ocak-haziran ayları arasında yapılan ön seçimlerin ardından temmuz-ağustos aylarında toplanan parti kurultayları ile tamamlanmaktadır. Akdemir ve Mert, *op.cit.*, s. 73; Yanık, *op.cit.*, s. 44. Bazı eyaletlerde ise seçmenlerin oy kullanma işlemi esnasında kimin delege olmasını istediklerini de tercih edebileceği belirtilmektedir. <https://www.archives.gov/electoral-college/electors#selection> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).

ABD'de eyaletler arasında iş birliği sağlamaya yönelik bir kuruluş olan *National Association of Secretaries of State* (NASS), başkanlık seçimlerinde seçiciler kurulu üyelerinin belirlenme usullerine dair her bir eyaletteki seçim sisteminin özetini hazırlamıştır. İlgili çalışma için bkz. National Association of Secretaries of State (NASS), "Summary: State Laws Regarding Presidential Electors", Ekim 2024, <https://www.nass.org/sites/default/files/reports/summary-electoral-college-laws-oct2024.pdf> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).

[75] "...but no Senator or Representative, or Person holding an Office of Trust or Profit under the United States, shall be appointed an Elector." (m. 2/1-2). Anayasadaki düzenlemeden anlaşılacağı üzere senatörler yahut Temsilciler Meclisi üyeleri dışında Birleşik Devletler hükümetinin çalışanı olan diğer kamu görevlileri de kısıtlama kapsamındadır. Federal yargıçlar, yasama ve yürütme organlarının federal düzeydeki tüm siyasi çalışanları, yani "federal memurlar" ve ABD askeri ve kolluk kuvvetleri personeli görevlerinde kaldıkları süre boyunca seçiciler kurulu delegesi olamamaktadır. Neale, *op.cit.*, s. 5-6.

uygulamada bunun yerine eyalet vatandaşlarının oyları ile belirlemenin tercih edildiği ifade edilmektedir^[76].

Eyalet vatandaşları tarafından seçiciler kurulu delegesi olarak belirlenen kişilerin tek görevi aralık ayında kendi eyaletlerinde toplanarak başkan ve yardımcısı için oy kullanmaktır. Kasım'daki ilk tur seçimlerinin ardından aralık ayında yapılacak oylamaya değin eyaletlerde belirlenen delegelerin ölüm veya başka bir sebeple delege olma kriterini yitirmesi durumunda, eyaletlere göre farklı prosedürler işletilebilmekle beraber^[77], kasım seçimlerinin galibi olan siyasi partinin başka bir adayı ikame olarak delegeler arasına geçmektedir.

Anayasanın hazırlanma sürecinde sistemin temel kolunu olarak esas alınan kuvvetler ayrılığı ilkesiyle, siyasal kurumlar arasında oluşturulmaya çalışılan denge ve denetim sistemiyle ve iyi yönetime dair ilke ve kurallarla pek uyuşmayan^[78] seçiciler kurulu mekanizması, her ne kadar ilk başta “müspet”^[79] amaçlarla geliştirildiği ifade edilse dahi, takip eden yıllarda farklı sorunların oluşumuna sebebiyet vermiştir. Belirli dönemlerde yoğun eleştirilere maruz kalan iki dereceli seçim usulü, şimdiye kadar istisnai birkaç durum haricinde

[76] Whittington, *op.cit.*, s. 908.

[77] Listeli çoğunluk seçim sisteminin tatbik edildiği eyaletlerde yedek aday uygulaması yahut seçimi kazanan siyasi partinin yetkili organlarının takdir yetkisi devreye girebilmektedir. Maine ve Nebraska eyaletlerinde kendine özgü bölgesel nispi temsil benzeri bir seçim sistemi tatbik edildiği için, eğer bir siyasi partinin tüm adayları tüm koltukları kazanmadıysa, seçilme yeterliliğini kaybeden delegenin yerine siyasi partinin sıradaki aday gelmektedir.

[78] Benzeri yönde bkz. Whittington, *op.cit.*, s. 905.

[79] Kurucu Babalar'dan Alexander Hamilton tarafından kaleme alınan “*The View of the Constitution of the President Continued in Relation to the Mode of Appointment*” başlıklı Federalist Yazılar'ın 68. bölümünde; başkanlık seçimlerinin delegeler üzerinden işlemesi usulü olumlu bulunarak halkın gerilimini engelleyici, seçmen iradesinin dışarıdan müdahalesini azaltıcı hatta yolsuzlukları engelleyici bir yöntem olarak açıklanmaktadır. Hamilton, Jay ve Madison, *op.cit.*, s. 411-415. Başka bir çalışmada ise, bu görüşün aksine, güney eyaletlerinin köle ticaretini devam ettirebilmeleri için başkanın doğrudan halkın oylarıyla seçilmesi fikrine karşı oldukları ve bu sebeple seçiciler kurulu mekanizmasını destekledikleri ifade edilmektedir. Akhil Reed Amar, *The Constitution Today Timeless Lessons for the Issues of Our Era*, Basic Books, New York, 2016, s. 64.

halkın oylarına gölge düşürmediği ve halk iradesinin biraz gecikmeli de olsa sonuç bulduğu için belirli bir kesim tarafından halen destek bulunmaktadır.

B. ANAYASAL DÜZENLEMELER VE İLGİLİ MEVZUAT

1787 Anayasası ilk halindeki hükümleri muhafaza ederek şimdiye kadar yapılan 27 ekleme (değişiklik)^[80] ile beraber halen yürürlükte. Anayasa, federal kurumların oluşumu ve temsilcilerinin göreve gelmesi, federal düzeyde devletin teşkilatlanması, temel hak ve özgürlükler ile bir anayasada düzenlenmesi gereken konuların çoğunun yer aldığı üst hukuk normudur. Başkanlık seçimlerine dair temel düzenlemeler ilk olarak Anayasada karşı-mıza çıkmaktadır.

Anayasanın ilk halinde federal yürütme organı olarak başkan ve yardımcısının dört yıllık bir dönem için delegeler (*electors*) tarafından seçileceği

[80] ABD Anayasasına yapılan eklemeler (değişiklikler) Anayasanın ilk halinden beri mevcudiyetini koruyan 5. maddedeki düzenlemelere göre yapılmıştır. Anayasanın orijinal metninde geçen "*amendment*" kelimesinin Türkçedeki doğrudan karşılığı "ekleme" olmakla beraber bu kelime İngilizcede (özellikle ABD İngilizcesinde) "düzeltme", "doğrulama" anlamlarına gelen "*correction*" kelimesi ile eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Nitekim şimdiye kadar yapılan eklemeler incelendiğinde; bunların çoğunluğunun mevcut düzenlemeleri doğrudan etkilemeksizin (değiştirmeksizin) ek madde (hüküm) şeklinde anayasaya işlendiği, bazılarının ise kendinden önceki düzenlemeleri değiştirecek (kısmen veya tamamen ilga edecek) mahiyette olduğu görülebilmektedir. Örneğin 1933 yılında yürürlüğe giren 20. Ekleme, 1804 yılında yapılan 12. Eklemenin bazı hükümlerini kısmen ilga etmiştir (*superseded*). 1933 yılında yürürlüğe giren 21. Ekleme ise 1919 yılında yürürlüğe giren 18. Eklemeyi tamamen ilga etmiştir. Farklı bir örnek olarak 26. Ekleme gösterilebilir. 1868 yılında yürürlüğe giren 14. Eklemenin 2. bölümünde düzenlenen seçme hakkına sahip olabilmek için aranan 21 yaş şartı 1971 yılında 26. Eklemenin 1. bölümündeki yeni düzenleme ile ilga edilerek 18'e indirilmiştir. 14. Eklemede belirtilen seçmen olabilmek için aranan erkek olma şartı ise 1920 yılında yürürlüğe giren 19. Ekleme ile zımnen ilga edilmiş ve genel oy sistemine geçilmiştir. ABD'de bu usule zımnî ilga doktrini (*doctrine of implied repeal*) denilmektedir. Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı*, 17. Baskı, Ekin, Bursa, 2025, s. 116. ABD Anayasasına yapılan eklemelerin tarih sıralı haline ulaşmak için bkz. <https://constitutioncenter.org/the-constitution/amendments> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2025). Anayasanın değiştirilme usulü hakkında daha fazla bilgi için ayrıca bkz. George Anastaplo, "Amendments to the Constitution of the United States: A Commentary", *Loyola University Chicago Law Journal*, Cilt 23, Sayı 4, 1992, s. 631-865; Richard Albert, *Constitutional Amendments: Making, Breaking, and Changing Constitutions*, Oxford University Press, ABD, 2019.

düzenlenmekte ancak bu seçimlerde nasıl hareket edeceğine dair ayrı bir hüküm bulunmamaktaydı^[81]. Asli kurucu iktidar, birçok kurum ve mekanizmada olduğu gibi bu konuda da seçiciler kuruluna dair temel düzenlemeleri getirmekle yetinmiş, bu kurulun gelişimi için uygulayıcılara geniş bir alan bırakmıştır. Asli kurucu iktidarın bu tercihi (çerçeve anayasa) zaman içerisinde bazen sorunlar yaşanmasına sebebiyet vermekle beraber bu yöntemin aynı zamanda ABD’de anayasacılığın ve siyasal yapının gelişmesinde pozitif katkı sağladığı yönünde bir inanç vardır. ABD eski başkanlarından Thomas Jefferson anayasanın bu durumunu “*fırtınalı zamanlarda gemiyi dengede tutmak ve zapt etmek için kullanılabilir... devlet gemisinin ana demiri*” ne benzetmektedir^[82].

Değişen ihtiyaçlar ve ortaya çıkan yeni durumlar karşısında uygulayıcının yorumu ile çözülebilecek sorunlar anayasacılığın gelişimine katkı sağlayabilmekle beraber sorunların çözülmediği durumlarda anayasada değişiklik yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim anayasanın uygulanmaya başladığı ilk yıllarda birçok ekleme yapılmıştır. Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra birkaç yıl içinde yapılan ilk on ekleme, içeriklerinden dolayı “Haklar Bildirgesi (*Bill of Rights*)” olarak adlandırılmaktadır^[83].

Anayasanın yürürlüğe girmesinin ardından yapılan ilk iki başkanlık seçimlerinde George Washington’ın özgül ağırlığı^[84] ve seçimleri kazana-acağına neredeyse kesin olarak bakılması sebepleriyle adeta bir formaliteye

[81] Anayasanın ilk halinde başkanlık seçimleri için her bir eyaletin Kongre’de temsil edildiği kişi sayısı kadar delege belirleyeceği belirtilmekte ancak sürecin işleyişi ile ilgili detaylı bir düzenleme yer almamaktaydı (m. 2/1-2). Bundan dolayı eyaletler, seçiciler kurulu üyelerini eyalet vatandaşlarına seçtirebileceği gibi yasama meclisleri yahut yürütme organları tarafından da belirlenmesini düzenleyebilirlerdi. Whittington, *op.cit.*, s. 920.

[82] Özer, *op.cit.*, s. 180.

[83] Eroğul, *op.cit.*, s. 55.

[84] 1787 Anayasasının kabul edilmesinin ardından federe devletler tarafından onaylanması süreci zaman aldığı için ABD’deki ilk başkanlık seçimleri siyasal ve hukuki olarak “muğlak” bir ortamda gerçekleşmiş ancak Bağımsızlık Savaşı’nda Kıta Ordularının Başkomutanı olan George Washington’un adaylığı bu sorunların hissedilmesini engellemiştir.

dönüşen seçimlerde herhangi bir sorun yaşanmamıştır^[85]. İki dönem başkanlık yapan Washington, o dönem Anayasada bir kısıtlama olmamasına rağmen, kendi iradesiyle yeniden aday olmamıştır. Washington'un her iki döneminde yardımcısı olarak seçilen John Adams, 1796 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde ABD 2. Başkanı olarak seçilmiştir. 1796 seçimlerinde Pennsylvania Eyaleti'nden seçilen delegelerden biri kendisini seçenlerin iradesi olarak Thomas Jefferson'a değil, rakip aday Adams'a oy vermiştir. Bu durum özelinde başkanlık seçimlerinde uygulanan sistem henüz o dönem eleştirilmeye başlanmıştır^[86]. Anayasada düzenlenmemekle beraber seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini belirleyen seçmenlerin iradesinin dışına çıkılmaması gerektiği yönündeki görüş ilk olarak bu seçimlerde ortaya çıkmıştır^[87].

ABD'de başkanlık seçimleriyle ilgili önemli sayılabilecek ilk siyasi kriz 1800 başkanlık seçimlerinde yaşanmıştır^[88]. Bu seçimlerde adaylardan

[85] 1788 yılının aralık ayında başlayan seçim süreci 1789 Ocak ayında nihayetlenmiş ve ilk başkan olarak seçilen George Washington Nisan 1789'da Kongre'de yemin ederek göreve başlamıştır.

<https://www.mountvernon.org/library/digitalhistory/digital-encyclopedia/article/presidential-election-of-1789> (Erişim tarihi: 30 Nisan 2025). Bu seçimlerde sadece delege oyları sonrası kimin ikinci olacağı ve başkan yardımcısı seçileceğinin merak edildiği ifade edilmektedir. Whittington, *op.cit.*, s. 910. George Washington'ın seçildiği her iki oylama oybirliği ile sonuçlanmıştır. Whittington, *op.cit.*, s. 926.

[86] O dönem bir gazete yazısında, Thomas Jefferson'a oy vermesi için seçilen ancak tercihini John Adams için kullanan delegeye yönelik olarak "Onu düşünmesi için değil, irademizi yansıtmaması için seçtik (*I choose him to act, not to think*)" şeklinde bir eleştiri yapılmıştır. *Gazette of The United States*, 15 Aralık 1796, s. 3. Gazetenin ilgili sayfasının görseli için bkz. <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0002953/17961215/007/0003> (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

[87] Whittington, bu durum için mevzuatta düzenlenmeyen ancak anayasal kural niteliğini haiz anayasal yapı (*constitutional construction*) tabirini kullanmaktadır. Yazar bu durumu anayasa metninde örtülü olanı ortaya çıkarmaktan ziyade, güncel siyasi ve hukuki anlaşmazlıkları çözmek için daha yaratıcı bir şekilde anayasal anlam üretme şeklinde değerlendirmektedir. Whittington, *op.cit.*, s. 927.

[88] 1800 yılındaki başkanlık seçimleri ABD tarihi, hatta dünya siyasi tarihi için ayrı bir önem taşımaktadır. Zira bu seçimler görevdeki bir devlet başkanının seçimleri kaybederek makamı rakibine devrettiği ilk seçimlerdir. Seçim sürecinde yaşanan olaylara dair siyasi ve hukuki bir analiz için ayrıca bkz. Sanford Levinson, "Common

Thomas Jefferson ve Aaron Burr eşit sayıda delege oyu aldığı için yeni başkan belirlenememiştir. Yaşanan uzun tartışmaların ardından ancak Temsilciler Meclisi'ndeki 36. oturumda Jefferson başkan, Burr yardımcısı olarak belirlenmiştir^[89]. Bir daha böyle bir sorun yaşanmaması için 9 Aralık 1803 tarihinde kabul edilen ve 15 Haziran 1804 tarihinde onay süreci tamamlanarak yürürlüğe giren 12. Ekleme ile 1787 Anayasasının başkanlık seçimlerinin yer aldığı 2. maddesinin 1. bölümüne yeni hükümler getirilmiştir. Anayasal eklemeler sonrası başkanlık seçimlerinde eyaletlerden gelen seçiciler kurulu delegelerinin her birine iki oy hakkı tanınmıştır. Delegelerin kendi eyaletlerinde toplanacağını ve burada başkan ve yardımcısının belirlenmesi için ayrı pusulalarında oy kullanacağını düzenlendiği 1804 Ekleminde, delegelerin bu oylardan en az birisini eyaletlerinden farklı bir yerden gösterilen aday için kullanması gerektiği ayrıca düzenlenmektedir. Bu düzenleme ile ABD'de başkan ve yardımcısının farklı eyaletlerden olmasının önü açılmıştır. Çünkü başkan ile yardımcısı aynı eyaletten oldukları zaman o eyaletin seçiciler kurulu delegeleri sadece birisi için oy kullanabilecektir^[90].

Anayasanın ilk halinde seçiciler kurulu delegeleri tarafından yapılan oylamada en çok oyu alan adayın başkan, ikinci sıradaki adayın ise başkan yardımcısı olarak seçilmesi öngörülmüştü. Asli kurucu iktidarın bu yöntem ile başkan ve yardımcısı olarak en nitelikli iki kişinin göreve gelmesini sağlamayı arzuladığı ifade edilmektedir^[91]. Bununla beraber 1800 seçimlerinde ABD'deki siyasi partilerin ilkel versiyonları olarak değerlendirilebilecek belirli hiziplerin oy kullanma sürecindeki tutumları sistemin tıkanmasına ve siyasi krizlerin oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu krizin çözülmesinin ardından hızlı bir şekilde anayasaya ekleme yapılarak benzer sorunların tekrar yaşanmaması amaçlanmıştır. 1804 yılındaki eklemeden bu yana delegeler

Interpretation", *National Constitution Center*, <https://constitutioncenter.org/the-constitution/amendments/amendment-xii/interpretations/171> (Erişim tarihi: 12 Şubat 2025).

[89] Katherine Shaw, "The Electoral College", *University of Pennsylvania Carey Law School, Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, Sayı 24-42, 2024, s. 1085.

[90] Bu hükmün eklenmesinin amacının seçiciler kurulu delegelerinin kendi eyaletlerinin dışındaki adayları değerlendirmeleri sağlanarak "bölgecilik" yapmanın önüne geçmek olduğu ifade edilmektedir. Neale, *op.cit.*, s. 4.

[91] Neale, *op.cit.*, s. 5.

kendilerine tanınan iki oy hakkından birini başkan diğerini başkan yardımcısı için planlı bir şekilde kullanmaktadır.

Tüm eyaletlerdeki seçiciler kurulu sayısının toplamı olarak 538'in salt çoğunluğunu sağlayan ve rakiplerinden fazla oy alan aday başkan yahut yardımcı olmaya hak kazanmaktadır. Her iki makam için oylar farklı pusulalarda kullanılmakta ve ayrı ayrı değerlendirilmektedir. 1804 Ekleme si ile seçiciler kurulu tarafından yapılan oylamada eşitlik çıkması halinde yahut adaylardan hiçbirinin salt çoğunluğu tek başına sağlayamaması durumunda kimin başkan seçileceğine dair nihai kararın Temsilciler Meclisi tarafından verilmesi öngörülmüştür. Başkanlık seçiminin bu şekilde tamamlanması ABD'de "koşullu/bağlı seçimler (*contingent election*)" olarak nitelendirilmektedir. Koşullu seçimler şeklinde devam eden süreçte Temsilciler Meclisi'nde yapılacak oylamaya seçiciler kurulu oylamalarında en çok oy alan üç aday katılır. Temsilciler Meclisi'ndeki koşullu seçimlerde her eyaletin bir oy hakkı bulunmaktadır^[92]. Yani nüfusu en az eyalet olan Wyoming ile buradan yaklaşık 67 kat daha fazla nüfusa sahip California eyaletleri birer oy hakkına sahip olacaktır^[93]. Başkanın Temsilciler Meclisi tarafından seçilmesi durumunda 50 eyaletten birer kişi tarafından yapılacak seçimlerde 26 delegenin oyunu almak yeterli olacaktır. Bu durum elbette hakkaniyetli bir temsili demokrasi oluşturmamaktadır. Fakat bu durumun gerçekleşmesi düşük bir ihtimaldir. Nitekim bugüne kadar sadece 1824 Başkanlık seçimlerinde gerçekleşmiştir^[94].

[92] Bu bir oy hakkına sahip olacak kişinin belirlenmesinde ilgili eyaletin Kongre'de en kuvvetli şekilde temsil edildiği siyasi grup söz hakkı sahibi olmaktadır. İlgili eyaletin Temsilciler Meclisi'ndeki üyelerinden oluşan delegasyon kendi içinden kimin oy kullanacağını belirler. Oy kullanacak temsilciyi belirleyemeyen eyaletler bu oylamada yer alamayacaktır. Feerick, s. 5. Temsilciler Meclisi'nde tek bir üye ile temsil edilen Alaska, Delaware, Montana, Kuzey Dakota, Güney Dakota, Vermont ve Wyoming gibi eyaletlerde ise ayrıca bir belirleme yapmaya gerek kalmaksızın o eyaletin Temsilciler Meclisi temsilcisi koşullu seçimlerde oy hakkına sahip olacaktır. Neale, *op.cit.*, s. 15 (dn. 63).

[93] Güncel internet kaynaklarına göre Wyoming'in nüfusu yaklaşık 590.000 iken California'nın nüfusu 39.664.000'dir. <https://worldpopulationreview.com/states> (Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025).

[94] Türkçe literatürde ABD'de başkanın Temsilciler Meclisi tarafından seçimine dair 1824 seçimlerinin yanı sıra 1800 seçimleri de örnek gösterilmektedir. Eroğul, *op.cit.*, s. 61; Kanadoğlu ve Duygun, *op.cit.*, s. 381 (dn. 1299); Özer, *op.cit.*, s. 200-201. Bu bilgi yanlış olmamakla beraber anayasal normun uygulanması bakımından ilave

Seçiciler kurulu tarafından yapılan başkan yardımcısı seçimlerinin de koşullu/bağlı seçime dönüşme ihtimali mevcuttur. Başkan yardımcılığı için hiçbir adayın salt çoğunluğu tek başına sağlayamaması yahut oylamada eşitlik çıkması halinde kimin başkan yardımcısı olacağına başkan seçiminden farklı olarak Temsilciler Meclisi değil, Senato karar vermektedir. 100 üyeden oluşan Senato'da her bir senatörün oy hakkı bulunup, seçiciler kurulu oylamalarında en fazla oy alan iki başkan yardımcısı adayı arasından senatörler birini seçecektir. Bunun için Senato'nun üye tamsayısının salt çoğunluğu yani asgari 51 oy gerekmektedir. Başkent Washington D.C.'nin üç delege ile seçiciler kurulunda temsil edilmesine rağmen gerek başkan için gerekse de başkan yardımcısı için koşullu seçimlere gidilmesi durumunda oy hakkının bulunmadığına ayrıca dikkat çekmek gerekir.

2 Mart 1932 tarihinde kabul edilen ve 23 Ocak 1933 tarihinde eyaletler tarafından onaylanarak yürürlüğe giren 20. Anayasa Eklemesine göre; başkanlık seçimlerinin koşullu seçim halini alması durumunda Temsilciler Meclisi 20 Ocak tarihine kadar yeni başkanı belirleyemez ise başkan yardımcısı seçilen kişinin vekaleten başkanlık yapacağı düzenlenmektedir. Yine bu eklemeye göre; koşullu seçim halini alan süreçte 20 Ocak tarihine kadar ne başkan ne de başkan yardımcısı seçilemez ise çözümü Kongre'nin bir kanun çıkararak bulması öngörülmüştür. Koşullu seçimler dışında Kongre'nin seçim süreciyle ilgili anayasada düzenlenmeyen konularda kanun çıkarma yetkisi vardır. Örneğin federal düzeyde tüm eyaletlerde aynı gün yapılacak olan seçimlerin net tarihini belirleme yetkisi Anayasa tarafından Kongre'ye verilmiştir (m. 2/1-4). Kongre'nin yetkisi elbette sadece seçim tarihini belirlemekten ibaret değildir. Anayasaya aykırı olmamak kaydıyla seçimlerle ilgili her konuda kanun çıkarabilmektedir. Nitekim Kongre'de şimdiye kadar seçimlerle ilgili birçok kanuni düzenleme yapılmıştır.

ABD'de federal organların seçimleri Anayasa, Kongre tarafından çıkarılan kanunlar ve duruma göre diğer düzenleyici işlemler ile Federal Yüksek

bir açıklama yapmakta fayda bulunmaktadır. Şöyle ki; 1800 seçimlerinin ardından delegelerin oylarında eşitlik çıkmasının üzerine 1801 yılında Thomas Jefferson'un Meclis tarafından başkan seçilmesi o dönem yaşanan siyasi krizin çözümüne hizmet etmekle beraber, başkanın seçiciler kurulu tarafından seçilememesi halinde nasıl hareket edileceğine dair detaylı düzenlemeler 1804 yılındaki 12. Ekleme ile yapılmıştır. ABD'de şimdiye kadar Anayasanın 1804 Eklemesindeki düzenlemelerin verdiği yetki ile Temsilciler Meclisi tarafından sadece John Quincy Adams seçilmiştir (1825).

Mahkeme kararları üzerinden işletilmektedir. Kongre tarafından 1948 yılında çıkarılan ve belirli dönemlerde yapılan değişikliklerle beraber halen yürürlükte olan Birleşik Devletler Temel Kanunu olarak çevrilebilecek "*United States Code (U.S.C.)*"^[95], özellikle 3. bölümünde başkanlık seçimlerine dair detaylı düzenlemeler içermektedir. Kanunun bu bölümündeki bazı düzenlemelere çalışmanın takip eden kısımlarında değinilecektir. Bu kanun dışında yaklaşık bir asır önce çıkarılan ve şimdiye kadar yapılan değişikliklerle başkanlık seçimleri dahil olmak üzere federal düzeyde kamu kurumları arasındaki ilişkileri düzenleyen kanuni düzenlemelerden oluşan Kamu Hukuku Kanunu (*Public Law Act*)^[96]; 1971 yılında kabul edilen Federal Seçim Kampanyaları Yasası (*Federal Election Campaigns Act*)^[97]; 2002 yılında kabul edilen Amerikan Seçim Yardımı Kanunu (*Help America Vote Act*)^[98]; 2022 yılında kabul edilen Seçim Sayım Reformu ve Başkanlık Geçiş Sürecinin İyileştirilmesi Kanunu (*Electoral Count Reform and Presidential Transition Improvement Act of 2022*)^[99] gibi yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

Federal düzeyde Kongre tarafından çıkarılan kanunların dışında her bir eyalet meclisi tarafından, özellikle seçiciler kurulu delegelerinin belirlenmesi sürecine dair konuyla ilgili eyalet düzenlemeleri bulunmaktadır. Bunların yanı

[95] <https://www.law.cornell.edu/uscode/text> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2025); <https://www.govinfo.gov/app/collection/uscode> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2025).

[96] Örneğin; başkanlık seçim sürecinde belirli kurumların işleyişine dair değişiklik getiren bir düzenleme için bkz. <https://www.congress.gov/111/plaws/publ283/PLAW-111publ283.pdf> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2025).

[97] <https://www.fec.gov/introduction-campaign-finance/> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2025); <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=%2Fprelim%40title52%2Fsubtitle3%2Fchapter301&req=granuleid%3AUSC-prelim-title52-chapter301&f=&fq=&num=0&chl=false&edition=prelim> (Erişim tarihi: 12 Şubat 2025).

[98] <https://www.congress.gov/bill/107th-congress/house-bill/3295> (Erişim tarihi: 7 Mayıs 2025).

[99] <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/8824> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2025). Bu kanun hakkında yapılan belirli değerlendirmeler için ayrıca bkz. <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/how-electoral-votes-are-counted-presidential-election> (Erişim tarihi: 12 Şubat 2025).

sıra mevzuatın izin verdiği ölçüde siyasi partilerin zaman içerisinde “gelenek” halini alan uygulamaları da etkili olmaktadır. Yasal düzenlemeler ve siyasi partilerin uygulamaları ile beraber düzenli aralıklarla seçimlerin istikrarlı bir şekilde yapıldığı bu ülkede belirli dönemlerde sorunlar yaşanabilmektedir.

C. SEÇİMLERİN İŞLEYİŞİ VE ORTAYA ÇIKABİLECEK OLASI SORUNLAR

ABD’de devletin kuruluşundan bu yana her dört yılda bir başkanlık seçimleri yapılmaktadır. Başkanın görev dönemi savaş durumunda dahi bu süreyi geçmemektedir^[100]. Mevcut başkanın görev süresinin bitimine yaklaşık üç ay kala seçim takvimi başlamaktadır. İlgili mevzuat; başkan ve yardımcısını seçecek olan seçiciler kurulu delegelerinin belirleneceği ilk derece seçimlerinin başkanlık döneminin dördüncü yılının bitimine denk gelen kasım ayının ilk pazartesiinden sonra gelen salı günü yapılmasını^[101], eyaletlerden seçilen delegelerin ise takip eden aralık ayının ikinci çarşambasından sonra

[100] Dünyada birçok anayasada savaş yahut seçimlerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesinin zor olduğu olağanüstü durumlarda seçimlerin ertelenmesine cevaz verilmektedir. ABD Anayasasında ise böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim ABD’nin doğrudan bir tarafı olduğu II. Dünya Savaşı yıllarında dahi bu ülkede federal organların seçimleri yapılmıştır.

[101] Dünyada genel olarak seçimler pazar günü yapılmasına rağmen ABD’de salı gününün tercih edilmesinin tarihsel olarak ekonomik, sosyal ve dini gerekçelere dayandığı belirtilmektedir. Kasım ayı hasat zamanı olduğu için ve başlarda ülkenin çoğunluğu kırsal kesimde yaşayan çiftçilerden oluştuğu için oy kullanma gününün buna göre belirlenmesi gerekiyordu. Çiftçiler oy sandıklarının kurulduğu ilçe merkezine bir günlük yolculuk için zaman ayırabilirdi. Salı gününün seçilmesi, yaygın olarak ibadet ve dinlenme günü olarak kabul edilen pazar günü ile seçim günü arasında tam bir gün seyahat süresi sağlamıştır. Kasım ayının ilk pazartesi gününden sonraki salı gününün seçilmesi ise, genellikle yerel mahkemelerin toplandığı ayın ilk günü olan çarşamba günü ile çakışmanın olmamasını sağlayarak ilçe merkezinde olası yoğunluğu önlemiştir. Ayrıca, kış gelmeden önce, özellikle kuzey eyaletlerinde, yılın bu mevsiminde seyahat etmenin daha kolay olduğu belirtilmektedir. Daha önceleri bu seçimlerin eylül ile kasım ayları arasında eyaletlere göre farklı tarihlerde yapıldığı ancak seçim güvenliği ve istikrarı bakımından belirli sorunlara yol açtığı gerekçesiyle 1845 yılından bu yana Kongre tarafından çıkarılan bir kanunla tüm eyaletlerde aynı gün yapıldığı ifade edilmektedir. Lily Rothman, “The Reason Election Day Is Tuesday”, *Time*, 2 Kasım 2015, <https://time.com/4089657/history-election-day/> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025); Neale, *op.cit.*, s. 12.

gelen salı günü kendi eyaletlerinde^[102] toplanarak ikinci derece seçimlerinin yapılmasını öngörmektedir (3 U.S.C. §7)^[103]. Eyaletlerde yapılacak delege oylamalarında sorun çıkması durumunda, sorunların çözümü ve karara bağlanması hususunda Anayasadaki düzenlemeye uygun şekilde eyalet otoriteleri yetkili kılınmıştır (3 U.S.C. §5).

Seçiciler kurulu delegeleri tarafından kullanılan oylarının kesinleşmesi ile sonuçlar eyalet otoriteleri tarafından Kongre'ye gönderilmektedir. Eyaletlerden gelen sonuçların toplanmasının ardından son olarak Kongre'nin iki kanadının 6 Ocak tarihinde yapacağı ortak oturumunda seçiciler kurulu tarafından kullanılan oyların sonuçları ilan edilerek sürecin tamamlanması öngörülmektedir (3 U.S.C. §15-18)^[104]. Kongre'de ortak oturum ile yapılan bu son aşamada delege oylarına itiraz usulü bulunmakla beraber, itirazların ivedi bir şekilde çözüme kavuşturularak kesin seçim sonuçlarının resmî olarak bu tarihte ilan edilmesi öngörülmüştür. İlan ile birlikte seçiciler kurulu delegelerinin görevleri tamamlanmaktadır.

[102] Seçiciler kurulu delegelerinin kendi eyaletlerinde bir araya gelerek oy kullanmalarının partizan entrika ve manipülasyonların önüne geçmek için uygulandığı belirtilmektedir. Neale, *op.cit.*, s. 4.

[103] İlgili mevzuatta bu tarih "aralık ayının ikinci çarşambasından sonra gelen pazartesi günü" olarak belirlenmişti (§7). "Meeting and vote of electors: The electors of President and Vice President of each State shall meet and give their votes on the first Monday after the second Wednesday in December next following their appointment at such place in each State as the legislature of such State shall direct" (June 25, 1948, ch. 644, 62 Stat. 673).

<https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-2000-title3-section7&num=0&edition=2000> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025). 2022 yılında Kanun'un bu maddesinde yapılan değişiklikle "aralık ayının ikinci çarşambasından sonra gelen pazartesi günü" ifadesindeki "Pazartesi" günü "Salı" olarak güncellenmiştir. İlk defa 2024 Başkanlık seçimlerinde delegeler salı günü toplanmışlardır.

<https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title3-section7&num=0&edition=prelim> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025).

[104] İlgili mevzuata göre 6 Ocak tarihinin pazar gününe denk gelmesi durumunda Kongre, ortak oturumu başka bir güne alabilmektedir. 2012 Başkanlık seçimleri sonrasında 6 Ocak 2013 tarihi pazar gününe denk geldiği için ortak oturum 4 Ocak 2013 Cuma gününe alınmıştır. 126 STAT. 1610 Public Law 112-228; December 28, 2012, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-112publ228/pdf/PLAW-112publ228.pdf> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025).

Eyaletler seçiciler kurulu delegelerini Anayasadan aldıkları yetki ile kendi düzenlemelerine göre seçmektedir (m. II/1-2). Uygulamada 32 eyalet ve Başkent Washington D.C. Bölgesi, delegeler için büyük parti adaylarının eyalet parti kongreleri tarafından aday gösterilmesini öngörürken, beş eyalette ilgili siyasi partinin eyalet merkez komitesi tarafından aday gösterilmesi usulü öngörülmektedir. Geri kalan eyaletlerde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Örneğin; bazıları delege adaylarının belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm getirmeyerek kararı parti yetkililerine bırakmaktadır. Bazılarında ise eyalet valisi tarafından (parti komitelerinin tavsiyesi üzerine), ön seçimle veya partinin başkan adayı tarafından aday gösterilmesi usulü öngörülmektedir^[105].

Seçiciler kurulu delege adayları belirlendikten sonra seçim takvimi işler ve eyalet vatandaşları federal düzeyde belirlenen aynı tarihte oy kullanmak üzere sandığa gider. İlk başlarda kasım ayında yapılan ilk tur seçimlerindeki oy pusulalarında eyaletlerden seçilecek delegelerin adları yazarken, zamanla eyaletlerin çoğunda oy pusulalarında sadece başkan ve yardımcısı adaylarının isimleri yazılarak pusulaların partilerine göre dizayn edildiği belirtilmektedir^[106]. Aslında bu uygulama iki dereceli seçim sistemini tek dereli (doğrudan) seçim haline getirmenin bir uğraşı olarak değerlendirilebilir. Bu tür oy pusulaları ile delegelere “halkın iradesinin sadece elçileri olduğu yönünde” bir mesaj verilmektedir. Zira halk oy pusulasında amblemi yer alan parti veya ismi yazan başkan ve yardımcısı adayına oy vermektedir. Kendi isminin yazmadığı oy pusulaları ile seçilen delegelerin oy kullanırken birer “elçi” olduklarının farkında olmaları beklenir.

Kasım ayında yapılan seçimlerde eyalet vatandaşlarının tek bir oy hakkı vardır. Oy pusulalarında başkan ve yardımcısı için kullanılan tercihler esasında aralık ayında yapılacak seçimlerde kimlerin delege olacağını belirlemektedir. Kasım başında belirli günde yapılan oylama işleminin sonuçlanması ile beraber her bir eyalet, başkan ve yardımcısını belirleyecek olan seçiciler kurulu delegesi olarak kimlerin seçildiğini belirleyerek seçim sonuçlarını ilan eder. İlk tur seçim sonuçlarının kesinleşmesinin ardından belirlenen seçiciler kurulu delegeleri, aralık ayının ikinci çarşambasından sonra gelen salı günü

[105] Neale, *op.cit.*, s. 6.

[106] Neale, *op.cit.*, s. 6, 9; Whittington, *op.cit.*, s. 906.

kendi eyaletlerinde bir araya gelerek ayrı oy pusulaları ile biri başkan biri yardımcısı için oy kullanmaktadır^[107].

Eyaletlerden gelen listeler Kongre'ye ulaştıktan sonra daha önce belirlenen tarihte sayım işlemine geçilmektedir. Değerlendirmeler sonucunda iki ayrı liste ortaya çıkmakta ve bunlar üzerinden kimin başkan kimin yardımcısı olduğu belirlenmektedir. Sayım işlemine yönelik herhangi bir itiraz^[108] olmaz ise yahut itirazlar karara bağlandıktan sonra kesin sonuçlar resmî olarak ilan edilmektedir. Seçimlerin işleyişine dair bu bilgilerin uygulamadaki karşılığını en güncel örnek olarak son başkanlık seçimleri üzerinden açıklamakta fayda görmekteyiz.

Yasal düzenlemelere göre belirlenmiş olan ve daha önce resmî makamlar tarafından ilan edilen seçim takvimi^[109] uyarınca 5 Kasım 2024 Salı günü ABD'deki tüm eyaletlerde kurulan sandıklar ile 60. ABD Başkanı ve Başkan Yardımcısını belirleyecek olan seçiciler kurulu delegelerinin seçimleri yapılmıştır. Bu seçimlerde eyalet vatandaşları kendilerine verilen oy pusulası üzerinden tek bir seçim yapma hakkına sahiptir. 17 Aralık 2024 Salı günü 50 eyaletten seçilen delegeler^[110] ve Başkent Columbia Bölgesi'nden seçilen

[107] 1804 Anayasa Eklmesi öncesinde seçiciler kurulu delegelerinin başkan ve başkan yardımcısı için ayrı oy kullanma şeklinde bir ayırım bulunmamaktaydı. Yapılan oylamada delegelerin en çok oyunu alan başkan, takip eden ikinci sıradaki aday ise yardımcısı oluyordu. 1804 Eklmesi ile bu uygulama terk edilmiş, açıklanan sisteme geçilmiştir.

[108] Seçiciler kurulu delegelerinin kullandıkları oylara Kongre'de itiraz edilmesine dair düzenlemeler için ayrıca bkz. *United States Code, Title 3, §15*.

[109] Electoral Assistance Comission, *The Electoral College Important Dates and Deadlines 2024 Presidential Election*, https://www.eac.gov/sites/default/files/2024-04/Electoral_College_2024_Dates_508.pdf (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025); <https://www.archives.gov/electoral-college/key-dates> (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

[110] Son başkanlık seçimlerinde hangi eyaletten kaç delege seçildiğine dair bkz. <https://www.congress.gov/crs-product/IF12682> (Erişim tarihi: 1 Mayıs 2025).

Alabama 9, Alaska 3, Arizona 11, Arkansas 6, Batı Virginia 4, California 54, Colorado 10, Connecticut 7, Delaware 3, District of Columbia (Başkent) 3, Florida 30, Georgia 16, Güney Carolina 9, Güney Dakota 3, Hawaii 4, Idaho 4, Illinois 19, Indiana 11, Iowa 6, Kansas 6, Kentucky 8, Kuzey Dakota 3, Kuzey Carolina 16, Louisiana 8, Maine 4, Maryland 10, Massachusetts 11, Michigan 15, Minnesota 10, Mississippi 6, Missouri 10, Montana 4, Nebraska 5, Nevada 6, New Hampshire 4, New Jersey

3 delege olmak üzere toplam 538 delege^[111] kendi seçim çevrelerinde toplanarak başkan ve yardımcısı için ayrı bir oylama yapmıştır^[112]. Eyaletlerde kullanılan oylar daha sonra Başkent'e gönderilmiştir^[113]. Eyaletlerden gelen listelerin değerlendirilmesi sonucunda 6 Ocak 2025 tarihinde Kongre'de düzenlenen resmî törenle Donald J. Trump'ın başkanlık seçimlerini kazandığı ve ABD'nin yeni başkanı olduğu onaylanmıştır^[114]. Seçiciler kurulu delegelerinin 312'si Cumhuriyetçi aday Donald J. Trump için, 226'sı Demokrat aday Kamala Harris için oy kullanmıştır^[115]. 20 Ocak 2025 tarihinde^[116] Kongre'de yapılan ortak oturumda Federal Yüksek Mahkeme Baş Yargıcı

14, New Mexico 5, New York 28, Ohio 17, Oklahoma 7, Oregon 8, Pennsylvania 19, Rhode Island 4, Tennessee 11, Texas 40, Utah 6, Vermont 3, Virginia 13, Washington 12, Wisconsin 10, Wyoming 3.

[111] Eyaletlerdeki seçiciler kurulu delegeleri kesin listesinin en geç 11 Aralık 2024 tarihine kadar belirlenmiş olması gerektiği belirtilmekteydi. Bu konuda yetki eyaletlerin resmî makamlarına ait olup 11 Aralık 2024'ten önce de liste gönderilebilmektedir. <https://constitutioncenter.org/blog/the-electoral-colleges-role-in-the-2024-election> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025).

[112] New York Eyalet Meclisi'nde son başkanlık seçimleri için yapılan seçiciler kurulu oylamasını izlemek için bkz. <https://www.nysenate.gov/calendar/events/december-17-2024/watch-live-broadcast-2024-electoral-college-vote> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025).

[113] Seçiciler kurulu delegelerinin toplantısında kullanılan oylar Senato ve eyaletlerinin yetkili organları başta olmak üzere ilgili kurumlara gönderilir (3 U.S.C. §11). Oy belgelerinin en geç 25 Aralık 2024 tarihine kadar teslim alınması gerektiği belirtilmektedir. <https://constitutioncenter.org/blog/the-electoral-colleges-role-in-the-2024-election> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025); <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

[114] <https://www.washingtonpost.com/politics/2025/01/06/trump-transition-electoral-college-certification/> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025).

[115] <https://www.archives.gov/electoral-college/2024#certificates> (Erişim tarihi: 5 Haziran 2025).

[116] Başkanın yemin töreni tarihi Anayasaya 1933 yılında yapılan 20. Ekleme ile düzenlenmiş olup, yaklaşık bir asırdır uygulanmaktadır (m. II/1-7).

John G. Roberts tarafından yönetilen törende yemin ederek göreve başlayan Trump başkanlıkta ikinci dönemini sürdürmektedir^[117].

Başından sonuna değin izah etmeye çalıştığımız başkanlık seçimlerinde uygulanan seçim sistemi potansiyel olarak birçok soruna gebe olduğu gibi, aynı zamanda bu ülkenin siyasi parti yapısını doğrudan etkilemektedir. Bu sorunlardan biri olarak inceleyeceğimiz "sadakatsiz seçmen" vakıalarını ele almadan önce uygulanan seçim sisteminden kaynaklanan iki ayrı sorunu kısaca açıklamakta fayda görülmektedir.

1. Seçmen Çoğunluğuna Rağmen Delege Üstünlüğü Sağlayamama Sorunu

ABD başkanlık seçimlerinde federal düzeyde ülke genelinde kullanılan toplam geçerli oylar arasında daha fazla oyu alan siyasi partinin adaylarının başkanlık seçimini kesin olarak kazanması söz konusu olmaz. 1824, 1876, 1888, 2000 ve 2016 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde yaşandığı üzere, ülke genelinde sayısal olarak daha az oy alan bir siyasi parti, seçiciler kurulunda daha fazla sayıda delege kazanarak yeni başkan ve yardımcısını kazanabilmektedir^[118]. Bu durum ABD kamuoyunda "yanlış kazanan (*wrong*

[117] Daha önce 2016 Başkanlık seçimlerini kazanan ve bir dönem başkanlık yaptıktan sonra 2020 Seçimlerinde Demokrat Parti Adayı Joe Biden'a seçimleri kaybeden Trump, şu an ikinci ve nihai başkanlık dönemindedir. Önceki kısımlarda belirttiğimiz üzere Anayasanın 22. Eklemesi ile başkanın görev süresi anayasal olarak iki dönemle sınırlandırılmıştır. Makalenin kaleme alındığı sıralarda ABD'de güncel konulardan biri olarak Trump'ın yeniden başkan olup olamayacağına dair tartışmalar bu çalışmanın esas konusu olmamakla beraber, bu konudaki görüşler hakkında kısaca bilgi vermekte fayda görülmektedir. Önceki başlıklarda belirtilen Anayasanın açık ve amir hükmü dolayısıyla Trump'ın sonraki dönemlerde başkan aday olarak seçimlere katılması mümkün olmamakla beraber, başkan yardımcısı olarak seçimlere katılarak başkanlık makamının boşalması ile beraber bir dönem daha başkanlık yapmasında anayasal bir engel bulunmamaktadır. ABD kamuoyunda tartışılan bu öneri kanaatimizce "siyasi iktidarın sınırlandırılması" düşüncesi üzerine anayasal bir düzen kuran bu ülkenin anayasal felsefesine zarar verecek niteliktedir. Bu konuda güncel bir çalışma için ayrıca bkz. Matthew Mulholland, "The Twice and Future President? The 'Trump 2028' Paradox and Constitutional Loopholes", *Lincoln Memorial University Law Review*, Cilt 12, Sayı 3, 2025, s. 70-97.

[118] 1960 seçimlerinde ise Demokrat Parti adayı John F. Kennedy federal düzeyde kullanılan toplam oyların %49,72'sini alırken, Cumhuriyetçi aday Richard M. Nixon %49,56'sını almıştır. Genel seçmen oyları arasında bu küçük farka rağmen seçiciler kurulu delegelerinin 303'ü Demokratlardan, 219'u Cumhuriyetçilerden

winner)”, “seçiciler kurulu hatası/yanılgısı (*electoral college misfire*)” gibi adlandırmalarla eleştirilmektedir^[119]. Seçim sisteminin bu yönünü bilen başkan adaylarının seçimlerden önce genellikle delege sayısı yüksek olan eyaletlerde seçim çalışmalarını yoğunlaştırdığı görülmektedir^[120]. Hatta bunlar arasında “kararsız eyalet” anlamında kullanılan ve “salıncak eyalet (*swing states*)” olarak adlandırılan, başkanlık seçimlerinde farklı siyasi parti adaylarını tercih etme potansiyeli yüksek eyaletlere daha fazla yoğunlaştıkları gözlemlenmektedir. Çünkü iki eyalet hariç (Nebraska ve Maine) toplam 48 eyalette ve Başkent Washington D.C. seçim çevresinde delegelerin belirlenmesi aşamasında listeli tek turlu basit çoğunluk usulü uygulanmaktadır. Bu sistem, tek bir oy farkla dahi önde olsa bir eyaletten seçilecek tüm delegelerin kazanan partiye gitmesini sağlamaktadır (*winner takes all*).

2000 yılındaki başkanlık seçimlerinde 25 delege çıkaran Florida’da sadece 537 oy daha fazla alan adaylardan George W. Bush’un mensubu olduğu Cumhuriyetçi Parti listeli çoğunluk sistemi sayesinde tüm delegeleri kazanmıştır^[121]. Bush’un federal düzeyde daha az oy almasına rağmen başkan seçilmesi o dönem kamuoyunda tartışılmış ve sistem değişikliğini talep eden belirli organizasyonlar kurulmuştur. Benzeri bir durum yakın geçmişte 2016 başkanlık seçimlerinde yaşanmıştır^[122]. Bu seçimlerin ardından benzer

oluşmuştur. Neale, *op.cit.*, s. 10. Seçmen çoğunluğuna rağmen delege üstünlüğünü sağlama konusunda bir örnek olmamakla beraber federal düzeyde alınan toplam oy oranı ile kazanılan delege sayısı arasında doğrudan bir korelasyon olmadığına dair 1960 seçimleri güzel bir örnek olarak gösterilebilir.

[119] Neale, *op.cit.*, s. 1-2.

[120] Çünkü bu eyaletlerde seçimi kazanan adayın seçiciler kurulunda çoğunluğu ele geçirme ihtimali daha yüksektir. Benzer yönde bkz. Nomer, s. *op.cit.*, s. 6.

[121] O dönem az bir oy farkı ile Cumhuriyetçilerin tüm delegeleri kazandığı Florida Eyaleti’nde Demokrat Parti’nin itirazı ile oyların yeniden sayılması talebini reddeden Federal Yüksek Mahkeme, bu kararıyla tartışmaların hedefi haline gelmiştir. 2000 yılındaki başkanlık seçimlerinde Florida Eyaleti’nde yaşananlar ve Federal Yüksek Mahkeme’nin kararının farklı yönlerden incelendiği bir çalışma için bkz. Howard Gillman, *The Votes that Counted How the Court Decided the 2000 Presidential Election*, The University of Chicago Press, ABD, 2001.

[122] Federal düzeyde tüm eyalet vatandaşlarının katıldığı 8 Kasım 2016 tarihindeki seçimlerde Demokratların başkan adayı Hillary Clinton 65.853.516 geçerli oy ile toplam oyların %48,18’ini alırken, Cumhuriyetçilerin başkan adayı Donald J. Trump

şekilde başkanlık seçimlerinde uygulanan iki dereceli seçme yönteminin demokratik olmadığı ve halkın iradesini yansıtmadığı yönünde eleştiriler gündeme gelmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasına iki büyük etmenin sebep olduğu ifade edilebilir. Birincisi, iki eyalet hariç tüm seçim çevrelerinde basit çoğunluk sisteminin uygulanmasıdır. İkincisi ise, nüfusu az olan eyaletlerin en az üç delege ile temsil edilirken bu eyaletlerden onlarca kat daha fazla nüfusa sahip eyaletlerdeki temsilci sayısının aynı oranda daha fazla olmamasıdır^[123]. Bu iki uygulamadan birinin dahi güncellenmesi bu sorunu belirli oranda giderebilecektir.

2. Seçim Sisteminin Ortaya Çıkardığı İki Partili Siyasal Yapı

ABD'de gerek başkanlık seçimlerinde gerekse Kongre seçimlerinde uygulanan seçim sistemleri bu ülkede iki partili siyasal yapının ortaya çıkmasındaki en önemli sebeptir^[124]. İki partili siyasal yapı seçimlerin demokratikliğine yönelik doğrudan zarar vermemekte^[125] fakat temsilde adalet ilkesi bağlamında seçimlerin demokratikliğini etkileyebilmektedir. Bu durumun sebeplerine yönelik birçok argüman öne sürülebilir ancak asli kurucu iktidarın

62.984.825 geçerli oy ile toplam oyların %46,09'ını almıştır. Bu sonuçlara rağmen seçiciler kurulu delege sayısında Cumhuriyetçiler 304, Demokratlar 227 delege ile temsil edilmiştir. 2016 Başkanlık seçimine dair resmi sonuçlar için bkz.

<https://www.fec.gov/resources/cms-content/documents/federalections2016.pdf> (Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025).

[123] Seçiciler kuruluna üç delege gönderen sekiz ayrı seçim çevresinin ABD'nin toplam nüfusu içerisindeki oranının %1'in altında olmasına rağmen seçiciler kurulunun toplam delege sayısının %4'ünden fazlasını elde etmiş olması; buna rağmen nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan dokuz seçim çevresinin ise seçiciler kurulunda %45 ile temsil edilmesi eleştirilmektedir. Whittington, *op.cit.*, s. 907.

[124] Benzeri yönde bkz. Anayurt, *op.cit.*, s. 609-611.

[125] ABD'deki iki partili siyasal yapının kendi dinamikleri incelendiğinde; siyasi partilerin "disiplinsiz parti" kategorisinde değerlendirilmesi ve siyasi iktidarı dönüşümlü olarak ele geçiren iki partinin ideolojileri arasında keskin farklılıklar olmaması neticesinde siyasal krizler daha kolay aşılabilmekte ve anayasal istikrar sağlanabilmektedir. Turhan, *op.cit.*, s. 38-39. Bu ülkede iki partili siyasal sistem Kongre'nin çoğunluğu ile Başkan'ın farklı siyasi partilerden oluşumuna müsaade eden bir mekanizma dahilinde işlemektedir. Oysa İngiltere'de iki partili siyasal sistem parlamentonun çoğunluğunu ele geçiren siyasi partinin hükümeti kurması ile yasama ve yürütmenin tek partide birleşmesine sebep olmaktadır. Duverger, *op.cit.*, s. 42.

tercihen “iki partili siyasal yapı” üzerinde yoğunlaştığı söylenemez. Zira 1787 Anayasası hazırlanırken bu ülkede siyasi partiler mevcut değildi. Siyasi partilerin kurulması ile beraber seçim yarışları daha çekişmeli ve renkli hale gelmiş^[126], fakat siyasi partiler arasındaki rekabet genelde iki büyük parti ortaya çıkarmıştır.

Çoğunlukla iki büyük parti arasında siyasi iktidar mücadelesi yaşanan ABD’de başkanlık seçimlerinde 1852 yılından beri Cumhuriyetçiler ve Demokratlar dışında başka bir siyasi parti adayı seçimlerin galibi olamamıştır^[127]. Bundan öncesinde ise benzer şekilde “federalistler” ile “anti-federalist” siyasal eğilime sahip gruplar arasındaki rekabet ile yine iki partili bir siyasal sistem görülmekteydi^[128]. Uygulanan seçim sisteminin böyle bir siyasal yapı ortaya çıkarması elbette kaçınılmazdır. Zira seçim çevresi düzeyinde ilk sırada gelen siyasi partinin tüm delegeleri kazandığı bir sistemde seçmenlerin tercihlerini küçük partilerden yana kullanması düşük bir ihtimaldir. Seçmenler kendi ideolojilerini temsil eden “kazanamayacak” bir parti veya aday yerine kazanma ihtimali olan ve kendisine daha yakın gördüğü büyük partileri tercih etmektedir. Başka bir anlatımla kullandığı oyun bir karşılığı olmayacağını bilen seçmen kazanma ihtimali olan daha yakın siyasal eğilimine yönelmektedir^[129].

Anayasa hazırlanırken teşkilatlanma ve siyasi iktidarı ele geçirme etkisi bakımından siyasi partiler henüz ortaya çıkmamış olduğu için iki aşamalı bir sistem ile başkanın belirlenme usulünün rasyonel bir yönü bulunmaktaydı. Seçiciler kurulunun oluşturulmasındaki amacın esasen federal düzeyde halkın çoğunluğunun belirli bir adayı başkan olarak belirleyemediği

[126] Özer, *op.cit.*, s. 196.

[127] Kuruluşundan günümüze değin ABD başkanlık seçimlerinde siyasi parti bazlı başkan ve yardımcısı adaylarının aldığı delege oyları üzerinden yapılan bir çalışma için bkz. “The Gilder Lehrman Institute of American History, “Presidential Election Results, 1789–2024”, <https://www.gilderlehrman.org> (Erişim tarihi: 8 Temmuz 2025).

[128] Henüz anayasanın hazırlanma sürecinde ortaya çıkan federalistler ve karşıt grup arasındaki rekabet zaman içerisinde yerini başlarda birbirine yakın siyasal eğilimde olan Cumhuriyetçiler ve Demokratlar olarak adlandırılan siyasi partilere bırakmıştır.

[129] Örneğin 1996 Başkanlık seçimlerinde Reform Partisi adayı Ross Perot federal düzeyde kullanılan toplam geçerli oyların yaklaşık %8’ini almasına rağmen seçiciler kurulu için hiçbir eyalette bir delege dahi çıkaramamıştır.

durumlarda "sorun çözücü" olarak tahayyül edildiği belirtilmektedir^[130]. Fakat zaman içerisinde siyasi partilerle beraber asli kurucu iktidarın tahayyülü farklı seyretmiştir. Siyasi partilerin güçlenmesiyle beraber seçim sürecinin ikinci aşamasında partilerin başkan ve yardımcısı adaylarının oylamasında delegelerin kendi iradelerinden ziyade mensubu oldukları siyasi partinin adaylarına sadık kalması beklenmiştir. Aksi yönde yaşanan gelişmeler "sadakatsiz seçmen" vakıası olarak adlandırılmış ve geçmişten günümüze gerek kamuoyunda gerekse doktrinde birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu tartışmaları analiz edebilmek için öncelikle seçiciler kurulu delegeleri ile seçmenler arasındaki ilişkinin hukuki ve siyasal yönden tespit edilmesinde fayda görülmektedir.

III. EYALETLERDEKİ SEÇMENLER İLE SEÇİCİLER KURULU DELEGELERİ ARASINDAKİ VEKALET İLİŞKİSİ

ABD'de başkanlık seçimlerinde aralık ayındaki delege toplantılarından ziyade kasım ayında yapılan ve federal düzeyde tüm halkın oy kullandığı ilk tur seçimleri ile beraber sürecin tamamlandığı, sonrasındaki işlemlerin bir tür prosedür ya da gelenek olduğu yönünde algı bulunmaktadır. Kasım seçimlerinde federal düzeydeki 538 delegenin salt çoğunluğunu yani en az 270 delegeyi kazanan siyasi partinin adaylarının yeni başkan ve yardımcısı olacağına neredeyse kesin gözüyle bakılmaktadır^[131]. Burada üzerinde durmak istediğimiz soru: Seçiciler kurulu delegeleri fikrini değiştirerek aralık ayında yapılacak seçim günü rakip adaya oy verebilir mi? Başka bir anlatımla kasım ayında eyaletlerde yapılan seçimlerde oy kullanan seçmenler ile seçmenlerin oyu ile belirlenen delegeler (seçiciler kurulu eyalet temsilcileri) arasında ne tür bir vekalet ilişkisi vardır? Bu sorunun cevabını vermeden önce siyasal temsilde vekalet türleri hakkında kısaca bilgi verip ardından açıklamalara geçilecektir.

Hukukta bir işlem kural olarak o işlemi yapan kişi hakkında hüküm ve sonuç doğurur. Bununla beraber bazen hukuki veya maddi engeller yüzünden

[130] Whittington, *op.cit.*, s. 905.

[131] Bir ihtimal başkan ve/veya yardımcısının aldığı oyların eşitliği söz konusu olabilir. Bu durumda nasıl hareket edileceği Anayasada düzenlenmektedir. Bu konu daha önce bu çalışmanın "II.B. Anayasal Düzenlemeler ve İlgili Mevzuat" başlığı altında açıklanmıştır.

kişi kendi adına yapması gereken işlemleri yapamayabilir. Bu gibi durumlara bir çözüm olarak geliştirilen “temsil” kavramı “*bir kimsenin hüküm ve sonuçları başka bir kişinin hukuk alanında doğmak üzere o kişinin ad ve hesabına hukuki işlem yapma yetkisi*” olarak tanımlanmaktadır^[132]. Başlarda daha çok özel hukuk ilişkilerinde kullanılan temsil uygulamaları, kamu hukukuna dair işlemlerde Roma İmparatorluğu’nda örnekleri olmakla beraber daha çok 13. yüzyıl ile beraber Batı’da gelişmeye başlamıştır^[133]. Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak seçimler ve genel oy ilkesinin yaygınlaşmasıyla beraber 19. yüzyılda günümüzdeki siyasal anlamına ulaşmıştır.

Kamusal yetkilerin kullanımı sürecinde karşılaşılan bir kavram olarak siyasal temsil, demokrasinin daha pratik versiyonu olan temsili demokrasi-lerde bazı araçlar üzerinden egemenliğin esas sahibi halkın belirli aralıklarla karar alma ve yönetme sürecine katılmasını sağlamaktadır. Belirli ve düzenli aralıklarla yapılan seçimler ile egemenliğin esas sahibi olarak halk ve milleti oluşturan bireylerin oy kullanmaları suretiyle kendileri adına karar alacak ve bunları uygulayacak kişileri, yani temsilci ve yöneticilerini seçmeleri siyasal temsil olarak açıklanabilir^[134].

Siyasal temsil, müvekkil ile temsilci arasındaki ilişkinin konusu, kapsamı ve işleyiş şekline göre “emredici vekalet” ve “temsili vekalet” olmak üzere temelde iki farklı ilişkiye ayrılmaktadır. Emredici vekalet, siyasal temsilcilerin ancak kendilerini seçen kişilerin talimatları doğrultusunda hareket edebileceğini öngören vekâlet anlayışıdır. Bu anlayışa göre seçmenler temsilcileri üzerinde tamamen hâkim güç konumundadır. Yani temsilciler hangi konuda nasıl bir tutum sergileyecekleri ve ne yönde oy verecekleri gibi siyasal durumlarda adeta müvekkillerinin emir ve talimatlarıyla bağlıdır. Temsili vekâlet anlayışında ise temsilcilere her bir seçmen veya seçim çevresi için ayrı ayrı değil, tüm milleti temsil etmek üzere oluşturduğu organa (başkanlık, kabine, kurul vs.) veya parlamentoya temsil yetkisi verilmiştir. Temsili vekâlet anlayışına göre temsilciler yönetime ilişkin konularda seçmenlerin düşünceleriyle bağlı olmayıp kendi düşüncelerine göre karar verirler. Temsilcilerin verdikleri

[132] Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 424.

[133] Birsen Örs, “Siyasal Temsil”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı 35, 2006, s. 2.

[134] Ayrıca bkz. Aydoğdu, *op.cit.*, s. 9-11.

kararların sonucunda seçmenlere karşı doğrudan bir hukuki sorumlulukları yoktur^[135].

Türkçe literatürde bazı yazarlar ABD'deki başkanlık seçimlerinde eyaletlerden seçiler delegeler ile kendilerini seçen eyalet vatandaşları arasında emredici vekalet ilişkisi olduğunu ve aslında başkanın doğrudan halk tarafından seçildiğini belirtmektedir^[136]. Bu görüşten farklı olarak asli kurucu iktidarın, delegelerin oylarını kullanırken kendilerini seçenlerin iradeleriyle bağlı kalmamalarını ve oylarını özgürce kullanmalarını istediği yönünde ayrı bir görüş daha vardır^[137].

Tartışmalı bir konu^[138] olan seçmenler ile delegeler arasındaki vekalet ilişkisinin analizinde mevzuattaki düzenlemeler ile uygulamadaki durumu

[135] Ayrıca bkz. Aydoğdu, *op.cit.*, s. 12-14.

[136] Burhan Kuzu, *Her Yönü ile Başkanlık Sistemi*, 2. Baskı, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2012, s. 27; Duverger, *op.cit.*, s. 94-95; Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, 16. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 507-508; Hekimoğlu, *op.cit.*, s. 34; Göze, *op.cit.*, s. 543; Kemal Gözler, *Devlet Başkanları Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001, s. 9, 17; Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II*, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2020, s. 19; Küçük, *op.cit.*, s. 97-98; Özer, *op.cit.*, s. 200; Soysal, *op.cit.*, s. 70; Tekin, *op.cit.*, s. 449; Yanık, *op.cit.*, s. 45. Gözler, belirtilen her iki eserinde de "emredici vekalet" ilkesinden bahsetmekle beraber, dipnotta Fransız yazar Luis Favoreu'ya atıf yaparak şimdiye kadar on kadar seçiciler kurulu delegesinin kendilerine oy veren seçmenin iradesinden farklı bir adaya oy verdiğini belirtmektedir. Favoreu'ya atfedilen bilgi doğru olmakla beraber takip eden kısımda açıklanacağı üzere bu sayı çok daha fazladır. ABD'de şimdiye kadar seçiciler kurulu delegeleri oylamalarında; başkanlık oylamalarında 90, başkan yardımcısı oylamalarında 75 olmak üzere toplam 165 sadakatsiz seçmen oyu kullanılmıştır.

[137] Kanadoğlu ve Duygun, *op.cit.*, s. 380-381 (Yazarlar, seçmenler ile delegeler arasında yasal olarak emredici vekalet ilişkisi olmamakla beraber zamanla fiilen bu yönde bir uygulamaya dönüldüğünden bahsetmektedir); Küçük, *op.cit.*, s. 97 (Yazar, metin içinde "emredici vekalet" ilkesinden bahsetmekle beraber eserindeki 354 numaralı dipnotta böyle bir vekalet ilişkisinin olmadığını gerekçesiyle açıklamaktadır); Nomer, *op.cit.*, s. 7-8 (dn. 13); Ünal Açıkgöz, *op.cit.*, s. 687 (dn. 27).

[138] Asli kurucu iktidarın esasında seçiciler kurulu delegelerinin başkan için oy kullanırken kendilerini serbest hissetmelerini arzuladığı ancak uygulamanın böyle olmadığı belirtilmektedir. Whittington, *op.cit.*, s. 929. Çalışmada, seçiciler kurulu delegeleriyle ilgili ABD Anayasasında hüküm olmayan hallerde İngiltere'deki gibi anayasal teamüllerin geliştirilebileceğinden bahsedilmektedir. Whittington, *op.cit.*, s.

beraber değerlendirdiğimizde şöyle bir kanaate varabiliriz: Her ne kadar belirli eyaletlerde uygulanan yaptırımlar ile delegeler üzerinde emredici vekalet ilişkisi kurulmaya çalışılsa dahi federal düzeyde etkili bir düzenleme olmadığı için ve eyaletlerdeki yaptırımların seçim sonuçları üzerinde doğrudan bir etki yaratmaması neticesinde emredici vekalet ilişkisinden bahsetmek zordur. Diğer taraftan tam olarak temsili vekalet ilişkisine de karşılık gelmemektedir. Zira delegeler tüm ABD halkını değil, kendilerini seçen eyalet halkının iradesini “belirli bir amaç” ve “bir defaya mahsus bir işlem” için kullanmaktadır. Bu bakımdan konunun doktrindeki geleneksel vekalet teorilerinin dışına çıkılarak özgün değerlendirmelerle analiz edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Federal Anayasa, eyalet yasama meclislerine delegelerin belirlenme yöntemlerinde özerklik tanımış, eyalet delegeleri ile seçmenleri arasındaki vekalet ilişkisine dair bir düzenleme yapmamıştır. Asli kurucu iktidarın anayasanın ilk halinde bunu özel olarak tercih ettiği, tali kurucu iktidarın benzer şekilde tercihen bu konuda düzenleme yapmayarak seçiciler kurulu delegelerinin özerk karar alma imkanına sahip olmasını istediği belirtilmektedir^[139]. Anayasanın sistematik bir şekilde yorumlanması neticesinde seçmenler ile delegeler arasında herhangi bir vekalet ilişkisi bulunmadığı sonucuna varılabilir^[140]. Öncelikle başkanlık seçimlerindeki delegelerin görev ve yetki alanını belirlemek gerekir. Aralık ayında yapılacak oylamalara katılmak dışında başka bir görev ve yetkisi olmayan delegeler gerçek anlamda bir siyasal temsilci olarak kabul edilemez^[141]. Tek bir görevi icra etmeleri için

928-929. Biz bu görüşe katılmayarak, İngiltere’den farklı olarak yazılı ve katı anayasa sisteminin benimsendiği ABD’de anayasadaki boşlukların anayasal teamüller ile değil anayasal eklemeler ve Kongre tarafından çıkarılacak kanunlarla doldurulması gerektiği kanaatindeyiz.

[139] Boudreaux, *op.cit.*, s. 196; Feerick, *op.cit.*, s. 19.

[140] Benzeri yönde bkz. Whittington, *op.cit.*, s. 910.

[141] Seçiciler kurulu delegeleri için “siyasi kukla” anlamına gelen “*political puppet*” tabiri kullanılmaktadır. Whittington, *op.cit.*, s. 931. Eyaletler düzeyinde getirilen yaptırımlarla adeta birer “kukla” haline dönüştürülmeye çalışılan delegelerin böyle olmadığını düşünüyoruz. Zira 2016 seçimlerinde dahi azımsanamayacak sayıda sadakatsiz seçmen vakıası yaşanmıştır.

seçilen bu delegelerin vazifesi aralık ayındaki başkan ve yardımcısı seçimi için yapılan toplantı ile beraber sona ermektedir.

Seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini seçen eyalet halklarının iradesi dışına çıkmamaları durumunda sistem bir şekilde işlemektedir ancak uygulamada aksi yönde örnekler bulunmaktadır. En yakın tarihli örnek olarak 2016 Başkanlık seçimlerinin ardından delegelerin çoğunluğunu kazanan ancak federal düzeyde kullanılan toplam geçerli oyların çoğunluğunu kazanamayan Cumhuriyetçi aday Donald Trump'a karşı başlatılan kampanyalar gösterilebilir. Bu kampanyalar sonucunda farklı vekalet teorileri ortaya atılmıştır. Bir grup, delegelerin mensubu olduğu siyasi partilerin aday dışında diğer adaylar için oy kullanmasında bir engel olmadığını belirterek, bunun hakkaniyetli yolunun federal düzeyde daha fazla oy alan Demokrat Parti aday olan Hillary Clinton'a oy vermek olduğunu savunurken, bir grup ise delegelerin kendilerine oy veren eyalet seçmenlerinin iradesinin dışına çıkmayacağını savunmuştur. Kasım 2016 seçimlerinin ardından aralık ayında yapılan seçiciler kurulu toplantısından evvel basına demeç veren Colorado delegesi Michael Baca, kendisini seçenler ile arasındaki siyasi vekalet ilişkisini *"Bu konuda Anayasadaki düzenlemeler gayet açık ve günün sonunda kime oy vereceğimiz bizim tercihimiz"*^[142] sözleriyle açıklamıştır.

Seçiciler kurulu delegelerinin kendi eyaletlerindeki seçim sonuçlarına göre oy kullanmalarını gerektiren herhangi bir anayasal hüküm ya da federal düzenleme bulunmamakla beraber bazı eyaletler, delegelerin başkanlık seçimlerindeki oylarını eyalet seçim sonuçlarına göre kullanmalarını zorunlu tutmaktadır^[143]. Hatta bunun için delegelerden öncesinde yazılı taahhüt alan siyasi parti uygulamaları görülmektedir. Bu tür uygulamalar "eyalet kanunlarına bağlı olan delegeler" ve "siyasi partilere verilen taahhütlere bağlı olan delegeler" şeklinde iki ayrı kategoriye ayrılabilir. Eyaletlerdeki siyasi partiler delege adaylarını belirlerken elbette kendi başkan adaylarına

[142] Lilly O'Donnell, "Meet the 'Hamilton Electors' Hoping for an Electoral College Revolt", *The Atlantic*, 21 Kasım 2016. <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/11/meet-the-hamilton-electors-hoping-for-an-electoral-college-revolt/508433/> (Erişim tarihi: 8 Şubat 2025).

[143] Neale, *op.cit.*, s. 8.

sadık kalacağından emin oldukları kişiler üzerinden tercih yapmaktadır^[144]. Genellikle uzun süredir parti teşkilatlarında bulunan kişiler delege adayı olarak belirlenmektedir^[145]. Fakat yine de sadakatsiz seçmen vakıalarına rastlanılabilmektedir. Çünkü gerek bu ülkede hâkim olan disiplinsiz siyasi parti yapısı gerekse kuruluşundan bu yana siyasal düzenin tüm alanlarında etkili olan liberal özgür felsefe, seçiciler kurulu delegeleri dahil tüm bireylerin karar aşamalarında kendi iradelerine göre hareket etmesini desteklemektedir^[146].

IV. SADAKATSİZ SEÇMEN (FAITHLESS ELECTOR) VAKIALARI

Eyaletlerdeki seçmenlerin doğrudan oylarıyla belirlenen ve başkan seçmekle görevlendirilen seçiciler kurulu delegelerinin her şeyden evvel siyasal etik olarak kendilerini seçen kişilerin iradeleri ile bağlı olmaları beklenmektedir^[147]. Fakat önceki başlıkta açıklandığı üzere, belirli yaptırımlar öngörülen eyalet düzenlemeleri bulunmakla beraber seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini aday gösteren siyasi partinin başkan ve yardımcısı

[144] ABD eski Başkanlarından Benjamin Harrison, sadakatsiz seçmenlerin kendi partileri tarafından nefretin hedefi olabileceğini ve linç edilebileceğini vurgulamaktadır. Benjamin Harrison, *The Constitution and Administration of the United States of America*, David Nutt Press, Londra, 1897, s. 77.

[145] <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/14/946080856/who-are-electors-and-how-do-they-get-picked> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).

[146] Bu durumu destekler nitelikte bir görüşe göre; seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini temsilci olarak değil, daha ziyade “jüri kararını inceleyen” yargıçlar olarak görmeleri gerektiği belirtilmektedir. Lawrence Lessig, “The Constitution Lets The Electoral College Choose The Winner. They Should Choose Clinton”, *The Washington Post*, 24 Kasım 2016, https://www.washingtonpost.com/opinions/the-constitution-lets-the-electoral-college-choose-the-winner-they-should-choose-clinton/2016/11/24/0f431828-b0f7-11e6-8616-52b15787add0_story.html (Erişim tarihi: 11 Şubat 2025).

[147] Sartori, devlet başkanının doğrudan halkın oylarıyla göreve gelme şartının arandığı başkanlık hükümet modelinde iki dereceli seçim usulünün benimsendiği uygulamalarda ara kurumun (seçiciler kurulu veya parlamento) kendi tercihinin yapılmasına izin verilip verilmediğine bağlı olarak değerlendirme yapmaktadır. Yazara göre; seçiciler kurulunun görevi halkın oyları doğrultusunda sadece “mühür basma” işi ise doğrudan veya dolaylı halk seçimi arasında bir fark oluşmayacak, ancak seçiciler kurulu delegeleri kendi tercihlerini yansıtabilecekse “başkanın doğrudan halkın oylarıyla belirlenmesi” kriteri bir ölçüde ihlal edilmiş olacaktır. Sartori, *op.cit.*, s. 116.

adayı için oy kullanmasını zorunlu tutan federal düzeyde bir düzenleme bulunmamaktadır. Neticede seçiciler kurulu delegeleri kendilerine oy veren seçmenlerin iradesinden farklı yönde başkan ve/veya yardımcısı tercihinde bulunabilmektedir. Kendilerini seçenlerin iradesinden farklı bir adayın başkan olması için oy kullanan delegeler için literatürde "sadakatsiz seçmen (*faithless / unfaithful elector*)" veya "aykırı/farklı oy kullanan seçmen (*anomalous elector*)" nitelemesi yapılmaktadır. Bu tür seçmenler ABD'de uzun zamandır siyasal bir problem olarak görülmekte ve engellenmesi için farklı platformlarda çalışmalar yürütülmektedir. Siyasal kurum ve kuruluşlar ile bu konu özelinde oluşturulan organizasyonlar tarafından yürütülen çalışmalar devam ederken yakın dönemde yapılan seçimlerde dahi sadakatsiz seçmen vakıalarına rastlanılabilmektedir.

2020 ve 2024 yıllarında yapılan başkanlık seçimlerinde gerek başkanlık makamı için gerekse başkan yardımcılığı makamı için herhangi bir sadakatsiz seçmen oyu görülmemiş ancak önceki yıllarda yapılan seçimlerde delegeler tarafından kullanılan 23.507 oydan 90'ında delegelerin eyaletlerde kendilerini seçen halkın iradesinden farklı yönde bir başkan adayına oy verdiği belirtilmektedir^[148]. Şimdiye kadar başkan yardımcısı için kullanılan oylar arasında ise 75'inin sadakatsiz seçmen oyu olarak değerlendirildiği görülmektedir^[149]. Yani ABD'de başkanlık seçimlerinde şimdiye kadar 165 farklı sadakatsiz seçmen oyu kayıtlara geçmiştir.

En yakın tarihli örnek olarak 2016 Başkanlık seçimlerinde yedi delege eyaletlerinde kendilerini seçen halkın iradesinden farklı yönde oy kullanmıştır^[150]. Bu seçimlerde seçiciler kurulu delege sayısının siyasi parti bazı

[148] Tom Hals, "Another possible risk in U.S. election: faithless electors", *Reuters*, 20 October 2020, <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-electors-rogue-explainer/explainer-another-possible-risk-in-u-s-election-faithless-electors-idUSKBN27519V/> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025).

[149] Hangi seçimde kaç sadakatsiz seçmen vakıası olduğuna dair istatistiki bilgiler için bkz. <https://fairvote.org/resources/presidential-elections/> (Erişim tarihi: 15 Ocak 2025). "Sadakatsiz seçmen" olarak adlandırılan bu kişilerden bazıları hakkında bilgiler için ayrıca bkz. https://archive.fairvote.org/e_college/faithless.htm (Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025).

[150] <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/14/946080856/who-are-electors-and-how-do-they-get-picked> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025). Bu seçimlerde üç farklı eyalette (Colorado, Maine, Minnesota) rakip adaya oy veren

çoğunluğunu kazanan ancak federal düzeyde kullanılan toplam geçerli oy sayısında rakibi Demokratların adayı Hillary Clinton'dan daha az oy alan Cumhuriyetçilerin adayı Donald Trump karşıtı belirli kampanyalar oluşturulmuştur. Federal düzeyde daha fazla seçmenin oyunu alan Clinton'un başkanlığı hak ettiği gerekçesi ile seçim sisteminin meşruiyeti üzerinden tartışmalar başlatılmış ve aralık ayında yapılan seçiciler kurulu toplantılarına değin bazı Cumhuriyetçi delegelerin kendilerine oy veren seçmenlerin iradelerinden farklı olarak Clinton'a oy vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır^[151]. Cumhuriyetçi delegelerin bu yönde bir tavır sergilerken vicdani olarak kendilerini rahat hissetmeleri için kendilerinin sadakatsiz seçmen olarak değil aksine anayasayı ve ABD halkının çoğunluk iradesini koruyacakları için "vicdanlı seçmen (*conscientious elector*)" olarak anılacaklarına yönelik açıklamalar yapılmıştır^[152]. Bununla beraber Cumhuriyetçilerin adayı Trump'a karşı kamuoyunda yürütülen çalışmalara rağmen sayı olarak Demokrat Parti'den daha fazla sadakatsiz seçmen çıkmıştır.

2016 yılındaki seçimlerde yakın dönem ABD siyasi tarihinin en fazla sadakatsiz seçmen vakıası yaşanmakla beraber kuruluşundan bu yana tüm

sadakatsiz seçmenlerin oylarının geçersiz kabul edilerek yedekleriyle yer değiştirildiği belirtilmektedir. Neale, *op.cit.*, s. 9. Oyları geçersiz sayılmayan yedi sadakatsiz seçmenden bazıları için belirli cezalar verilmiştir. Örneğin Washington'da sadakatsiz seçmenler için verilen idari para cezası eyalet mahkemesi tarafından onanmıştır. Neale, *op.cit.*, s. 9.

[151] O döneme ait bu yöndeki bazı medya haberleri için bkz. <https://www.nytimes.com/2016/11/10/us/trump-election-protest-berkeley-oakland.html?mcubz=1> (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025); <https://www.latimes.com/politics/essential/la-pol-ca-essential-politics-updates-201611-htmlstory.html#california-sen-barbara-boxer-files-long-shot-bill-to-scrap-the-electoral-college-system> (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025); <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/11/the-electoral-college-was-meant-to-stop-men-like-trump-from-being-president/508310/> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).

Cumhuriyetçi Parti'ye mensup seçiciler kurulu delegelerinin fikrini değiştirmeleri için başlatılan ve beş milyona yakın destekçiye ulaşan imza kampanyalarından biri için ayrıca bkz. <https://www.change.org/p/electoral-college-make-hillary-clinton-president-on-december-19-2017?recruiter=627835418> (Erişim tarihi: 9 Şubat 2025).

[152] Michael Signer, "Make the Electoral College Great Again: Let 'Conscientious Electors' Do Their Jobs", *Vox*, 18 Aralık 2016, <https://www.vox.com/the-big-idea/2016/11/29/13771920/electoral-college-faithless-electors-independent-trump> (Erişim tarihi: 11 Şubat 2025).

seçimler göz önünde bulundurulduğunda bir seçimde en fazla sadakatsiz seçmen vakıası 1872 yılındaki başkanlık seçimlerinde yaşanmıştır. Bu seçimlerde Demokrat Parti başkan adayı Horace Greeley'nin seçiciler kurulu toplantısından evvel 29 Kasım 1872 tarihinde ölümü sonucu 63 delege kendi partilerinden farklı bir adaya oy vermiştir. Bazı delegelerin ise Greeley ölmesine rağmen onun adına oy kullandığı görülmüş ancak Kongre bu oyları geçersiz kabul etmiştir^[153]. Bu seçimlerde gerek toplam delege sayısı olarak gerekse federal düzeyde kullanılan oyların çoğunluğunu alan Cumhuriyetçi Parti adayı Ulysses S. Grant zaten seçimlerin galibi olacağı için 63 sadakatsiz seçmen oyu dahi seçim sonuçlarını etkilememiştir^[154]. Mevcut seçim usulünün devamını savunanların en kuvvetli argümanlarının başında bu durum gelmektedir^[155]. Oysa 1836 seçimlerinde Virginia Eyaleti'nde Demokrat Parti galip gelmesine ve tüm seçiciler kurulu delegelerinin bu partiden olmasına rağmen 23 delegenin tümü Demokrat Parti başkan yardımcısı adayı Richard M. Johnson'a oy vermeyi reddetmiştir^[156]. Bu sonuçlarda Johnson veya başka bir aday, seçiciler kurulu delege tam sayısının salt çoğunluğunu sağlayamadığı için başkan yardımcısı olarak seçilememiş, anayasal düzenlemeler gereği başkan yardımcısı Senato'da yapılan oylama sonucu belirlenmiştir^[157]. Senato'da yapılan oylamada Johnson başkan yardımcısı olarak belirlenmiş ve halkın iradesine gölge düşmemiştir.

Sadakatsiz seçmen vakıaları şimdiye kadar hiçbir seçimin sonucunu doğrudan etkilememekle beraber siyasi olarak farklı sonuçlar doğurmuştur. Seçiciler kurulu delegelerinin başkan ve yardımcısı için oylama yapmak amacıyla toplandığı oylamalar kamuoyunun dikkatini çekmek için oldukça uygun bir fırsattır. Nitekim 2000 yılındaki başkanlık seçimlerinde Başkent

[153] Feerick, *op.cit.*, s. 23 (dn. 93).

[154] https://en.wikipedia.org/wiki/1872_United_States_presidential_election (Erişim tarihi: 5 Haziran 2025).

[155] Neale, *op.cit.*, s. 17.

[156] Demokrat Parti adayı Johnson'ın daha önce köle bir kadınla gayri-resmi bir evlilik ilişkisi içerisine girdiği gerekçesiyle Virginia Eyaleti'nden seçilen 23 Demokrat Partili delegelerin tamamı Johnson'a destek vermeyi reddetmiştir. <https://fairvote.org/resources/presidential-elections/> (Erişim tarihi: 5 Haziran 2025).

[157] <https://www.archives.gov/electoral-college/1836#certificates> (Erişim tarihi: 5 Haziran 2025).

Washington D.C. Bölgesinden bir Demokrat delege, bölgenin Kongre’de temsil edilmemesini protesto etmek amacıyla Aralık seçimlerinde oy kullanmayı reddetmiştir^[158]. Daha radikal bir örnek olarak 1988 Başkanlık seçimlerinde Batı Virginia’dan seçilen bir delegenin, partisinin başkan ve yardımcı adayını protesto etmek amacıyla rakip partinin adayına oy vermesi gösterilebilir^[159].

Sadakatsiz seçmen vakıaları çoğunlukla siyasi bir tepki olarak gerçekleşmekle beraber bazen de herhangi bir siyasi kast olmaksızın, yanlışlıkla gerçekleşebilmektedir. Bu duruma örnek olarak 2004 yılındaki başkanlık seçimlerinde Minnesota’dan seçilen bir Cumhuriyetçi delegenin yanlışlıkla Demokrat başkan adayı için oy kullanması gösterilmektedir^[160]. Kasten yahut yanlışlıkla meydana gelen sadakatsiz seçmen vakıaları hakkında hukuki başvuru yolları talep edilirse öncelikle ilgili eyalet mahkemeleri tarafından, nihai olarak ise Federal Yüksek Mahkeme tarafından dava görülerek kesin hükme bağlanmaktadır.

V. BAŞKANLIK SEÇİMLERİNE DAİR FEDERAL YÜKSEK MAHKEME KARARLARI

ABD Anayasası, federal hukuk normları arasında üstün konumda olduğu gibi federe devletlerin anayasalarından ve doğal olarak kanunlarından da üstündür (AY m. 6/2). Federal Anayasa’nın bu üstünlüğünü koruma görevi ve yetkisi, 1803 yılında vermiş olduğu bir karardan bu yana anayasal bir organ olan Federal Yüksek Mahkeme’ye (*Federal Supreme Court of United States*) aittir. Mahkeme’nin başkanlık seçimlerinde yaşanan belirli sorunlara dair tutum ve içtihatlarını açıklamaya geçmeden evvel anayasal düzen içindeki konumuna dair temel bilgiler verilmesinde fayda görmekteyiz.

A. FEDERAL YÜKSEK MAHKEME’NİN ANAYASAL DÜZEN İÇİNDEKİ KONUMU

1787 Anayasası ile kurulan siyasal sistem, özellikle yasama ve yürütme organlarının yetkilerini kullanmaları ve birbirleriyle olan ilişkileri bakımından tıkanıklıklara ve siyasi krizlere gebe dir. Federal organlar arasındaki bu duruma

[158] Whittington, *op.cit.*, s. 909.

[159] Jacob D. Shelly, “-Faithless Elector- Challenge Goes to Supreme Court”, *Congressional Research Service*, 12 Mayıs 2020, s. 1. <https://www.congress.gov/crs-product/LSB10462> (Erişim tarihi: 11 Haziran 2025).

[160] Shelly, *op.cit.*, s. 1.

ilaveten federe devletler ile federal devlet arasındaki yetki uyumsuzlukları eklenince bu ülkedeki anayasal düzenin başarılı bir şekilde işleme ihtimali kâğıt üzerinde son derece düşük görünmektedir. Özellikle federal düzeyde yasama ve yürütme organları arasındaki belirli siyasi krizlerin çözümünün anayasada öngörülmemesi sistemin tıkanmasına yol açabilecek niteliktedir^[161]. Fakat ABD'nin federal kurumları arasındaki yatay yetki paylaşımı ve federal devlet ile federe devletler arasındaki dikey yetki paylaşımı, kuruluşundan bu yana belirli dönemlerde siyasal krizlere sebebiyet vermekle beraber, büyük oranda başarılı bir şekilde işlemiştir. Sartori, bu başarıyı Amerikalıların anayasalarını uygulama bakımından azimli olmalarına ve sistem içerisinde aynı zamanda anayasa mahkemesi konumunda olan Federal Yüksek Mahkeme'nin katkısına bağlamaktadır^[162]. Yazara göre, ABD'de Federal Yüksek Mahkeme siyasi tıkanıkların çözümü için imal edilmiştir^[163]. Başka bir çalışmada Yüksek Mahkeme'nin federal kurumlar içindeki siyasal konumu şu sözlerle aktarılmaktadır: "İngilizler için Kraliyet Ailesi, Almanlar için ordu, İspanyollar için Kilise ne anlama geliyor ise Yüksek Mahkeme de Amerikalılar için zaman içerisinde öyle olmuştur"^[164]. Mahkeme'nin belirli dönemlerde vermiş olduğu "sübjektif" kararlar göz ardı edilmeksizin, kuruluşundan bu yana genellikle "anayasanın bekçisi" olarak hareket ettiği ifade edilebilir.

Federal yürütme organı olan Başkan ile federal yasama organı olan Kongre'nin üst kanadı olarak çalışan Senato arasında uzlaşmaya dayanan bir usul ile göreve gelen Federal Yüksek Mahkeme üyelerinin ömür boyu görevde kalabilme imkanına sahip olmaları, mahkemenin siyasal etkilerden uzak ve istikrarlı bir tutum sergilemesini kolaylaştırarak Kongre ve Başkan

[161] Doktrinde Atar, ABD'deki hükümet sisteminin temel düzeyde belirli sorunlar barındırdığı, bu şekliyle başka bir ülkede uygulanmadan önce belirli düzeltmelerin yapılması gerektiğini belirtilmektedir. Yavuz Atar, *Demokrasilerde Anayasal Değişmenin Dinamikleri ve Anayasa Yapımı*, Mimoza Yayınevi, Konya, 2000, s. 217-218.

[162] Sartori, *op.cit.*, s. 125.

[163] Sartori, *op.cit.*, s. 125.

[164] "The Supreme Court, in time, became the most nearly sacrosanct of American institutions-became to Americans what the Royal Family was to the British, the Army to the Germans, the Church to the Spaniards." Henry Steele Commager, *The American Mind*, Yale University Press, ABD, 1950, s. 361.

karşısında güçlü kalabilmesine olanak sağlamaktadır^[165]. Belirli dönemlerde verdiği kararlar günümüz insan hakları^[166] ve hukuk anlayışına aykırı olmakla beraber anayasanın kendisine tanıdığı kuvvetli yetkileri çoğunlukla hukukun üstünlüğü ve insan haklarının korunması yönünde kullanan bu mahkemenin kararları zaman içerisinde ABD kamuoyunun çoğunluğu tarafından “yol gösterici” olarak kabul edilmiştir. 1803 yılında *Marbury v. Madison* Davası’nda^[167] verdiği karar ile anayasa yargısının fikri temellerinin ortaya çıkmasını sağlayan Mahkeme, kanunların ve yürütmenin belirli düzenleyici işlemlerinin anayasaya uygunluğunu denetleme görevinin yanı sıra federal düzeyde en yüksek temyiz mercii olarak yargısal içtihatların sağlanmasında önemli bir konumdadır. Federe devletlerin kendi yargı organları tarafından görülen ve eyalet düzeyinde kesinleşen mahkeme kararlarına karşı, federal hukuk düzeninin müsaade ettiği ölçüde Federal Yüksek Mahkeme’ye itirazda bulunulabilir.

Anayasanın üstünlüğü ilkesinin (m. 6/2) hukuki teminatı olan Federal Yüksek Mahkeme’nin kararları ABD hukukunda kesin hüküm teşkil eder ve bu kararlara karşı başka bir yargı merciiine itiraz mümkün değildir. Bu bakımdan Federal Yüksek Mahkeme kararları anayasanın yorumlanmasında, siyasi krizlerin çözülmesinde ve içtihat birliği sağlanmasında kritik önem taşımaktadır^[168].

[165] ABD Federal Yüksek Mahkemesi’nin federal yargı teşkilatı içerisindeki konumu, oluşumu, görev ve yetkileri ile işleyişi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Hasan Tahsin Fendoğlu, *Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 650-656; Kanadoğlu ve Duygun, *op.cit.*, s. 386-390; Küçük, *op.cit.*, s. 149-158; Nomer, *op.cit.*, s. 31-34; Zühtü Arslan, *Anayasa Teorisi*, 2. Tıpkı Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 176-185.

[166] Örneğin; daha önce köle olan ve özgür bir bölgeye yerleşerek bu statüsünün sona erdiğini savunan davacı Dredd Scott’a karşı “sahibinin” mülkiyet hakkını tanıyarak davayı reddetmesinin o dönem ABD İç Savaşı’nı körüklediği yönünde yaygın bir inanç vardır. İlgili kararın İngilizce orijinali için bkz. *Dred Scott v. Sandford*, 60 U.S. 393 (1856), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/60/393/> (Erişim tarihi: 5 Mayıs 2025).

[167] *Marbury v. Madison*, 5 U.S. 137 (1803), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/5/137/> (Erişim tarihi: 28 Nisan 2025).

[168] 2000 yılındaki başkanlık seçimlerinde Florida Eyaleti’ndeki oyların yeniden elle sayılmasına yönelik talebi reddeden Federal Yüksek Mahkeme, Cumhuriyetçilerin

B. "SADAKATSİZ SEÇMEN" VAKIALARI İLE İLGİLİ BELİRLİ FEDERAL YÜKSEK MAHKEME KARARLARI

Sadakatsiz seçmen vakıaları ile ilgili Federal Yüksek Mahkeme kararları 19. yüzyılda yapılan başkanlık seçimlerine kadar dayanmaktadır. Mahkeme, Anayasanın ilk halinden beri varlığını koruyan bir düzenleme olarak "seçiciler kurulu delegelerinin belirlenmesinde eyaletlerin özerkliği" kuralını göz önünde bulundurarak henüz 1892 yılında vermiş olduğu bir kararında seçiciler kurulu delegelerinin atanması ve oy kullanmaları ile ilgili eyaletleri mutlak yetkili olarak kabul etmiştir^[169]. Önüne gelen farklı uyumsuzluklarda bu içtihadını koruyan Yüksek Mahkeme, 1952 yılında vermiş olduğu başka bir kararında eyaletlerde siyasi partilerin henüz seçiciler kurulu delege adaylarının belirlenme sürecinde delege aday adaylarından "seçildikleri takdirde partilerinin adaylarına oy vereceklerine dair taahhüt almalarını" anayasaya aykırı bulmamıştır^[170]. Mahkeme, Federal Anayasa'da delegelerin önceden tercihlerini açıklamalarını ve taahhütte bulunmalarını yasaklayan hiçbir hüküm bulunmadığını ve bu nedenle eyaletlerin veya partilerin bu taahhütleri talep etmelerini engelleyen bir kısıtlama olmadığını belirtmiştir^[171]. Mahkeme bu kararında, uzun süredir devam eden uygulamalar neticesinde delegelerin parti adaylarını desteklemeleri beklendiğini belirtmiş ancak aksi bir durumda (sadakatsiz seçmen vakıalarında) herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmayacağına değinmemiştir. Mahkemenin bu konudaki görüşü yakın tarihli kararlarında da karşımıza çıkmaktadır^[172].

adayı George Bush'un başkanlığının önünü açmıştır. Yüksek Mahkeme'nin bu kararında cumhuriyetçi yargıçların siyasi ideolojilerinin etkili olduğu belirtilmektedir. Arslan, *op.cit.*, s. 178. İlgili karar için bkz. Bush v. Gore, 531 U.S. 98 (2000), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/98/#tab-opinion-1960861> (Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025).

[169] McPherson v. Blacker, 146 U.S. 1 (1892), <https://www.loc.gov/item/usrep146001/> (Erişim tarihi: 11 Haziran 2025).

[170] Ray v. Blair, 343 U.S. 214 (1952), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/343/214/> (Erişim tarihi: 14 Mayıs 2025); <https://www.loc.gov/item/usrep343214/> (Erişim tarihi: 11 Haziran 2025).

[171] Ray v. Blair, 343 U.S. 215-231.

[172] Mahkeme'nin güncel içtihadını yansıtmak adına çalışmada son gelişmeler hakkında bilgi vermekte fayda görülmektedir. Sadakatsiz seçmen vakıaları ile ilgili Federal

Yakın dönem ABD siyasi tarihinin en fazla sadakatsiz seçmen vakıası 2016 yılındaki başkanlık seçimlerinde yaşanmıştır. Bu vakılardan bazıları yargısal başvuru yolları ile Federal Yüksek Mahkeme'nin önüne gelmiştir^[173]. Bunlardan biri Colorado Eyaleti Demokrat Parti delegesi Polly Baca ile eyaleti arasındaki davadır. 2016 seçimlerinde Colorado'da kullanılan oyların çoğunluğunu Demokrat Parti kazandığı için eyalet seçiciler kurulunun tamamı Demokratlardan oluşmuştur. Bu delegelerden biri olan Baca, eyalette yapılan başkan oylamasında Cumhuriyetçi aday Donald Trump için oy kullanmış ve o dönem siyasi tartışmalara sebep olmuştur. Baca'nın Trump için kullandığı oy geçersiz sayılarak eyalet otoriteleri tarafından Baca'nın yerine Demokrat başkan adayı Hillary Clinton'a oy veren bir seçmen atanmıştır. Baca, seçiciler kurulu delegesi olarak anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia ederek dava açtıktan sonra, dosya Federal Yüksek Mahkeme'nin önüne kadar gelmiştir. Federal Yüksek Mahkeme bu olayda siyasi partileri tarafından delege adayı gösterilirken taahhüt vermesine rağmen farklı bir siyasi partinin adayı için oy kullanan delegelere yaptırım uygulanmasını anayasaya aykırı bulmamıştır^[174].

C. FEDERAL YÜKSEK MAHKEME'NİN "SADAKATSİZ SEÇMEN" OYLARINI ENGELLEMEYE YÖNELİK EYALETLERDEKİ YASAL DÜZENLEMELERE DAİR BELİRLİ KARARLARI

Güncel verilere göre ABD'de 30'dan fazla eyalette (ve Başkent Washington D.C.'de), başkanlık seçimlerinde seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini seçenlerin iradesi doğrultusunda oy vermesi gerektiği yönünde

Yüksek Mahkeme'nin önüne şimdiye kadar birçok dosya gelmiş ve Mahkeme büyük oranda geçmiş içtihatlarını muhafaza etmiştir.

[173] Seçiciler kurulu delegelerinin belirlenmesinden başlayarak başkan ve yardımcısı için kendi eyaletlerinde toplanarak oy kullanma işlemlerine değin süreç içerisindeki tüm uyuşmazlıkların çözümünde öncelikle ilgili eyalet mahkemeleri yetkilidir. Shelly, *op.cit.*, s. 2. Delegelerin işlemleri ile ilgili eyalet mahkemeleri tarafından verilen kararlara karşı federal düzeyde itiraz hakkı bulunduğu için dosya genellikle Federal Yüksek Mahkeme'nin önüne kadar gelmektedir.

[174] Colorado Department of State v. Baca, 591 U.S. (2020), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/591/19-518/> (Erişim tarihi: 13 Haziran 2025).

yasal düzenlemeler bulunmaktadır^[175]. Hatta Güney Carolina, New Mexico ve Oklahoma eyaletlerinde sadakatsiz seçmen eylemleri (oyları) suç olarak kabul edilerek belirli cezai yaptırımlara bağlanmıştır^[176]. Belirli eyaletlerde ise sadakatsiz seçmenlerin kullandıkları oyların geçersiz sayılacağına ve yerine siyasi partileri tarafından başka delegelerin atanacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır^[177].

2016 seçimlerinde Başkent Washington D.C. bölgesindeki seçiciler kurulu delegelerinin kendilerini seçen partinin dışında diğer adaya oy vermesine yönelik olarak yetkili otoriteler tarafından 1.000 Amerikan Doları para cezası uygulanmıştır. Bu cezaya karşı yapılan hukuki itirazlar neticesinde dosya 2020 yılında Federal Yüksek Mahkeme tarafından karara bağlanmıştır^[178]. Mahkeme, eyaletlerdeki sadakatsiz seçmen davranışlarını engellemeye yönelik yaptırım öngören yasal düzenlemeleri anayasaya aykırı bulmayarak, sadakatsiz seçmenleri cezalandıran veya görevden alan mevcut eyalet düzenlemelerini oy birliği ile hukuka uygun kabul etmiştir^[179]. Yüksek Mahkeme, Federal Anayasada bu konuda bir düzenleme olmamasının delegelerin istedikleri gibi hareket etmekte tamamen özgür olmalarını gerektirmediğine ve bu nedenle siyasi partilerin seçmenlerden partilerinin adaylarına oy vermeleri yönünde taahhüt alabileceklerine karar vermiştir. Başka bir anlatımla eyaletlerin sadakatsiz seçmenler için yaptırım uygulamalarına dair düzenlemeleri

[175] <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025); <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/14/946080856/who-are-electors-and-how-do-they-get-picked> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).

[176] Domenico Montanaro, "Who Are Electors And How Do They Get Picked?", 14 Aralık 2020, <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/14/946080856/who-are-electors-and-how-do-they-get-picked> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).

[177] Montanaro, *op.cit.*; Shaw, *op.cit.*, s. 1087.

[178] Chiafalo v. Washington, 591 U.S. 578 (2020), https://www.supremecourt.gov/opinions/19pdf/19-465_i425.pdf (Erişim tarihi: 11 Haziran 2025).

[179] Ciara Torres Spelliscy, "Supreme Court Allows States to Punish 'Faithless' Electoral College Voters", *Brennan Center for Justice*, 6 July 2020, <https://www.brennancenter.org/our-work/analysis-opinion/supreme-court-allows-states-punish-faithless-electoral-college-voters> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025).

Federal Anayasaya aykırı bulmamıştır. ABD kamuoyunda ve doktrinde Mahkeme'nin bu tutumuna yönelik eleştirilere rastlanabilmektedir. Seçiciler kurulu delegelerinin, müdahale veya yaptırım olmaksızın oy kullanma özgürlüğüne sahip olmaları gerektiğini ve eyaletlerin rolünün yalnızca seçmen listesini belirlemekle sınırlı olduğuna yönelik görüşler bulunmaktadır^[180]. Bu görüşler esasen 1787 Anayasasını hazırlayan asli kurucu iktidarın niyeti üzerinden amaçsal (gaî) yorum ile ortaya çıkmaktadır. Geline nokta ise ABD kamuoyunda mevcut seçim sisteminin birçok açıdan problemli olduğu, yeni ve daha basit bir seçim usulüne geçilmesi gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır.

VI.BAŞKANLIK SEÇİM SİSTEMİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ABD KAMUOYUNDAKİ TARTIŞMALAR

ABD'de iki asırdan fazla bir süredir değişikliğe uğramaksızın uygulanan başkanlık seçim sistemine dair doktrinde ve kamuoyunda uzun süredir tartışmalar yapılmakta, konuyla ilgili farklı öneriler sunulmaktadır. Aksi yönde görüşler olmakla beraber, kanaatimizce bu sistemin değiştirilmesi için mevcut anayasal hükümlerde değişiklik yahut anayasaya yeni bir ekleme yapılması gerekmektedir. Bu kısımda, ayrı başlıklar altında öncelikle mevcut seçim sistemine yönelik eleştiriler ele alınacak, ardından ABD Anayasasının değiştirilmesi usulü ve konuyla ilgili belirli değişiklik önerilerine yer verilecektir.

A. MEVCUT SEÇİM USULÜNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Amerikan ulusunu inşa eden temel unsurlardan biri olarak kabul edilen^[181] 1787 Anayasasına yapılan eklemelerden bazıları başkan ve yardımcısının seçimine dair düzenlemeler içermekle beraber, seçimlerde uygulanan iki dereceli sistem ve seçiciler kurulu uygulaması Anayasanın ilk halinden beri varlığını korumaktadır. Oysa anayasa hazırlanırken federal yürütme organı olarak başkan ve yardımcısı aktif siyasi programa sahip, kamusal yetkileri kullanma bakımından güçlü ve devlet erkleri arasında ön planda olan bir

[180] Boudreaux, *op.cit.*, s. 196; Feerick, *op.cit.*, s. 19; Shelly, *op.cit.*, s. 2; Whittington, *op.cit.*, s. 910.

[181] Benzer yönde görüş için bkz. Duverger, *op.cit.*, s. 93, 101; Özer, *op.cit.*, s. 182; Soysal, *op.cit.*, s. 68.

makam olarak tasavvur edilmemiştir^[182]. Zaman içerisinde ABD'de yaşanan belirli gelişmeler ve küresel çapta yaşanan siyasal dönüşüm ile beraber asli kurucu iktidarın iradesi farklı yönde dönüşüme uğramıştır. Asli kurucu iktidarın federal yürütme organı olan başkan üzerinden tasavvur ettiği "minimalist yönetim anlayışı"^[183] günümüzde büyük ölçüde terk edilmiştir.

Günümüzdeki ABD başkanlarının uygulamadaki gücü 1800'lü yıllardaki başkanlara göre oldukça fazladır. Minimalist yetkilere sahip bir makamın seçiminde uygulanan iki dereceli seçme yöntemi, o dönemin demokrasi anlayışının da etkisiyle sorun oluşturmaz iken, günümüzde demokratik seçimlerin temel gereklerinden biri olan tek dereceli (doğrudan) seçim ile beraber başkanın siyasal konumundaki güç artışı beraber değerlendirildiğinde anayasa değişikliğinin gerekliliği daha iyi anlaşılacaktır. Nitekim ABD kamuoyunda başkanlık seçiminde uygulanan sistem farklı gerekçelerle sıklıkla eleştirilmekte ve anayasa değişikliği talep edilmektedir. Bunun en yakın örneklerinden biri 17 Aralık 2024 tarihinde New York Eyalet Meclisi'nde yapılan seçiciler kurulu oylamasında kürsü konuşması yapan delegelerden Kathy C. Hochul'un sözleridir. Hochul, asli kurucu iktidar (*Kurucu Babalar*) için güzel sözler sarf ettikten sonra "mevcut seçim usulünün tarihe gömülerek halkın doğrudan oylarıyla (*populer vote*) seçim sistemine geçilmesi için anayasa değişikliği gerektiğini" beyan etmiştir^[184].

Yakın zaman önce ABD'li bir araştırma şirketi tarafından yapılan ankette katılımcıların %58'i başkanın doğrudan halkın oylarıyla seçilmesini önererek federal düzeyde en çok oy alan adayın başkan olması gerektiğini savunmuştur^[185]. Bu görüşte olmayanların yani seçiciler kurulu uygulamasının devam

[182] Özsoy Boyunsuz, *op.cit.*, s. 74.

[183] Özsoy Boyunsuz, *op.cit.*, s. 74.

[184] İlgili konuşma için erişim adresi verilen bağlantıda yer alan videonun 14-18. dakikalarına bkz.

<https://www.nysenate.gov/calendar/events/december-17-2024/watch-live-broadcast-2024-electoral-college-vote> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2025).

[185] Andrew Daniller, "A Majority of Americans Continue to Favor Replacing Electoral College with a Nationwide Popular Vote", *Pew Research Center*, 13 Mart 2020, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/03/13/a-majority-of-americans-continue-to-favor-replacing-electoral-college-with-a-nationwide-popular-vote/> (Erişim tarihi: 14 Ocak 2025). 2013 yılında yapılan başka bir anket çalışmasında, benzer sonuçlara

etmesini savunanların en temel argümanı anayasal geleneklere bağlı kalınması gerektiği yönündedir. Bununla beraber farklı araştırmalarda bu grubun anayasal gelenekleri devam ettirme dışında başka gerekçeleri de olduğu ifade edilmektedir. Örneğin bir çalışmada bu sistemin ABD federalizminin önemli bir bileşeni olduğu vurgulanmakta ve geniş tabanlı siyasi koalisyonlara imkân tanıdığı belirtilmektedir^[186]. Başka bir çalışmada ise “küçük eyaletlerin başkan seçimlerinde etkisinin olduğu ve bunun devamını isteyenlerin bulunduğu” ifade edilmektedir^[187]. Nüfusuna ve toprak büyüklüğüne bakılmaksızın bir eyaletin en az üç delege çıkardığını göz önünde bulundurursak küçük eyaletlerde yaşayan seçmenlerin bu görüşü savunmaları anlaşılabilir. Bu azınlık görüşün karşısında ise kamuoyunun çoğunluğu bu sistemi eskimiş ve antidemokratik bir usul olarak görmektedir^[188]. Bu sistem bir bakıma ülkenin genelindeki seçmenlerin iradesinin işletildiği bir süreç olmaktan ziyade, “salıncak eyalet” olarak adlandırılan seçim çevrelerine yapılan seçim yatırımları ile başarıya ulaşılan bir süreç halini almıştır.

ABD’deki sisteme yönelik farklı ülkelerden de eleştiriler yapılmaktadır. Örneğin; İngiliz yazar Walter Bagehot henüz 19. yüzyılda “siyasi hayatla dolu bir ülkede başkanı seçmek için başka bir kişiyi seçmenin çok saçma olduğu”

ulaşmış ve federal vatandaşların çoğunun başkanın doğrudan halkın oylarıyla seçilmesini önerdikleri, mevcut seçiciler kurulu sisteminin devamını destekleyenlerin ise %29 olduğu ifade edilmektedir. Lydia Saad, “Americans Call for Term Limits, End to Electoral College”, *Gallup*, 18 Ocak 2013, <https://news.gallup.com/poll/159881/americans-call-term-limits-end-electoral-college.aspx> (15 Mayıs 2025).

[186] Neale, *op.cit.*, s. 17.

[187] Johanna Silver, Kellen Zeng ve Madeleine Wren, “Election Day is Over. Why is the Electoral College Voting Now?”, *Aclu*, 17 Aralık 2024, <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

[188] Lau, *op.cit.*; Silver, Zeng ve Wren, *op.cit.* Başka bir çalışmada seçiciler kurulunun ırkçı düşüncelerle kurgulanmış bir yöntem olarak ortaya çıkarıldığı belirtilmektedir. Wilfred Coddington III, “The Electoral College’s Racist Origins”, *The Atlantic*, 17 November 2019, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/11/electoral-college-racist-origins/601918/> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025); Whittington, *op.cit.*, s. 903-944.

ifadeleriyle eleştirilerini dile getirmiştir^[189]. Sistemin "saçma" olup olmadığı ayrı bir tartışma konusu olmakla beraber bu seçim sisteminin günümüzde başka bir ülkede uygulanmadığını göz önünde bulundurursak, çağdaş siyasal sistemler ve günümüz demokratik değerleri bakımından rasyonel bir usul olmadığı ifade edilebilir^[190]. 19. yüzyılda bazı Latin Amerika devletlerinde seçiciler kuruluna benzer usuller ile devlet başkanı seçimleri yapılmakla beraber bu uygulamaların daha sonraları terk edildiği belirtilmektedir^[191].

Eleştirilerin çoğunluğu seçiciler kurulu mekanizması üzerine yoğunlaşmakla beraber, delegelerin oylarında eşitlik çıkması yahut adayların herhangi birinin seçiciler kurulu üye tamsayısının salt çoğunluğunu elde edememesi durumunda başkanlık seçimlerinin Kongre tarafından yapılması ayrı bir meşruiyet sorunu doğurabilecektir. Kendi içinde karmaşık birçok kural barındıran bu usulün uygulanması bir kenara anlaşılması dahi başlı başına bir uğraş gerektirmektedir. Bunun yanı sıra asli kurucu iktidarın böyle bir seçim sisteminden beklediği menfaat zamanla yok olmuştur. Siyasi partilerin ortaya çıkışı ve güçlenmesi ile seçmenlerin bilgi edinme imkanlarının her geçen gün arttığı bir süreç sonrası asli kurucu iktidarın başkan ve yardımcısının belirlenmesi sürecinde seçiciler kurulu delegelerinden beklediği menfaat anlamsız hale gelmiştir. Delegelerin bu süreçte zamanla "karar verici" olmaktan ziyade kendilerini seçenlerin tercihlerini aktaran birer "kâtip (*clerk*)" halini aldıkları belirtilmektedir^[192]. Ezcümle, farklı

[189] Walter Bagehot, *The English Constitution*, 2. Baskı, 1873, s. 55-56.

<https://historyofeconomicthought.mcmaster.ca/bagehot/constitution.pdf> (Erişim tarihi: 23 Şubat 2025).

[190] Bu seçim sisteminin başka bir ülkede uygulanmamasına ilaveten ABD'de birçok yönden federal anayasayı örnek alarak kendi anayasalarını düzenlemiş olan eyaletlerde federe yürütme organının (vâli [*governor*]) belirlenmesinde dahi uygulanmadığı belirtilmektedir. Whittington, *op.cit.*, s. 906.

[191] Donald L. Horowitz, "The Federalist Abroad in the World", in Ian Shapiro (ed.), *The Federalist Papers*, Yale University Press, ABD, 2009, s. 509. Güney Kore'de 1972, 1979 ve 1981 yıllarında devlet başkanlığı seçimlerinde benzeri bir sistemin uygulandığı belirtilmektedir. Aurel Crossiant, "Electoral Politics in South Korea", in Aurel Croissant, Gabriele Bruns ve Marei John (ed.), *Electoral Politics in Southeast and East Asia*, Friedrich Ebert Stiftung, Singapur, 2022, s. 266.

[192] Whittington, *op.cit.*, s. 936.

gerekçelerle olmakla beraber, ABD’de bu uygulamanın anayasa değişikliği ile revize edilmesi gerektiği yönünde görüş çoğunluğu oluşmuş durumdadır.

B. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ İHTİYACI VE YENİ SİSTEM ÖNERİLERİ

Dünyanın en sert (katı) anayasalarından biri olan 1787 Anayasasının değiştirilebilmesi için iki ayrı, çift aşamalı nitelikli çoğunluk şartı aranmaktadır. Diğer maddelerden farklı olarak tek bir paragraf şeklinde kaleme alınan Anayasanın beşinci maddesine göre; “Kongre, her iki meclisin üçte iki çoğunluğu tarafından gerekli gördüğünde, bu Anayasada değişiklik (ekleme) önerebilir, veya eyaletlerin üçte ikisinin yasama meclislerinin başvurusu üzerine değişiklik önermek üzere bir komisyon oluşturabilir; her iki durumda da, değişiklikler eyaletlerin dörtte üçünün yasama meclisleri veya eyaletlerin dörtte üçündeki komisyonlar tarafından *(bu iki onaylama şeklinden biri Kongre tarafından önerilebilir)* onaylandığı takdirde her bakımdan ve her konuda bu Anayasanın parçası olacak ve geçerli sayılacaktır; ancak 1800 yılından önceki hiçbir değişiklik birinci maddenin dokuzuncu bölümünün birinci ve dördüncü bentlerini hiçbir şekilde etkilemeyecek; ve rızası olmaksızın hiçbir eyalet Senato’daki eşit oy hakkından yoksun bırakılmayacaktır.” Görüldüğü üzere anayasa değişikliği sürecinde federe devletlerin etkisi oldukça yüksektir. Bunun sebebi, anayasanın kabulü sürecinde federe devletlerin önemli bir kısmının federal devlete karşı duyduğu güvensizlik olarak gösterilmektedir^[193].

Anayasada başkanlık seçimlerine dair düzenlemelerde şimdiye kadar birkaç kez eklemeler yapılmıştır. Bunları ilgili kısımlarda ele aldığımız için tekrara düşmemek adına burada sadece ABD kamuoyundaki konuyla ilgili anayasal tartışmalar ve değişiklik önerilerine yer vereceğiz. Mevcut sistemin değiştirilmesine yönelik kamuoyunda yürütülen belirli çalışmaların kökeni daha eskilere^[194] dayandırılabilmeyle beraber özellikle 2000 yılındaki başkanlık

[193] Yanık, *op.cit.*, s. 26. Yazar, bu durumun bir göstergesi olarak Anayasanın beşinci maddesinin son cümlesindeki “...ve rızası olmaksızın hiçbir eyalet Senato’daki eşit oy hakkından yoksun bırakılmayacaktır” ifadesini de belirtmektedir. Yanık, *op.cit.*, s. 29.

[194] Kuruluşundan bu yana ABD’de başkanlık seçimlerinde uygulanan seçiciler kurulu sisteminin değiştirilmesine yönelik Kongre’ye şimdiye kadar 700’e yakın taslağın sunulduğu ifade edilmektedir. Kendall Karson, “The Electoral College: How Presidents are Elected”, *AbcNews*, 23 Ekim 2020, <https://abcnews.go.com/Politics/electoral-college-presidents-elected/story?id=73700350> (Erişim: 15 Nisan 2025).

seçimlerinin ardından yükselen tepkiler neticesinde belirli organizasyonlar kurulmuş^[195], kamuoyunda farkındalık oluşturulmuş ve anayasa değişikliği için çalışmalar başlatılmıştır. Çalışmalar neticesinde şimdiye kadar hazırlanan anayasa değişiklik önerilerini iki farklı gruba ayırabiliriz: Mevcut sistem üzerinde değişiklikler yapmak^[196] veya mevcut sistemi tamamen ilga ederek doğrudan oy (*popular vote*) usulüne geçmek.

ABD kamuoyunda çoğunluk olarak kabul edilebilecek önemli bir kesim tarafından önerilen usul başkan ve yardımcısının tek bir oy pusulası üzerinden doğrudan vatandaşların oyuyla seçileceği tek dereceli bir seçim sistemine geçilmesi yönündedir^[197]. Doğrudan oy sistemini savunanların çoğunluğu, kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu alan adayın kazanması yönünde birleşirken azınlık görüş olarak bazı Latin Amerika devletlerinde uygulanan %40-45 gibi oranlarla da seçimlerin kazanılması yönünde formüller önerilebilmektedir^[198].

Tek turlu veya iki turlu yahut salt çoğunluğun altında bir oran ile ABD'de başkanın doğrudan halkın oylarıyla seçilmesi usulüne geçilebilmesi için Anayasanın ikinci maddesinin birinci bölümündeki düzenlemeler ilga edilerek yeni bir hüküm eklenmesi gereklidir. Bununla beraber seçiciler kurulu üzerinden işletilen iki dereceli seçim sisteminin herhangi bir anayasa değişikliği gerekmeksizin eyalet meclisleri tarafından yapılacak yasal düzenlemelerle çözülebileceği yönünde bir görüş daha vardır^[199]. Bu görüşe göre; seçiciler

[195] Örneğin *National Popular Vote Interstate Compact* (Eyaletlerarası Ulusal Halk Oyu Anlaşması) bunlardan biridir. <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/national-popular-vote-explained> (Erişim tarihi: 13 Ocak 2025).

[196] Bu önerilerden bazıları için bkz. Neale, *op.cit.*, s. 17.

[197] Whittington, *op.cit.*, s. 944. Başkan ve yardımcısının ayrı siyasi partilerden oluşacak şekilde yeni bir usul oluşturulmasına yönelik öneriler de vardır. Levinson, *op.cit.* Bu önerinin kuvvetler ayrılığı kuramını kendine özgü araçlarla güçlendiren ABD'nin temel yapısına uygun olabileceği düşünülse de yürütmenin kendi içinde istikrarının bozulmasına yol açabilme ihtimali ayrıca değerlendirilmelidir.

[198] Neale, *op.cit.*, s. 18.

[199] Kâr amacı gütmeyen bir organizasyon tarafından kampanyası yürütülen Ulusal Halk Oylaması Kanunu'nun (*National Popular Vote Act - NPVA*) tüm eyaletlerde

kurulu delegelerinin kendilerini seçen halkın oylarını doğrudan yansıtmaları durumunda bir sorun kalmayacaktır. Federal Anayasa'nın II/1-2 hükmü uyarınca eyaletlerin seçiciler kurulu delegelerini belirleme konusundaki takdir yetkisi bu görüşü destekler niteliktedir. Fakat bu görüşü savunanların gözden kaçırdığı bir husus vardır. Mevcut anayasal düzenlemeler yürürlükte kaldığı sürece, seçiciler kurulu delegelerini emredici vekalet ilişkisi ile adeta birer “elçi” pozisyona taşısalar dahi delege sayılarında eşitlik olması durumunda yahut istisnai hüküm olarak belirtilen hallerden birinin gerçekleşmesi durumunda başkan ve/veya yardımcısını belirleme yetkisinin Kongre'ye geçecek olması eyalet düzenlemeleri ile aşılabilecek bir konu değildir. Zira Federal Anayasa'da açıkça düzenlenen kuralların uygulanmaması anayasal olarak ihlale sebebiyet verecektir. Ezcümle, bu konuda özel bir anayasal düzenlemenin varlığı yapılacak tüm değişiklikleri garanti altına alacaktır. Nasıl ki F.D. Roosevelt, üçüncü ve dördüncü dönem adaylığını koymasında anayasal boşluktan faydalandıysa ve bunun bir daha yaşanmaması için Anayasaya yeni bir ekleme yapıldıysa, ileride farklı siyasal krizlere sebebiyet verilmemesi için sorunun kanuni düzenlemelerle çözümü yerine seçiciler kurulu ile ilgili kalıcı bir anayasal çözüm geliştirilmelidir.

yürürlüğe girmesi durumunda iki dereceli seçim sisteminin dolaylı olarak doğrudan seçim şeklini alarak federal düzeyde en çok oyu alan başkan ve başkan yardımcısı adaylarının seçilmesi sağlanabilecektir. Böylelikle halk iradesinin çarpıtılmasına yönelik bir sorun kalmayacağı ifade edilmektedir. https://www.huffpost.com/entry/can-we-fire-the-electoral-college-probably-not-but-we-can-put-it-under-new-management_b_585849dce4b08debb78a8b95?otapetwizw2v2huxr= (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025). İlgili kanun çalışmaları ve organizasyon için bkz. <https://www.nationalpopularvote.com/> (Erişim tarihi: 18 Ocak 2025).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

1787 Anayasasının uygulanmasıyla beraber yapılan başkanlık seçimleri dünyada bir devlet başkanının seçimle görevden ayrıldığı ilk uygulama örneği olarak kabul edilmektedir. Anayasanın ilk halinde benimsenen başkan ve yardımcısının seçim usulü, iki dereceli seçme yöntemi korunarak 1804 yılında yapılan eklemelerle günümüzde halen uygulanan seçim sistemini ortaya çıkarmıştır. Kendi içinde karmaşık birçok kural barındıran başkanlık seçimlerinin uygulanması bir kenara anlaşılması dahi başlı başına bir uğraş gerektirmektedir. Nitekim ABD'li seçmenlerin önemli bir kesimi tarafından dahi bu sistemin tam olarak anlaşılmadığı çalışmanın ilgili kısımlarında belirtilmiştir.

ABD'de başkan ve yardımcısının seçim sürecine dair Türkçe literatüre katkı sağlamak amacıyla kaleme alınan bu çalışmada öncelikle ABD'nin anayasal yapısı ve yürütme organı olarak başkan ve yardımcısının siyasal sistem içerisindeki konumu açıklanmıştır. Anayasal konumu ve diğer organlarla ilişkisi hakkında temel düzeyde bilgi verilen başkan ve yardımcısının seçimleri birçok yönden kendine özgü uygulamalar barındırmaktadır. Çalışmanın temel amacı başkanlık seçimlerinde uygulanan iki dereceli seçim sisteminin işleyişini açıklamak ve bu süreçte ortaya çıkma ihtimali olan "sadakatsiz seçmen" vakıalarını farklı yönlerden ele almaktır. Bu şekilde, literatürde belirli çalışmalarda karşılaşılan "seçmenler ile başkanı belirleyecek olan seçiciler kurulu üyeleri arasında emredici vekalet ilişkisi olduğu" yönündeki bilgi düzeltilmeye ve seçim sürecinin işleyişi tüm yönleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. ABD'deki başkanlık seçimlerine dair belirli ve detaylı bir öneride bulunmaktan imtina edilen çalışmada, halihazırda başkanlık seçimlerinde uygulanmaya devam eden seçim sistemine yönelik demokratik ve siyasal eleştirilerin çoğuna katılarak, federal vatandaşlığı bulunan her ABD'linin katılacağı bir seçimle başkanın doğrudan oyla (*popular vote*) belirleneceği bir usulün çağdaş demokrasi ve temsil anlayışına daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Seçiciler kurulu uygulamasının ortaya çıkarabileceği belirli sorunlar dışında farklı yönlerden de eleştirilen başkanlık seçim sistemi aslında asli kurucu iktidar tarafından farklı gerekçelerle benimsenmiş bir sistemdir. Bununla beraber bu sistem zaman içerisinde demokrasinin küresel düzeyde boyut değiştirmesi ve iki dereceli seçme yönteminin "anti-demokratik" kabul edilmesiyle beraber belirli yönlerden eleştirilere maruz kalmıştır. İki dereceli seçim usulü dışında eyaletlerden seçilecek delege sayıları arasındaki sayısal farklılıklar, eyaletlerin büyük çoğunluğunda uygulanan listeli çoğunluk

seçim sisteminin ortaya çıkardığı hakkaniyetsiz durumlar, iki partili siyasal yapının siyasal temsil üzerindeki olumsuz etkisi ve çalışma özelinde tüm yönleriyle incelenen “sadakatsiz seçmen” vakıaları gibi yönlerden sistem eleştirilmektedir. Bu eleştiriler belirli dönemlerde yoğunlaşarak sistem tartışması haline dönüşmekte ancak çözüm olarak anayasa değişikliği sürecinde mesafe alınamamaktadır.

ABD’de şimdiye kadar 27 kez anayasaya ekleme yapılarak anayasa değişikliği süreci yaşanmıştır. Bununla beraber başkanın seçim usulünün değiştirilmesine yönelik olarak 1940’lardan bu yana Kongre’ye birçok kez anayasa değişikliği tasarısı sunulsa dahi süreç nihayete erdirilememiştir. Anayasa değişikliği konusunda Kongre’nin her iki kanadında bir aşamaya kadar gelinse dahi Temsilciler Meclisi ve Senato’nun aynı taslak üzerinde mutabık kaldığı bir süreç oluşmamıştır. Belli ki siyasal aktörlerin sistem üzerindeki menfaatleri uygulamanın “anti-demokratikliğinin” görmezden gelinmesine sebep olmaktadır. Nitekim ABD siyasetinde etkili olan iki büyük siyasi parti olarak Cumhuriyetçiler ve Demokratlar gerek başkanlık makamında gerekse Kongre’de birbiri ardına iktidar olabilmektedir. Hatta ABD’de bu seçim sisteminin siyasi istikrarın sağlanmasına ve federalizmin başarılı bir şekilde işlenmesine hizmet ettiği yönünde bir görüş vardır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, Ali ve Gözde Mert, *Liderlik Yönüyle Dünyadaki Başkanlık Sistemleri*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018.
- Albert, Richard, *Constitutional Amendments: Making, Breaking, and Changing Constitutions*, Oxford University Press, ABD, 2019.
- Amar, Akhil Reed, *The Constitution Today Timeless Lessons for the Issues of Our Era*, Basic Books, New York, 2016.
- Anastaplo, George, "Amendments to the Constitution of the United States: A Commentary", *Loyola University Chicago Law Journal*, Cilt 23, Sayı 4, 1992, s. 631-865.
- Anayurt, Ömer, *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, 7. Baskı, Seçkin, Ankara, 2025.
- Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1789-1914)*, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2003.
- Arslan, Zühtü, *Anayasa Teorisi*, 2. Tıpkı Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- Atar, Yavuz, *Demokrasilerde Anayasal Değişmenin Dinamikleri ve Anayasa Yapımı*, Mimoza Yayınevi, Konya, 2000.
- Aydoğdu, Yasin, *Seçim Sistemleri ve Türkiye*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Bagehot, Walter, *The English Constitution*, 2. Baskı, 1893. <https://historyofeconomicthought.mcmaster.ca/bagehot/constitution.pdf> (Erişim: 23 Şubat 2025).
- Boudreaux, Paul, "The Electoral College and Its Meager Federalism", *Marquette Law Review*, Cilt 88, Sayı 2, 2004, s. 195-249.
- Commager, Henry Steele, *The American Mind*, Yale University Press, ABD, 1950.
- Crossiant, Aurel, "Electoral Politics in South Korea", in Aurel Croissant, Gabriele Bruns ve Marei John (ed.), *Electoral Politics in Southeast and East Asia*, Friedrich Ebert Stiftung, Singapur, 2022, s. 233-276.
- Duverger, Maurice, *Siyasal Rejimler*, çev. Teoman Tunçdoğan, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 2000.

- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Eroğul, Cem, *Anatüze Giriş (Anayasa Hukuku'na Giriş)*, 13. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2013.
- Ertaş, Türker, “Amerikan Siyasi Tarihinde Başkanların Impeachment Usulü ile Suçlandırılması: Johnson, Nixon, Clinton ve Trump Örnekleri Üzerinden Anayasal Bir İnceleme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s. 3-89.
- Feerick, John D., “The Electoral College - Why It Ought To Be Abolished”, *Fordham Law Review*, Cilt 37, Sayı 1, 1968, s. 1-50.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin, *Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- Gillman, Howard, *The Votes that Counted How the Court Decided the 2000 Presidential Election*, The University of Chicago Press, ABD, 2001.
- Göze, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, 19. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021.
- Gözler, Kemal, *Devlet Başkanları Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001.
- Gözler, Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II*, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2020.
- Gözler, Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı*, 17. Baskı, Ekin, Bursa, 2025.
- Hamilton, Alexander, John Jay ve James Madison, *The Federalist Papers*, The New American Library of World Literature, ABD, 1961.
- Harrison, Benjamin, *The Constitution and Administration of the United States of America*, David Nutt Press, Londra, 1897.
- Hekimoğlu, Mehmet Merdan, *Anayasa Hukukunda Karşılaştırmalı “Demokratik Hükümet Sistemleri ve Türkiye”*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Horowitz, Donald L., “The Federalist Abroad in the World”, in Ian Shapiro (ed.), *The Federalist Papers*, Yale University Press, ABD, 2009, s. 502-532.

- Kanadoğlu, Osman Korkut ve Ahmet Mert DUYGUN, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 3. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023.
- Keser, Hayri, "Başkanlık Sisteminde Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki Karşılıklı Etkileşim Araçları Açısından Türkiye-ABD Hükümet Sistemlerinin Karşılaştırması", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2021, s. 165-182.
- Kurland, Philip B., "The Rise and Fall of the 'Doctrine' of Separation of Powers", *Michigan Law Review*, Cilt 85, Sayı 3, 1986, s. 592-613.
- Kuzu, Burhan, *Her Yönü ile Başkanlık Sistemi*, 2. Baskı, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2012.
- Küçük, Adnan, *ABD ve Latin Amerika Ülkelerinde Başkanlık Sistemi ve Uygulamaları*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- Mulholland, Matthew, "The Twice and Future President? The 'Trump 2028' Paradox and Constitutional Loopholes", *Lincoln Memorial University Law Review*, Cilt 12, Sayı 3, 2025, s. 70-97.
- Nomer, Mert, *ABD Başkanlık Sisteminde Başkanın Yetkileri*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013.
- Okandan, Recai G., "İngiltere ve Şimalî Amerikada Devletin Pozitif İnkişafı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 19, Sayı 1-2, 1953, s. 33-64.
- Örs, Birsen, "Siyasal Temsil", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı 35, 2006, s. 1-22.
- Özer, Attila, *Anayasa Hukuku*, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.
- Özsoy Boyunsuz, Şule, *Dünyada Başkanlık Sistemleri*, İmge Kitabevi, Ankara, 2017.
- Relyea, Harold C., "The Law: The Executive Office of the Vice President: Constitutional and Legal Considerations", *Presidential Studies Quarterly*, Cilt 40, Sayı 2, 2008, s. 327-341.
- Sartori, Giovanni, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği – Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme*, çev.: Ergun Özbudun, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.

- Shaw, Katherine, “The Electoral College”, *University of Pennsylvania Carey Law School, Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, Sayı 24-42, 2024, s. 1083-1103. <https://ssrn.com/abstract=4923312> (Erişim: 12 Temmuz 2025).
- Soysal, Mümtaz, *Anayasaya Giriş*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2011.
- Tanıyıcı, Şaban ve Birol Akgün, *Amerikan Başkanlığı Cumhuriyetten İmparatorluğa*, Orion Kitabevi, Ankara, 2008.
- Tekin, Abdurrahman, “Devlet Başkanının Halk Tarafından Seçimi Yöntemleri”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2021, s. 435-475.
- Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, 16. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2013.
- Turhan, Mehmet, *Hükümet Sistemleri*, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993.
- Uluşahin, Nur, *Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 1999.
- Ünal Açıkgöz, Merve, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Başkanlık Seçimi ve Federal Yüksek Mahkeme’nin Seçime İlişkin Emsal Kararları”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s. 677-717.
- Whittington, Keith E., “Originalism, Constitutional Construction, and the Problem of Faithless Electors”, *Arizona Law Review*, Cilt 59, Sayı 903, 2017, s. 903- 944.
- Yanık, Murat, *Başkanlık Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Yıldız, Abdülkadir, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Başkan Yardımcısı ile Türkiye’de Cumhurbaşkanı Yardımcısının Karşılaştırılması”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 2018, s. 509-534.
- Zengin, Mehmet Ali, “ABD Başkanlık Sisteminde Fren ve Denge Mekanizması Üzerine Bir İnceleme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 28, 2016, s. 1-28.

İnternet Kaynakları

- Codrington III, Wilfred, "The Electoral College's Racist Origins", *The Atlantic*, 17 November 2019, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/11/electoral-college-racist-origins/601918/> (Erişim: 16 Ocak 2025).
- Daniller, Andrew, "A Majority of Americans Continue to Favor Replacing Electoral College with a Nationwide Popular Vote", *Pew Research Center*, 13 Mart 2020, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/03/13/a-majority-of-americans-continue-to-favor-replacing-electoral-college-with-a-nationwide-popular-vote/> (Erişim: 14 Ocak 2025).
- Electoral Assistance Comission, *The Electoral College Important Dates and Deadlines 2024 Presidential Election*, https://www.eac.gov/sites/default/files/2024-04/Electoral_College_2024_Dates_508.pdf (Erişim: 14 Ocak 2025); <https://www.archives.gov/electoral-college/key-dates> (Erişim: 18 Ocak 2025).
- Gazette of The United States, 15 Aralık 1796, s. 3. <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0002953/17961215/007/0003> (Erişim: 9 Şubat 2025).
- Hals, Tom, "Another possible risk in U.S. election: faithless electors", *Reuters*, 20 October 2020, <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-electors-rogue-explainer/explainer-another-possible-risk-in-u-s-election-faithless-electors-idUSKBN27519V/> (Erişim: 14 Ocak 2025).
- Karson, Kendall, "The Electoral College: How Presidents are Elected", *AbcNews*, 23 Ekim 2020, <https://abcnews.go.com/Politics/electoral-college-presidents-elected/story?id=73700350> (Erişim: 15 Nisan 2025).
- Lau, Tim, "The Electoral College Explained", *Brennan Center for Justice*, 17 February 2021, <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/electoral-college-explained> (Erişim: 14 Ocak 2025).
- Lessig, Lawrence, "The Constitution Lets The Electoral College Choose The Winner. They Should Choose Clinton", *The Washington Post*,

- 24 Kasım 2016, https://www.washingtonpost.com/opinions/the-constitution-lets-the-electoral-college-choose-the-winner-they-should-choose-clinton/2016/11/24/0f431828-b0f7-11e6-8616-52b15787add0_story.html (Erişim: 11 Şubat 2025).
- Levinson, Sanford, “Common Interpretation”, *National Constitution Center*, <https://constitutioncenter.org/the-constitution/amendments/amendment-xii/interpretations/171> (Erişim: 12 Şubat 2025).
- Montanaro, Domenico, “Who Are Electors And How Do They Get Picked?”, 14 Aralık 2020, <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/14/946080856/who-are-electors-and-how-do-they-get-picked> (Erişim: 16 Ocak 2025).
- National Association of Secretaryaries of State (NASS), “Summary: State Laws Regarding Presidential Electors”, Ekim 2024, <https://www.nass.org/sites/default/files/reports/summary-electoral-college-laws-oct2024.pdf> (Erişim tarihi: 16 Ocak 2025).
- Neale, Thomas H., “The Electoral College: How It Works in Contemporary Presidential Elections”, *Congressional Research Service*, 15 Mayıs 2017, <https://www.congress.gov/crs-product/RL32611> (Erişim: 12 Mayıs 2025).
- O'Donnell, Lilly, “Meet the ‘Hamilton Electors’ Hoping for an Electoral College Revolt”, *The Atlantic*, 21 Kasım 2016. <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/11/meet-the-hamilton-electors-hoping-for-an-electoral-college-revolt/508433/> (Erişim: 8 Şubat 2025).
- Rothman, Lily, “The Reason Election Day Is Tuesday”, *Time*, 2 Kasım 2015, <https://time.com/4089657/history-election-day/> (Erişim: 3 Haziran 2025).
- Saad, Lydia, “Americans Call for Term Limits, End to Electoral College”, *Gallup*, 18 Ocak 2013, <https://news.gallup.com/poll/159881/americans-call-term-limits-end-electoral-college.aspx> (15 Mayıs 2025).
- Shelly, Jacob D., “-Faithless Elector- Challenge Goes to Supreme Court”, *Congressional Research Service*, 12 Mayıs 2020, <https://www.congress.gov/crs-product/LSB10462> (Erişim: 11 Haziran 2025).

- Signer, Michael, “Make the Electoral College Great Again: Let ‘Conscientious Electors’ Do Their Jobs”, *Vox*, 18 Aralık 2016, <https://www.vox.com/the-big-idea/2016/11/29/13771920/electoral-college-faithless-electors-independent-trump> (Erişim: 11 şubat 2025).
- Silver, Johanna, Kellen Zeng ve Madeleine Wren, “Election Day is Over. Why is the Electoral College Voting Now?”, *Aclu*, 17 Aralık 2024, <https://www.aclu.org/news/voting-rights/election-day-is-over-why-is-the-electoral-college-voting-now> (Erişim: 18 Ocak 2025).
- Torres Spelliscy, Ciara, “Supreme Court Allows States to Punish ‘Faithless’ Electoral College Voters”, *Brennan Center for Justice*, 6 July 2020, <https://www.brennancenter.org/our-work/analysis-opinion/supreme-court-allows-states-punish-faithless-electoral-college-voters> (Erişim: 14 Ocak 2025).